

8 1962

planinski vestnik

POSTNINA PLAČANA V GOTOVINI

planinski vestnik 8 1962

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE | LETNIK XVIII | AVGUST

VSEBINA:

TRI NOČI	
Dr. ing. Francé Avčín	337
KARNIJSKE ALPE	
Dr. Viktor Vovk	348
ZGODOVINA ALPINISTIČNEGA	
KLUBA SKALA	355
NA VRHU STOLA	
Uroš Župančič	361
PRVI TURNI SMUČARSKI POHOD	
OD SEDMERIH JEZER V KRMO	
France Zupan	365
DRUŠTVENE NOVICE	368
OBČNI ZBORI	369
ALPINISTIČNE NOVICE	375
NOVICE IZ MLADINSKIH ODSE-	
KOV	375
IZ PLANINSKE LITERATURE	376
RAZGLED PO SVETU	377
IZ KARTOTEKE PRVENSTVENIH	
VZPONOV	384
NASLOVNA STRAN:	
Cojzove zvončnice - Foto Kovačič -	
Maribor	

»Planinski Vestnik« je glasilo Planinske zveze Slovenije / Izdaja ga PZS — urejuje ga uredniški odbor. Odgovorni urednik: Stanko Hribar; glavni urednik: Tine Orel. Revija izhaja dvanaajstkrat na leto. Članke pošiljajte na naslov: Tine Orel, Celje Gimnazija / Uprava: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, Dvoržakova 9, p. p. 214, telefon 32-553 / Tu se urejajo: reklamacije (ki se upoštevajo dva meseca po izidu številke), naročnina, honorarji, oglasi, razvid naslovov / Tiska in klišeje izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani / Letna naročnina znaša din 900.—, ki jo morete plačati tudi v štirih obrokih po din 225.— (naročnina za inozemstvo din 1600.— / Tekoči račun revije pri Narodni banki 600-14-3-121 / Spremembo naslova javljajte na Upravo Planinskega Vestnika, pri čemer navedite poleg prejšnjega vedno tudi novi naslov, po možnosti s tiskanimi črkami.

Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pa pismene odpovedi, ki jih naročniki izročijo Upravi do 1. decembra za prihodnje leto

Planinska založba

IMA ŠE NA ZALOGI:

Josip Wester: HACQUET BALTAZAR
cena din 120

Zorko Jelinčič, dr. Vl. Kajzelj, dr. Vl. Bartol: DR. KLEMENT JUG
cena din 150

Evgen Lovšin: VALENTIN STANIČ
cena din 200

Josip Wester: DR. I. C. OBLAK
cena din 200

Vilko Mazi, France Planina, Cene Malovrh: PO SLOVENSKIH GORAH,
transverzalni priročnik
cena din 500

Boris Režek: STENE IN GREBENI
cena din 980

Evgen Lovšin: GORSKI VODNIKI V JULIJSKIH ALPAH
cena din 1800

Vilko Mazi: SPLOŠNO KAZALO ZA ŠESTO DESETLETJE PLANINSKEGA VESTNIKA
cena din 300

Planinska zveza Jugoslavije:
VODIČ PO PLANINSKIM DOMOVIMA JUGOSLAVIJE
cena din 300

Knjigarne imajo na gornje cene 20⁰/₁₀ knjigotrški popust.

Naročila sprejema

Planinska založba

pri PLANINSKI ZVEZI SLOVENIJE

Ljubljana, Dvoržakova 9

Poštni predal 214-IV — telefon 32-553

planinski vestnik

62. letnik

avgust 1962

Tri noči

DR. ING. FRANCE AVČIN

Kdor še ni živel samotnih gorskih noči, viharnih beethovenskih noči, vročičnih chopinskih noči, bliskavičjih schumannskih noči, nevihtnih bachovskih noči, ta še ničesar doživel ni.

F. Gagern

Noč ima svojo moč! Če se je ne zavedaš, čutiš jo prav gotovo. Če sploh kaj čutiš, seveda! Človek ni nočno bitje, pa ga noč, ta »starejša sestra dneva« (M. Bor), prevzema z neugodjem, s tesnobo, s strahom. Seveda le, dokler se ni z njo spoprijateljil, tako kot so se morale divje živali, ki so se zatele v noč, da laže ubežijo človeku, edini zveri, ki lovi za svojo zabavo. Ko pa te je noč sprejela v svoje temno krilo, se boš v njenem žametnem objemu počutil bolje kot podnevi. Spoznaval boš, da za spanje pravzaprav ni spokojna, blagodejna noč, temveč banalni vsakdanji dan. Mnogi to vedo, zlasti lovci. Zato jim večna dvojica dan z nočjo pove mnogo več kot zgolj podnevnemu človeku.

V nekdanjih časih se noči v gorah nismo izogibali. Često smo jo ob sobotah mahnili iz Ljubljane z večernim gorenjcem. Pozno zvečer smo izstopili, v Mojstrani, v Martuljku, Kranjski gori, Planici, Bohinjski Bistrici, potem pa takoj pot pod noge, v črno noč s svetilko v roki. Dolgo so bile v rabi tiste domače na svečo, na olje, na smrdljivec, dokler jih vseh ni zamenjala vsekakor priročnejša, a mrzla električna. Nismo potrkali, ko smo šli mimo planinskih koč v zatrepih dolin. Prihranili smo si nočnino, prištedili na času, res, je, predvsem pa smo tako lahko polno doživljali blagodat noči v gorah. Ko oko miruje, se vsi ostali čuti zaostre. Iznenada začutiš, da zrak diši, da vse dehti po rosnem cvetju, po vlažni skali, po vodi v potoku; da je tišina polna zvokov, da se v gozdu vselej nekaj giblje, da med rušjem nekaj hodi s teboj, da te od vsepovsod nekaj začudeno gleda, posluša, ovohava, da bi hotelo otipati kaliveca nočnega miru.

Tako smo bili ob svitu že visoko, mirni in oblagodarjeni. Če smo bili pre-zgodnji, smo se naslonili na rušo, na skalo, ob macesen, malo pojedli, malo podremali, dokler ni prvi ptiček napovedal dneva. Z dnem je prišla stena, potegi vrvi, udarci kladi, sonce in veter, pa dež in grom, vse kar se v igri gorske narave prepleta in spleta v nepozabne spomine hominis alpini perennis, pa naj bo reptans ali vulgaris. Zvečer pa smo kot ubiti spali za dve noči skupaj.

Mnogo je bilo teh noči, marsikje so tleli naši pojemajoči ognji pod stenami. Tega si nismo ne pisali, ne razglašali, številke nam v gorah niso pomenile mnogo. Veselile so nas le kot potrdilo dobrih moči, opajale in prevzemale pa nas

niso. Važna so bila le celotna doživetja, usedlina, ki edina ostane neizbrisna. Zato smo ob njih bili res srečni, vselej, tudi v nesrečah.

»Saj treba vedet' ni ljudem, kar znano tihim je nočem.« Res je, toda tri noči v gorah so se mi tako posebno globoko vtisnile v dušo, da vseeno povem o njih, čeprav so že daleč, kot davne sanje. Niso bile mile, blage, ampak trde in sovražne. Boriti sem se moral z njimi, da me niso zagnile z belim plaščem za vselej.

PRVA NOČ

Ta me je zajela v gozdovih Jelovice. Vračali smo se iz enega tistih otroško veselih študentovskih časov v gorah, ki so jih omogočala nekdanje božične in velikonočne počitnice. Tako si študent lahko užil deset, štirinajst dni sredi trde zime in prav toliko spomladi. Današnje semestralske počitnice pa niso ne tič ne miš, ne zima ne pomlad. Božične smo seveda potegnili čez novo leto vse do treh kraljev. Naše kraljestvo je bila ali planina V Lazu ali pa Tinčkov stan na planini Viševnik, najvišji vseh bohinjskih, z najlepšim razgledom od Triglava do Krna. Slabo uro smo imeli na vrh Pršivca navpik nad Bohinjskim jezerom. Pokojni kmečki modrijan in poštenjakar Tinček, Janez Menciger iz Stare Fužine, nas je s svojo orjaško »bohinščo kobivo« pred lojtrskimi sanmi vse hkrati potegnil do svoje gostoljubne hiše. Včasih je prišlo kar katero od domačih deklet, če so oča kod zdravili živino ali rihtali elektriko. On ali sin edinec Voranec — padli talec nemškim kroglam — sta optala konja z našo težko robo, lažjo smo nosili sami. Vendar sem vseeno некоč tehtal natanko svojo dvojno težo, toliko smo vlečili. Pa smo tudi zmogli! Tako je šlo skozi Suho v Pungart, na Jezero, od tam pa skozi »Lorč« (ror, cev) strmo proti Viševniku, s konjem, če je še zmogel, na naših ramenih, če je bil sneg preglobok. Potem smo se tam smučali, zabavali, jedli in pili, predvsem pa se smejali, neprestano smejali. Oba Ravnika, Lipovšek, Jana Bleiweiss in mnogi drugi in vesela naša dekleta. Vsi pa turni smučarji, da je bilo kaj. Malenkost nam je bilo drveti kjerkoli iz Viševnika na Hribarice ali Bogatina in nazaj, dekleta prav tako neutrudno. Fuimus Troes! Ne zamenjam za vse nedvomno edinstvene smuške užitke vseh žičnic, kar jih kje je.

Po nekem takem novem letu — kje je že to! — smo se nasičeni gorskega opoja znašli pred kolodvorom na Bistrici. Domov, dovolj je bilo! Bil pa je tako prelesten večer, nad Komno je tako zlato žarelo, nebo je sijalo tako opalno zeleno, da se nisem mogel ločiti od Bohinja kar tako prozaično, z vlakom. Bohinj mi je bil že otroku zavladal za vse življenje. Vso težko prtljago sem kratko in malo naprtal prijateljem, vzela le najnujnejšo obleko in hrano, oljno leščerbo in smučī. Prelepo je, grem še čez Pečano in Ratitovec v Sorško dolino in šele od tam med formule in knjige v Ljubljano. Pot sem poznal, markirana je, ni skrbi, ponoči bom na Pečani. Skriti vhod v logarsko kočō smo bili некоč izvohali in pobegnili po nekaj dneh ilegalnega smuškega veselja legalnim lastnikom tik pred nosom, da so od nas dobili le še topel štedilnik. Zjutraj stopim na vrh, pa dol čez Prtovč v Češnjico. Potem pa domov, če že ne gre drugače.

Lahek in močan od triglavskih strmin sem spešil mimo Nemškega rovta, ko se je nočilo. Dvigal sem se brž in vztrajno. Rdeče bela očesca so me vodila, a znal bi bil tudi brez njih. Svetlo je bilo od zvezd, da luči nisem rabil. Količkor više sem prihajal, toliko milejši je postajal zrak. Računal sem, da sem nekje na pol poti. Še poldrugo uro, pa bom pod Ratitovcem.

Zagrizel sem se v strmino, zazrt v sneženo pot, pogreznjen v misli. Kje se lepše misli, kot če si sam, ponoči v gorah! Sledil sem nekim stopinjam, menda so ondod vlačili les z Jelovice. Zazdelo se mi je, da je zelo temno, čeprav v noči vidim domala kot žival. Pogledal sem predse, nadse. Sivina, nikakih zvezd več, tudi drevesnih kron ne! Megla! Le kod se je vzela, pri tako jasnem dnevu? Ne škodi, markacije morajo biti tu, ni mogoče zgrešiti. Vseeno škoda, da sem poslal v Ljubljano i karto i moj stari bézard (znamka busole). Takole, za boljši občutek le ne bi škodila.

Rinil sem za stopinjami, le kam naj drže, če ne proti Pečani. Tedaj se je v megli zganilo, bele roke dreves so sledile v iznenadnem vzgibu, završalo je v vrhovih, da se je vsula zavesa snega. Prav, jo bo vsaj pregnalo, to zoprno meglo, kar pihaj! Toda ni je pregnalo, le gnalo jo je z vse večjimi zamahi, polno snega, ne več samo s smrek. Stemnilo se je, da nisem videl do prstov iztegnjene roke. Oblekel sem, kar sem imel, povrhu preperel plašč iz mozetig batista, ki se nam je takrat zdel višek zaščitnih sredstev. Kupila mi ga je bila stara tetka na Dunaju, ki je — sama hroma — razumela mladega zagnanega nečaka. S težavo sem prižgal oljenko za pasom. Kaj sedaj? Vsak preudaren človek bi se v tisti vihri obrnil v dolino. Toda takrat smo bili še iz drugačnega testa. Da bi se vdal, ne! Tega pa ne! V breg grem, če ne pridem na pot, potem zadenem na ratitovski greben in po njem do sedla pod vrhom. Do Pečane bo le skok navzdol.

Tako sem šel, drobna kresnica v pošastni noči. Poti je kmalu zmanjkalo. Rinil sem naprej na smučeh, pobočje vedno na desni, veter iz zapada v hrbet, tako grem proti vzhodu, sem računal. Od zapada prihajajo vse nenadne spremembe vremena. Prišla pa je še nova: sprememba temperature! Postalo je mraz, da mu niti imenitni tirolski loden, ki smo ga tedaj sila cenili, ni bil kos. Povsod je našel do telesa, segel je za vrat, lezel za pas, legel na prsa, grabil prav za srce. Za silo sem mraz ukrotil s časopisnim papirjem pod obleko. Svoj čas smo ga vedno nosili s seboj. Lahak je, gori, nič ne stane, toplotne izolacije pa je zlepa ni boljše, kot je časopisni vakuum. Tudi moji (brljavki) ni priza-nesel, čeprav polna olja, je bolj in bolj pojemala. Toplota njenega plamenčka je ni dovolj ogrevala, pa je olje otrdevalo. Naposled pa je iztrepetala. Ostal sem v temi, v ledeni vihri, sam, brez luči. Otipal sem velik štor, na odvetni strani je bil votel. Iz časopisnega papirja sem zvil nekak stenj in ga v votlini prižgal. Z njegovim plamenom sem dodobra ogrel posodico oljenke. In res je kmalu zopet zagorela.

Ne vem, doklej sem rinil v breg. Gibanje mi je dajalo toploto, kalorij sem bil iz Viševnika prepoln, da bi bil lahko hodil tri dni. Vse strmeje je postajalo, velike skale so vstajale iz gozda, veter pa se je nekam pomiril. Pri tleh vsaj, v vrhovih pa je le še bolj vršalo. Ujeli sta me medse dve steni, vse bliže sta si prihajali, nad njima je jokalo v skalovju, kot da se žene sama divja jaga. Belo plapolajoča zastava se mi je dvignila nasproti, tam kjer sta se steni domala stisnili. Pod njo je bilo mirno, ko pa sem potaknil palico vanjo, jo je kar dvignilo v zrak. Besen curek zraka, poln prašnatega snega se je gnal z druge strani po pobočju navzgor, nekam v nevidno nebo. V vratih pa je stalo nekaj nenavadnega, delo človekovo. Bil je mejnik. Pa ne, da sem kje na meji, da je tamle onstran že kleta fašistična Italija! Ne, nemogoče, le nekje na ratitovskem robu si, toda kje? Prodril sem skozi vetrovna vrata. Polno hlodov je ležalo med skalami niže doli, vsi siviinja so bili. Med hlodi je držalo v temo nekaj temnejšega, žlebastega. Drča, seveda, toda kam drži, le kakšna je? Videl

sem jih v Bohinju, kjer so stoletna debela letela skozi zrak, da so pristala bolj v trskah kot cela! Vendar, nekam pa le pelje, ta drča, nekam v dolino, ven iz tega norega plesa v snegu in zraku. Naj bo, kar bo! Smuči pod ramo in peš sem se ji zaupal. Šlo je dobro, zaviral je navzgornji curek zraka, okovanke so prijemale, stopinja je držala. Dokler me ni spodneslo in odneslo čez nekaj gladkega, da sem precej niže trdo sédel v kup snega. Smuči so prišle za menoj kar same, z nezmotljivo gotovostjo so mi našle prav bučo, najtrši del telesa. Skok v drči, lepo leden! Nizek k sreči, zaenkrat si jo izvozil, fant! Kaj pa, če bi šla noga, kolk, križ! Kmalu bi bil trd, da bi te lahko pognali, norca zaletenega, v dolino, kot gonijo hlode. Zvenelo mi je v glavi. Tedaj pa je zazvenelo še drugače. Lepo, ubrano, štirikrat zapovrstjo, pa še dvakrat z drugim nižjim glasom. Rahlo sicer, a vselej iz iste smeri. Zvon, ura, stolpna ura nekje pod menoj! Na bohinjski strani cerkva ni, le na sorški so. Premislil sem ves zemljevid od Prtovča do Sorice. Pa ni pomagalo, nisem se razvedel. Toda, drča pelje nekam v bližino ljudi, v podratitovške vasi!

Zaupal sem se ji in ni me prevarala. Hitro sem se spuščal in vedno bliže so prihajali bronasti glasovi vsake toliko časa. Znašel sem se nad kolovozom, našel zamrzlo korito, pod koritom je bila luža. Kako čudovita je bila voda pod ledom! Kolovoz me je pripeljal med plotove, v sadovnjak. Hiša, hiše, cela vas! Iz neke velike stavbe so prihajali enakomerni glasovi, mešali so se s šelestenjem snega po mojem plašču. Ljudje, spijo, nekdo smrči! Potrkal sem na okno, pokljukal na vratih. Ne dolgo in odprla so se. Orjaški kmet v prtenih spodnjicah mi je posvetil v obraz, v roki je držal nekaj svetlega, težkega. Pa ni bilo treba. Kako zaboga si človek zašel v Zgornje Danje sredi take noči ob tej uri duhov? V vežo sem kar padel, zmetal snežne cunje s sebe, hlasten požirek mleka iz gollide, in legel sem zraven možaka na toplo, dobro domačo staro kmečko peč.

V posteljah je mirno dihala družina. Vse tako kot že stoletja.

Zjutraj sem odrinil v dolino. Smuči so kar same drsele po sveže zasneženih strminah proti Podroštu. Ponujalo se je sonce. Kot da se je svet nanovo rodil! Jaz pa sem postal za veliko izkušnjo bogatejši in starejši.

DRUGA NOČ

Doživel sem jo, divje veličastno, malo preden sem postal mlad inženir. Takrat sem že precej vedel o gorah. Manj seveda o kažipotih življenja. To pot smo šli na velikonočno smučanje. Na Korošico, ki je takrat bila spomladi vedno odprta, polna podjetne, zlasti štajerske smučarske mladine, take, ki ji še ni bila odveč sedemurna hoja s trideset kil težkimi nahrbtniki skozi sneg iz Luč čez Planinška, Vodole, pa visoko med Velikim vrhom in Dleskovcem v tisto prelestno kotanjo pod Ojstrico in Deccem. Kdo današnjih imenitnih smučarjev z blestečimi smučmi, slonovskimi pancercji, vatiranimi jopicami iz raznih najlonov se bo še lotil tega? Z Vinkom Modcem pa sva po cele tedne tičala sama na črno v koroški bajti, presmučala in prelezla vse višave tam naokrog, dokler naju ni nekoč le zalotil stari oskrbnik Suhc. S krplici je bil pritacal na oglede iz Luč sredi zime v svoji oguljeni usnjeni suknji tako iznenada, da presenečena nisva utegnila pobegniti čez Petkove njive. Samo midva sva vedela, kod prideš v Bistrico skozi tisti neverjetno zapleteni svet nad Orličjem, in to lepo brez plezanja, celo s smučmi, če je sneg.

Vedela sva, kje ima boter Suhc skrit ključ. Ker pa je v bajti bilo vse lepo v redu, ker sva živela od svojih zalog, njemu pa za vstopnino nacepila drva za

vso pomlad, nama ni zameril, saj je vedel, da nama gre le za gore in sneg. Ločili smo se kot prijatelji in sva odsihdob vselej imela prost vstop v njegovo graščino, le povedati sva morala.

V to sedaj zapuščeno prelest sem hotel popeljati dekle, ki sem mislil, da mi brez nje ni živeti. Ona pa ni bila tega mišljenja in pozneje sem spoznal, da je imela prav. Rada je hodila v gore, kamorkoli, kadarkoli, vztrajna do neverjetnosti. In vedela je, da sem v tej stvari zanesljiv kot komaj kdo. Zahtevala pa je to pot še tretjega. Zrtvoval se je prijatelj in sošolec, čeprav ni bil prida ne smučar ne planinec.

Iz Stahovice smo svojo težko robo pritovorili do Kopišč, seveda peš. Ceste še ni bilo in postojanka Bistrica še ni bila to, kar je danes in česar ne bi hotel imenovati s pravim imenom. Prihajali so res samo planinci. Zato je bilo tam še lepo.

Zavili smo v Belo, sprejel nas je hlad in takoj sneg. Kmalu smo se pehali po kraljevih lovskih serpentinah v breg. Grdo se je prediralo, kolikor više, toliko huje. Poti v zgornjem delu nisem dobro poznal, pa me je zapeljal proti Rzeniku gams samotar, ki se je ves čas umikal pred nami. Verjel sem, da on vselej najbolje ve in zna. Zavedel nas je v strm snežen žleb, takšen, da na kraju sam ni znal iz njega. Iz zagate se je nasršene dlake in žarečih oči zakadil naravnost navzdol, tik mimo nas, kot sam črn peklenšček. Tako nas je prepustil same sebi, razbojnik. Preprečkati smo morali vrsto globokih jarkov ter utrujajočih rušnatih hrbtišč, da smo se končno prekopali do prave poti v dnu doline pod Presedljajem. Še huda muka skozi omehčani sneg med pritlikavim bukovjem in odahnili smo se na štajersko kranjski meji. Časa nam je bil nesrečni kozel zapravil nič koliko, toliko, da se je popoldne že nagibalo. No, v poldrugih urah, največ v dveh smo na Korošici, smo modrovali, jasno je in mirno, kaj zato, če nas malo ujame noč!

V nizkem soncu smo gazili po tisti krepki strmini s Presedljaja naravnost navzgor proti Pragu pod Vežico. Poletna pot čez pobočje mimo studenca bi bila preveč nevarna. Hodili smo natanko po grebenu, da ne bi česa sprožili, kake bele od vetra iz snega nastavljene pasti, kot je bila po vojni vzela oskrbnika Derganca in bi bila za las celo ljubljansko gorsko reševalno. Trdo pod vršnimi skalami smo prečili v levo na ravno. Še uro do Korošice, smer po karti na sedlo pod Dedcem, kjer je sestop h koči, je natančno sever. Seveda po zraku, vmes pa je zapletena vrsta dolin, jarkov in vrtač. Kdo bi si mislil, kako temeljito si jih bomo v kratkem ogledovali.

Sonce se je pogreznilo v raztrgan venec oblakov, od nekod se je bil usedel na Kalški greben, Mokrico, Koren. Bleščeči rob mu je brž ugasnil. Tedaj pa se je potemneli obroč kot na povelje dvignil in krenil. Naravnost proti nam! Le sonce ga je bilo priklepalo dotlej. Rešen sile njegovega prijema se je venomer rastoči megleni valjar z neznanško ihto zapodil čez Bistrico, v hipu je bil tostran doline, se zagozdil med Vežico in Dedca, temni iztezajoči se prameni megla so prehitevali drug drugega kot pošastne roke, ki jih nevidni lutkar pomalja iz črnega odra. Začelo nam je prasketati po glavah. Nemo smo se spogledali: vse nas je obdajal migetajoč sij. Električna nevihta! Na vsem lepem smo se znašli v megli sredi silovitega piša. Z izpostavljenega robu smo se na vrat na nos zagnali po bregu v razbiti kraški svet med Presedljajem in Dedcem. V zavetju skalne stenice smo se pripravili. Izvlekli smo tudi svetilke, jaz pa še karto in kompas. Točno sever da držimo, pa ne moremo zgrešiti, ni zlodej. Sedaj se bo izkazala tehnika!

Plamenčki na čepicah so nam dajali svetniške gloriole, na slednjem vlakencu volne je modrikasto treperelo. Pričelo je grmeti, pa se nisem bal, saj smo bili sredi električnega oblaja, ne pa pod njim. Varovanca sta mi zaupljivo sledila, kamor sta me vodila karta in kompas. Toda naša smer je bila čudno zveržena. Čez čas smo v neki kotanji zadeli na svežo trojno smučino. Bila je — naša! In vendar smo ves čas hodili proti severu, natančno na sever: Pa ne, da bi ...!? Pogledal sem na številčnico zveste busole in onemel. Naj sem kompas držal še tako mirno, igla je neprenehno kolebala in se sukala, zdaj sem, zdaj tja, brez miru. Elektrotehnika sva si bila brž edina: krajevni magnetni vihar! Ozračje polno z vetrom drveče elektrike, to so orjaški električni tokovi, njihovo neprestano spreminjajoče se magnetno polje je ujelo našo malo magnetnico, pa se z njo poigrava po mili volji. Zbogom Korošica, če nimamo prav posebne sreče!

Grmelo je vse naokrog, nad nami, pod nami, strel pa ni bilo videti, le utripajoče svetlobe so prebliskavale nebo, ki smo v njem tičali. Nenadna huda nevihta po dolinah, nenaden spomladanski vremenski preobrat, vdor tople fronte, bodo rekli meteorologi, nič posebnega. Za nas pa je postajalo trdo. Le sreča, da vsaj temperatura ni padla. Kam sedaj? Tako ne najdemo več niti Presedljaja, nitar Korošice.

Zadel sem na izpihano smučko sled. Dvigala se je pomalem, proti Korošici seveda! Z lučjo smo ji sledili v divjem zapadniku. Pa je bilo na spihanem pobčju brž kraj. Da ne bi varovancema trošil moči, sem šel naprej sam, le malo, le pogledat. Tema je med tem postala popolna. Nenadoma se je udrlo, zletel sem z vso težko robo čez nekaj mehkega in se po prostem padcu zagozdil v sneg globoko nekje. Tema! Tiho je bilo, le zgoraj je vršalo čez robove. Izkopal sem se, na srečo našel tudi svetilko. Bila je to pot že električna, pa je v snegu pod menoj svetila. Posvetil sem navzgor: povsod strmina kot na cerkvenem zvoniku. V neko kraško vrtačo, jamo kali si zletel čez vršno opast, moj dragi. In dobro, da ni vhodni jašek kake globoke jame. Nič koliko jih je tod, le kdo bi te še kdaj našel! Pobral sem se, brcal stopinje v strmino, smučki predse v sneg do vezi in brž sem bil zunaj. Toda iz katere smeri sem bil prišel, kje sta onadva? Kaj vlačiš, domišljavec, dekle s seboj, da ji kažeš svoje večšine? Če ne mara zate brez njih, te tudi zaradi njih ne bo. Pričel sem svetiti, kričati v veter, tehati od vrtače v vse strani. Končno šibak odziv, brž smo bili skupaj. Sreča! Sklenil sem, da se ne ločimo več, pa naj pride karkoli. O svojem poletu nisem povedal, ukrenil pa sem edino pametno: bivak, luknja v snegu kje na zavetni strani. Druge pomoči ni bilo.

Vdano sta me ubogala. Poiskali smo velik zamet, nekaj žleb, v njegovi zaščiti je bilo še kar znosno. Pričeli smo kopati v mehki sneg, z vsemi razpoložljivimi sredstvi. Najbolje se je odrezal pokrov moje velike aluminijaste škatlje. Votlina se je večala in delo nas je grelo. Nad glavami se nam je gnala črna vihra, polna snega, elektrike in groma. Mi pa smo kopali, vztrajno, zagrizeno, kopali za življenje. Iz dveh smučí smo v votlini napravili klopco, z ostalimi nekako pol streho pol steno. Nanjo smo s palicami napeli naša odela, vse skupaj kar se da dobro zaprli s snegom. Brž noter, sedaj pa kar nóri, nevihta!

Ne bom opisoval noči. Bila je mrzla in jaz sem jo prebedel. Vso. Zaradi tovarišev, da mi ne zmrzneta. Prijatelj je brž zakinkal, imeniten spalec je bil in brez živcev, še danes tako. Drugače dekle. Drgetala je, nemo in vdano. Ni se umirila. Dvignil sem jo in si jo kot otroka položil v naročje. Ni se ganila, vso dolgo noč ne. In vso mrzlo noč sem ji lahko z dahom in ustnami ogreval negibno,

kot mrtvo obličje. Prvič tako. In poslednjič. Viharja nad nami nisem več slišal. Preselil se je vame.

Ob svitu sem pokukal na prosto. Orkan še vedno s pošastno hitrostjo drvi nebo mimo nas. Vendar se je vse skupaj precej dvignilo, za hip sem skozi odprtino v meglah zagledal nek vrh. Seveda, Veliki vrh nad Robanovim kotom je! Nekje visoko za Dedcem smo menda, da ga sploh lahko vidimo. Nato sem ju zdramil. Nerada sta zamenjala varno zavetje za divji veter. Venomer se je gnalo skozi zrak, z zapada. Kompas se je bil k sreči umiril, a kaj ko nisem poznal našega položaja! Našli smo smučino, ni bila stara. V mlečni sivini smo ji sledili, venomer pomalem vkreber, v zaupanju, da gre na sedelce nad Korošico. Res je dospela na sedlo, toda pred nami je zarežala nenavadna globina. Med velikanskim skalovjem spodaj je veter preganjal cunjaste megle, druga plast pa nam je drvela z zapada tik nad glavami. Iz megle pod nami se je tu pa tam izluščil pravilen pravokoten obris. Koča, seveda, Korošica! Ljudje, Suhc, toplota, kar brž dol, rešeni smo! Kot nor sem v poledenelo strmino tolkel stopinje. Koča se je bližala, a kolikor bliže je bila, toliko manj je bila koča, toliko bolj le ogromen skalni bolvan sredi sive ravnine. Sram me je bilo, da bi se bil udrl.

Toda v vsaki nesreči je kanec sreče. Ko sem se ogledal, razvedel, ovedel, sem dognal, da sem bil tod že hodil. Tod je tekel nekdanji najin strateški umik z Vincencem pred Suhcem v Belo! Na Petkovih njivah smo, med Vršiči in Zele-niškiimi Špicami! Le tu so taki ogromni bolvani. Naše sedlo zgoraj v megli ni Korošiško, ampak tisto med Dedcem in Vršiči! In prava Korošica ni pol ure od tod. Končno vem, kje smo, prav zares to pot. Zagazil sem odločno vkreber s svojo in dekletovo krošnjo, še njo bi menda lahko navrgel, tolike sile so bile naenkrt v meni. In res. Kar mimogrede smo se znašli pred kočo, tokrat pravo. Sprejel nas je dobri stari Suhc, z njim vesela smučarska družčina pravih planinskih fantov in deklet z zelene Štajerske. Ko so vse zvedeli, so nas napojili in nahnarili do vrha, potem pa spat, spat! Zbudili smo se šele naslednjega dne proti poldnevu. Več kot 24 ur brez prestanka! Srečna zlata mladost! Zakaj nisi večna?

Pet dni za tem ni mogel nihče iz koče, tudi nosačev ni bilo. Vihar se je še stopnjeval. V gorah je vse vrelo samega vetra, snega, raztrganih megla, včasih pomešanih s prebliski jarke sončne svetlobe. Noč in dan, dan na dan! Vse je zmrznilo, tudi Suhčev WC brez W. Tudi z granato ga ne odmašim, je robantil možakar. Vse, kar je moralo iz hiše, smo kar na lopati pomolili skozi lino in že si je vsebino prisvojil ob stenah drveči stanovitni curek zraka. Nikdar poslej nisem doživel tolike hitrosti vetra, niti v senjski burji ne.

Končno se je iznorelo. Le tenka koprena z modrimi okenci je šestega jutra plavala čez nebo. Nam trem pa ni bilo več do smučanja. V dolino, brž dol! Pospravili smo, pa na pot čez pravo sedlo proti Presedljaju. Iskal sem po širnem svetu med Dedcem in Vežico, kod smo se lovili, kje je tisti vrtača, kje naš rešilni bivak. Zaman, nikakega sledu več, veter je bil opravil svoje. Če bi bili zmrznili, le kdo bi nas našel? Ko sem se proti Presedljaju malo obiral, kod bo bolje, in je priplaval večji oblak, je za menoj tiho zajokalo. Deklica močna in srčna ni več prenesla spomina na tisto noč. Toda to pot se ne bi bil dal. Za vsako ceno v dolino, če ne čez Presedljaj na Kranjsko, pa naravnost v štajersko Lučko Belo! Pa smo lepo dosegli Bistrico, varno in že zelenečo.

Odsihdob se nismo mnogo videli. Življenje je opravilo svoje, spomin pa je ostal. Neizbrisen, ne samo meni, mislim. In pravijo, da nismo bili ne prvi ne zadnji, ki smo »spali« med Presedljajem in Korošico. Pa je komaj dobro urico hoda. In smer natančno sever.

TRETJA NOČ

Bilo je v tistem apokaliptičnem času, ko se je nek neznan, med venomer navaljujočo germansko in romansko zemlje lačno gmoto zagozden narodič prvič zavedel svojih spečih moči; ko se je njegova doslej neenotna masa pričela kristalizirati v vzgibih, da se jim je sam čudil. Vanj vržena iskra upora je bila netivka, ki je gorivo zažgala, katalizator, ob katerem je plamen odpora plamtel iz tisoč let nabiranih moči. Kdo bi verjel, da je tolik, tako nadmočno inteligen ten upor pritikavca proti velikanom sploh možen, pa naj bo David še tako bister in Goljati še tako domišljavo omejeni.

Živel sem življenje na najvišjo potenco, čeprav sem premogel le žlico, zobno ščetko in puško. Da, puško, vsakdo bi me lahko ubil, a tudi jaz njega. Kdo bo to vse kdaj opisal izvirno in golo, tako kot je res bilo, v vseh vrhuncih in nižinah, vzponih in padcih, junaštvih in šibkostih? Ga bodo prinesla prihodnja leta, dokler še živimo, ki smo to živeli? Novodobnega Andriča, našega Hemingwaya, da bi napisal izvirno slovensko »Vojno in mir«; ki mu nič ne bi kalilo pogledov; ki bi znal iz svetlih cvetic in trnovih bodic zviti venec kot pritiče tej prvi herojski dobi slovenskega naroda, slavolok, ki ga mnogi čutimo, vidimo, naslikati pa ne znamo.

Spomlad 1944 se je dolgo obirala. Zima je bila sicer mila, da smo se januarja kopali v Kolpi, potem pa je zamedlo vso Kočevsko na metre visoko. Živel sem tedaj v bazi 13/23, s prizanesljivim nasmeškom imenovani »Kripelbaza«. Tam sredi zadnjih požganih kočevarskih vasi nad kolenom skrivnostne Kolpe niže Kostela se je skrivala v skrbno prikriti kraški vrtači. »Kripelbaza« zato, ker so nas tam zbrali člani Znanstvenega inštituta pri SNOS, same intelektualce, pesnike, muzike in podobno žloto, ki je v borbi le navlaka, po njej pa utegne mogoče kod le kaj koristiti. Pridejali so ji še nas nekaj inženirjev, da bi bilo delo bolj realistično menda. No, če bi le povsod bili na duhu in telesu tako malo »kripelni«, kot smo bili mi tam! Ne morem si predstavljati družbe čudovitejših brihtnežev vseh sort, kot me je — tehniški »corpus alienum« — sprejela medse. Česa vsega sem se primitivni tehnik naučil ob njih! Vzgapjali pa so me s kaj svojskimi prijemi. Če je tehnik npr. popravil razmajani pisalni stroj, pa se je ta sicer vsem potrebna, a vendar banalna tehniška priprava vseeno še zatikala, je brž slišal takole čez ramo pesniško vzvišeni in hkrati galileijevsko uničujoči: »Eppur non si muove!« Če je visoki »direttore« inštituta repetiral svojo italijanko tako, da je ročico zaklepa prijel z *levico* in *nad* puško, je bil to kvečjemu suvereni prezir tehnike, ne pa mogoče kako vojaško neznanje. Z nečim pa sem jih le krotil: Z ročnimi bombami! Le z njimi v žepu nahrbtnika sem jim lahko obvaroval v svojem proslulem nahrbtniku skrito slivovko, med, zlasti pa meni smrdljivi tobak. Teh zahrbtnih tehniških naprav so se znanstveniki po zdravem instinktu le bali in so jih raje prepuščali prozaični tehniki. Sicer bi bili popili, polizali, predvsem pa pokadili vse na en mah, saj so nekoč zaradi polovice cigarete, ki je padla skozi špranjo v podu, hoteli podreti kar celo barako. Tako pa so dobivali vse lepo po malem. Tudi največji duhovi imajo svoje šibkosti ...

Iz tega hkrati olimpskega in bukoličnega okolja me je izvelkel poziv, naj pridem za neka časa v Črnomelj k Slovenskemu narodnemu gledališču kot — pianist. Že niso trenutno imeli boljšega, pa v sili vrag muhe žre. Šele ob začetku vojne sem pod vodstvom globoko muzikalne učiteljice res spoznal svet muzike in

ves izrazni spektrum klavirja. V Semiču sem našel Chopinove balade, preludije, etude in nocturne, oguljene in razcefrane, a Chopinove. V Črnomlju pa je pri Korenovih stal črn »Foerster« z angleško mehaniko. Kako bi odolel miku glasbe, mojega drugega dobrega duha, ko prvi, planine, ni bil več dosegljiv. In sem šel.

Moja doba v gledališču je bila najnenavadnejša, kar sem jih živel. Kulturniki so bili zame nov svet, donkihotski in donhuanski hkrati. Vendar je bilo često nenavadno lepo. Doživljal sem spontane vzgibe ljudi, vzhičenja, kakršni v miru niso mogoči; zanose, ko so sredi nagrobnega govora padlemu komandantu Stanetu pripravili v jok celo vodjo angleške vojaške misije, trdega polkovnika Intelligence Servicea; doživetja, ko črnolasa Primorka s tihim kristalnim glasom mirno poje čudovite pesmi, medtem ko modro nebo skrunijo morilski rafali. In sto drugih, tako nenavadnih, da jih razume podobno kot vso tisto dobo le, kdor jo je sam živel. Razčlenjujejo naj pa ostali, tisti ki so namesto ptičje svobode partizana raje izbrali previdno životarjenje za bodočo žico, neredko navešeno s koščki Hitlerjevega krvavega kruha. Po zmagi je lahko biti vojskovodja.

V gledališču sem staknil gripo. Močno me je bila izmučila, kajti nisem je utegnil odležati. Igralska mi inženirju ni godila, na bazi je čakalo še mnogo pripravljalnega dela za veliki trenutek, ko se bo za prvim črnim sesul še drugi, rjavi Moloh. Tako sem se nekega dne poslovil, prav, neprav. Bela Krajina je bila kopna, dehtelo je po pomladi, roški gozdovi pa so bili še mrko sivi. Bele lise so pravile o snegu. Dobil sem si bil tiste zime celo smuči, sila preproste sicer, a imeniten oseben veleslalom sem si napravil z vrha Gač proti Črmošnjicam. Znanec, ki mu je bila kleta laška mina odtrgala nogo, mi jih je bil poklonil. Bil sem tudi imenitno oborožen. Nek ranjenec, moj učenec iz oficirske šole GS-NOV in POS, je rad zamenjal za mojo lahko angleško brizgalno krogel svojo strašansko težko puško nenavadne podobe, polavtomat na deset ognjev, mauzer municija, je vedel povedati, imenitna reč, čeprav ne deluje. No, meni je brž. Z mojstri mehaniki v Starih žagah, ki sem bil prej z njimi delal razne učene vojaške naprave, smo iz daljnogleda laške svetlobne signalne priprave zgradili za moj top celo merilni daljnogled. Prvi ga je okusil rdeči kočevski srnjak. Naša kuhinja ga je sprejela s huronskim navdušenjem. Ob silni večerji se je potem oglasila himna naše baze: »In soncece je vzhajalo« (besedilo Udovič, glasba Pahor, premiera Ude), da je odmevalo daleč naokrog.

Z vso težko robo na hrbtu sem krenil. Moj stari ekspedicijski planinski nahrbtnik je bil nabit z belokranjskimi dobrotami za tovariše ob Kolpi, pač edini način, da so me tehnika vzvišeni humanisti sploh priznavali za homoidno bitje, neke vrste polčloveka. Tako sva hodila, namreč moj nahrbtnik in jaz pod njim. Mnogo sva jih slišala na najin račun, toda omagala nisva nikdar, tudi v hajkah ne. Le enkrat bi bila skoraj in o tem naj bo povedano sedaj.

Pod večer sem prikošnjaril na Mavrlen. Težko je bilo, neodležana gripa mi je legla na srce, ki zanj sicer še vedel nisem. Bolelo je in zbadalo. Prespal sem pri znancih v zidanici, nekolikanj s pomočjo nektarja v zajetnih sodih. Ko sem se ves težak predramil, je bilo sila svetlo. Sneg, težak cunjast sneg je bil zapadel ponoči. Ti pa trideset kilometrov skozi gozdove do Kolpe, z vso to težko robo! »No, bo že kok, še zmeraj je blo kok, če ne tok pa tok,« sem se tolašil po gorenjsko. Karto imaš in kompas, mnogo si že prehodil sam, v partizanih in poprej, spal v gozdu pod strešico iz vej, v listju, zarit v kopico sena. Tako veš, da se zvezdnato nebo res vrtil. In tako se tudi to pot nisem ustrašil. Smuči imam, ha, pa mažo zanje tudi: kos čebelnega voska, imeniten »medium«, kot nalašč za ta sveži sneg in to srednjo temperaturo. Tako sem

naposled krenil v čemerni mokri dopoldan. Sprva sem gazil, ko pa se je vdiralo globlje in globlje, sem nataknil smuči. Tedaj se je pričela moja kalvarija. Gola drsna ploskev smuči se je brž ovlažila, novina se je nanjo pričela lepiti v vse večjih grudah. Nič ni pomagalo, da sem smuči venomer snemal, strgal nanje primrzli sneg, takoj ga je bilo zopet polno. Sled za menoj je ostajala, kot da je hlačal medved.

Namažem smuči, pa bo šlo, seveda! Prevrnil sem ves nahrbtnik, toda moj »medium« je bil izginil. Pozabljen v zidanci, izgubljen? Peš se je pa udiralo do kolen, do kobala. Brezupno! Saj ostajam na mestu, sredi te nemarne volhke megle, zamotan v mokre veje, zapleten s smučmi v mrežo pasti tenkega bukovja, ki ga je bil težki sneg pripognil v tla. Ni in ni šlo hitreje. Ure so minevale, čeprav se je bila moja zopet ustavila. Že drugo vojno je preživljala, za očetom še sina, in peresa je imela sirota le še polovico.

Vlažna megla je lazila po gozdu, tiho je snežilo, temnilo se je. Kje si še, zapuščena Nemška loka, moj prvi cilj? Če te zajame tema, svetilke nimaš, izmučen si, kaj le boš? Poskusil sem spešiti, pa sem le še preje klecnil z bolečino v srcu, da sem kar legel v sneg. Da bi olajšal, odvrigel nahrbtnik? To pa ne, že zavoljo tovarišev ne, kako bodo veseli dobrot! Kakšna imenitna stam-peda bo okrog mize, po mizah, kakšno veselje, afriški tam-tam nič proti nam! Že jih vidim razbojnike! Naprej tedaj nogé, še nikdar me niste izdale, tudi z dvojnimi tovorom, kot je tale, ne!

Vse bolj se temni, hladno veje skozi golo bukovje, snežink je vse več in več. Opotekam se, usedam se, padam. Počiti moram, ali pa bo počilo v prsih. Pojesti kaj! A kaj? Medu imaš čutarico, za medico. To bo pomagalo. Potegnem, ne priteče, strdil se je med, zamrznil je. Poskusim s paličico za čiščenje puške. Komaj kaj, a vsaj sladko je. Kako lepo se sedi na takile kraški skali, na mehkem mahu. Toda naprej! Če občepiš tu šibak, kot si, ne vstaneš več, to veš iz planinske šole.

Stemnilo se je povsem, pot sledim le še po svitu med drevesnimi kronami. Je sploh še prava? Vse češče klone mrzlo potno čelo na palico, da se umiri divje bitje v prsih, vse teže je kreniti naprej. Tod je nekam redkeje, kaj če bi poskusil poševno navzdol, tako bo šlo hitreje, mogoče kar samo. Tu doli nekje morajo biti širne kočevarske senožeti okrog Nemške loke. Poskusim zdrsat sneg z drsni ploskev in glej, gre! Res drsi, pomrznilo je, vse hitreje drsim skozi temo. Še temnejše ploskve švigajo mimo, roki s palicama držim pred očmi, zaradi oči. Pa zgrabi nekaj za nogo, da se kar razkrehnem, padam, padem, bisaga na glavo, glava v sneg, puška pa po njej, da se zasveti. Prekletstvo!

Dolgo sem se moral kopati iz snega. Z muko sem se pobral. Konec, nikamor več, tu ostanem, tako ali tako. Karkoli poskušam, počilo bo srce, pri kraju je. Obsedim na nahrbtniku. Tiho šelesti vse naokrog, sneži, čutim na čelu. Če bi zakuril? Le s čim, vse je mokro? In nič ne vidim. Mogoče pa le niso daleč ljudje, kaki partizani ali tisti srbski begunci iz Gorskega Kotara pred brati Hrvati, siromašni, da se bog usmili. Če bi klical? Poskusim, dolgo, brezupno. Tako le še bolj zbada v prsih. Mrzel pot me obliva, že spet vročica? V roke zebe, seveda, puško držiš, jeklo, kdo ve, koliko vročih smrti je že siknilo skozenj. Toda s tem zlodjem mogoče priklieš ljudi! Kaj boš sicer z vsem bedastim strelivom? Šestkrat pritisneš in vsakič šteješ vmes do deset. Znak »na pomoč«, tako so nas učili pri skavtih. Šest plamenčkov je siknilo v noč, šest udarcev v zrak je udušil mehki sneg. Pa so rekli, da ne deluje, moj polavtomat! Meni deluje, pa še kako! Težko mu, s komer bi se spogledala zares. Doslej ni

bilo treba. Da le ne bi bilo treba, da ne bi nikdar moral dvigniti orožja nad sočloveka! Toda sedaj tiho, poslušajmo! Trikrat na minuto je odgovor.

Ni ga bilo. Seveda, ti norec, kdo pa se še gre skavte v tej vojni noči sredi kočevskih gozdov! Pri kraju je tvoja učenost! Ko le ne bi tako zeblo. Ves moker si od mrliškega potu in sedajle se lepo ohlajaš, počasi a zanesljivo. Ko ti pade toplota pod petindvajset stopinj boš »še topel« mrlič, ki ga nič več ne prebudi. Če bi imel tisti svoj angleški plašč! V Črnomlju je, kaka igralka ga nosi sedaj, lepe zlate gumbice ima, pa paradira z njim po trgu. Da, ta bi pomagal. Kaj pa žganje, belokranjska slivovka? Polne čutarice je nosim. Samo malo, samo na konec jezika, srce bo poginilo, zato še ne bom zaspal. Potegnem, še in še. Čudovito, kako greje! Pa če pride konec, bo vsaj topel. Sedaj sedi, uživaj, toplo je, še sneg je topel.

Koliko jih je že hodilo po tej slovenski zemlji pred teboj. Davno pred teboj. Z ženami, sužnji, živino, z lokom in sulico, s kamnito, bronasto, železno sekuro v roki. Od širnih pritokov Donave proti morju. Rimski mare velivoluum terrae-que iacentes so jih vlekli z magičnimi močmi. Hodilo in propadlo, kot boš danes ti. Vseh teh ni več. Kaj potem, če tudi tebe ne bo. Smrt je tisto, kar nevede pričakuješ vse življenje. Pravijo, da je v snegu topla, mila. In nebeška godba, da jo spremlja, muzika sfer te zaziba v nirvano. Saj, že je tu, saj jo slišiš, široki akordi, prav nežni, prav rahli, kot da jih poznam, kot da zopet igra Janko v bohinjski Srednji vasi na orglje. Le kje se porajajo ta sozvočja? V moji glavi? Vendar, če jo zasučem v levo, prihaja z desne. Če v desno, pa z leve. Svojo smer imajo, nekje nedaleč od tod nastajajo in ne v moji domišljiji. Resnična glasba je, ne le utvara.

Zdramim se, res je, akordi rahlo valove k meni skozi temo, tu pod menoj nekje se rojevajo, ni dvoma. Muzika, k njej! Kjer je glasba, tam je človek, od vsega živega jo pozna le on. Dvignem se, še to poskusim, samo palico vzamem. In puško seveda. Sicer pa, če so ljudje, so le naši. Odtavam za zvoki navzdol skozi gozd. Lažji sem, le malo se udara. Bliže zveni, vse bolje slišim. Kaj ne lebdi tam v temi nekaj svetlega? Seveda, le naprej, sveti se. Zid je to, za njim nekje zveni. In nekaki križi ob zidu. Cerkev! Odrinem vrata. Iz medle svetlobe done akordi, počasi, slovesno. Vstopim. Na koru igra! Orglje! Le kdo igra? Zvlečem se po stopnicah. Star bradat mož sedi za tipkami, stopa na pedala, ob svitu brljave lojenke, nekako v bedne cunje odeto otroče mu goni mehove. Ob tej nočni uri, kdo ve zakaj, zakaj prav danes? Sedaj lahko sedem. Muzika, drugi moj dobri duh, hvala ti!

Zbudil sem se na klopi ob kmečki peči za silo popravljene kočevarske hiše, zavil v konjske odeje kot otrok. Dobri ljudje, sami lačni in strgani, celo mleka so mi našli, toplega mleka, kolikor ga je le šlo vame. Mislili so, da nimam dna, so pravili. Starca, ki je igral, ni bilo več in njegovega otroka tudi ne. Tako ne vem, kdo je bil, ne vem, kdo so bili. Takrat sem pozabil, pomoč sočloveku do zadnjega je tisti čas bila sama po sebi umevna. Kaj bi dal sedaj, da bi vedel!

Svojo robo sem brž odkril. Streljaj od cerkve je bilo vse pod snegom. Padlo je za ped novine, rodil se je jasen dan. Sile so se vrnile, kopriva ne pozebe. Čez Knežjo lipo in Pokštajn sem drsel proti skritim dostopom do Kripelbaze nad Volčjimi stenami. To bo stampega, naj le vidijo znanstveniki, da jih njihov »elettrica migrante« ni pozabil, do kraja ne.

Smuči je neslo kot na krilih. Kajti, ko sem iztresel nahrbtnik, sem prav na dnu, zabit v ogal le našel tisti nesrečni košček čebeljega voska — smuško mažo.

Karnijske Alpe

DR. VIKTOR VOVK

VI. MONTE BÍVERA IN CLAPSAVON

(Valentin Stanič, prvi pristopnik)

Vračali smo se iz Dolomitov. Bili so jasni in topli septembrski dnevi, za domačine pa sezona že končana in je bila zato že zaprta postavna kočja ob stezi v zgornjem koncu doline Talagona, na pisani zelenici ob potoku sredi smrečja, v vznožju nešteti belih stolpov, strebrov in sten.¹ Ves svet je bil kakor v pravljici, vse je bleščalo v neskončni harmonični lepoti. Šli smo dalje navkreber, da se odpočijemo više gori, na širšem in še lepšem razgledu. Ustavili smo se v gruščasti škrbini Scodovacca,² kraj prijaznega studenčka, in se razgledovali nazaj v Cadore ter po nešteti vrhah in dolinah prečudnega dolomitskega sveta. Ne pomnim, kje drugod bi bil še videl od blizu tako mogočno divjino v kamenju, bajne skalnate scenerije, kot so nas obdajale v tej edinstveni škrbini. Na desno in levo so se v sijajnem razkošju odražale očarljive dolomitske oblike, ostro nazobčani grebeni, špiki, kerovi, roglji in slopi, čere, peči. Videti je bilo, ko da so pognali iz zelenih host in gozdov, ki so se spod njih v stoterih barvnih odtenkih jesenskega popoldne razprostirali navzdol tja v dolge in daljne doline.

Čisto drugačen razgled, vse v drugih barvah, smo imeli na vzhodno stran, v območno ozemlje gornjega Tilmenta. Videli smo Karnijo, slikovito, »la pittoresca«, kakor jo po pravici imenujejo. Onstran globoke poraščene doline sta se na pogled močno postavljala dvojčka, Clapsavòn in Bivera, kot nam je njuni imeni razodel zemljevid.³ Sedeli smo tam v škrbini, pa sem iz nahrbtnika vzel nemški vodič, ki je bil prav tisto leto izšel. In tam je pisalo: »Monte Clapsavòn ali Vesperkofel, med najbolj znanimi in zaradi velikanskega razgleda najbolj obiskanimi gorami Karnije. Prvi pristopnik, kot se trdi (angeblich) V. Stanig

¹ Rifugio Pádova. Nad kočjo so znamenite gore: Crídola, Cima Giáf, Monfalcóni di Montanáia, di Cimoliána, di Forni; Spalti di Toro; Punta Kögel itd. Blizu kočje je bil takrat slovit botaničen vrt. Naslednje zime je plaz pregazil hosto nad kočjo, drevje izrul in kočjo popolnoma odnesel ter uničil tudi botanični vrt. Kočo so postavili na novo, botaničnega vrta pa ni več.

² Forcella Scodovacca, 2043 m, med Crídolo na severni in zapadnimi vrhovi gorvoja Monfalcóni di Forni na južni strani. Škrbina, gigantska vrata, kakega pol kilometra dolg koridor, je globoko vsekana med visoke bele stene, ozaljšane s skalami in kamni kar nenavadno fantastičnih oblik. Počez jo seče zemljepisna meja med belunsko (Bellúno) in videmsko provinco, med pokrajinama Cadóre in Karnija, meja tudi jezikovna, ker govorijo na tej strani kadorsko beneščino (veneto cadorino), na oni, tilmentski strani, pa že furlanski.

Z imenom Cadóre razumemo ozemlje gornjega bazena reke Piave pa nekako do Bóite, njenega pritoka. Lepa dežela odprtih, romantičnih dolin in veličastnih, čez vse imenitnih gorá, oddavna priljubljen cilj hribolazcev in vseh vrst turistov od blizu in daleč. Severni Cadore je znan pod imenom Comélico, le-ta se pa deli v Zgornji Comélico (Pádola) ter Dolenji Comélico (S. Stéfano), sama imena, ki imajo dober zven v velikem turistovskem svetu.

Na Crídoli je bil prvi Kugy, ki z zanosom opisuje svoj odlični alpinistični uspeh in prelesti tistega gorskega sveta (»Aus dem Leben eines Bergsteigers«, 1925, str. 197; »Aus vergangener Zeit«, 1943, str. 312—313).

³ Monte Bivera, 2473 m, in Monte Clapsavòn, 2462 m, najvišji točki v gorski skupini Bivera, eni izmed južnih skupin Karnijskih Alp, ležeči povsem ločeno med gornjim Tilmentom in dolino Lumiéi.

1826 al 1827.«⁴ Seveda je to pisanje vzbudilo v nas največjo pozornost, saj smo imeli pred očmi lepo goro v tujini, ki ima zanjo naš človek časten naslov prvopristopnika. Takoj smo se odločili, da jo v spoštljivem spominu na Staniča, pa tudi za spodobno poslovitev od lepe Karnije, še jutri naskočimo. Veselo smo stopali navzdol po hladni dolini Giáf, se v dnu še očofali v mladem Tilmentu⁵ in dobre volje že pod mrak dospeli v Forni di Sopra.⁶

Clapsavon — za razlago imena se omeni, da pomeni clap v furlanščini kamen, pri Karnjelih tudi skalo, vrh, v gorah špico, savón je narečni izraz za saponi, milo. Na Clapsavonu je ponekod nekakšna glinasta zemlja, ki jo domačini v stiski rabijo namesto mila. V času avstrijske okupacije v prvi svetovni vojni so ljudje iz vzhodnih naselij s to glino na debelo prekupčevali v zamenjavo za živež.⁷ V nemškem Saurisu se imenuje gora Vesperkofel, pišejo tudi narečno Veschperkowel, še Marinelli, ki jo je izmeril 2460,9 m, jo je imenoval tudi Vesprikofel,⁸ torej Večernik ali Večerni vrh. Izhodišča za Clapsavon in Bivero so z juga Forni di Sopra in Forni di Sotto (furl. Fors di Sot) v gorenji Tilmentski dolini ter s severa Sauris di Sopra. Najbliže na en in drug vrh je iz Saurisa, ki leži visoko (Sauris di Sopra 1362 m). Iz tilmentskih krajev je hoje kakih pet ur, nekaj več je iz Forni di Sopra na Bivero, ker je ondod treba doseči najprej vrh Clapsavona in z njega prelesti greben navzdol v škrbino ter iz nje splezati na drugi strani navzgor na šilasti vrh Bivere. Med obema vrhoma je namreč zelo tesna vrtnina, iz nje pa je kakih 20 minut vzpona po ostrih robih sèm na Clapsavòn kot tja na Bivero. V razgledu s Triglava se vidita oba kot ena sama gora, če ju poiščemo tja čez Log v Trenti. Iz ravnine vidimo Bivero, ki se v daljavi izrazito odraža kakor nekakšna streha, medtem ko pa Clapsavòn obledi ob njej, sam zase se nam tudi tja dol ne pokaže. Turistično pa je bil Clapsavon zmerom bolj privlačen od Bivere, predvsem zaradi lagodnejšega in zanimivejšega pristopa, pa tudi zaradi čez čudo lepega, zelo razsežnega razgleda. Moglo bi se za Clapsavon še pisati o njegovi mnogovrstni in zanimivi flori, da je klasična gora za študij gorskega triasa, bogata s fosilijami, predvsem amoniti, in pa o lepotah, ki jih tam planinec vso pot tako obilo uživa, o temnih gozdovih ter pisanih tratah in senožetih, čvrstih studencih kraj steze, svojstvenih planinah in planšarjih, o obeh mičnih jezercih, enem na severni ter drugem na južni strani, pa o sijajnih zimskih turah po tamošnjem svetu, o vsem tem in več bi se dalo za Clapsavon nadrobno pripovedovati in naprej veličati Karnijo in njene planine. Vendar kaže tukaj spregovoriti rajši nekoliko o Staniču.

Pred več ko pol stoletja je zapisal Tuma najprej, da je bil Valentin Stanič »prvi, ki je stopil na odlični vrh Karnskih Alp, Bivera (2473 m), že leta 1828«. Kmalu zatem pa je v opisovanju razgleda s Krna povedal, da se z njega vidita

⁴ Ludwig Purtscheller — Heinrich Hess: »Der Hochtourist in den Ostalpen«, 8. zvezek, Bibliograph. Inst. AG. Leipzig, 1930, str. 130.

⁵ Tilment, ki mu tukaj pravijo Tulimènt, izvira nedaleč od ondod, pod zelenim, širokim in razglednim vrhom Mauria, Passo della Máuria 1298 m, velikim cestnim prevalom iz Karnije v Cadóre.

⁶ Forni di Sopra (furl. Fors di Sora, 907 m), zelo čeden ter za letni in zimski turistovski promet najbolj razvit kraj, sploh najzanimivejši center v vsej Tilmentski dolini, za visoke gorske ture poleg Colline najvažnejše izhodišče. Ima zgodovinske in umetnostne znamenitosti, bogat je tudi z zelo pisano folkloro (zunanost in notranost starih hiš, noše in običaji, orodje itd.).

⁷ Po naše torej: milasti vrh. E. Castiglioni — Silvio Saglio, n. m., str. 516.

⁸ Giovanni Marinelli v »Cronaca della Società Alpina Friulana«, I. letnik, 1881, str. 126.

tudi Clapsavon in Bivera, ter pristavil: »Ta vrhova sta znamenita za nas, ker je bil prvi znani turist na njiju naš Valentin Stanig leta 1826.«⁹ Videli bomo, kako stojte po sporočilih stvari zaradi prvih pristopnikov i na Bivero i na Clapsavon.

Teče šesto leto, kar je v starosti 74 let umrl Antonio Berti, planinec in alpinist velikega formata, odličen, zelo zaslužen pisec predvsem za Vzhodne Dolomite. Koliko srca je imel zanje! Pa kolikšno znanje in poznanje! Po pravici so ga imenovali pesnika gorá in življenja. Planinski Vestnik je o njem pisal med drugim: Njegovo ime bo za zmerom povezano z alpinistično zgodovino Dolomitov. Že ko je študiral medicino v Padovi, se je usposabljal za to, kar mu v zgodovini Dolomitov daje neminljivo vrednost. Na vsaki poti v Dolomite je zbiral podatke, fotografiral, risal in študiral dolomitske gore. Zbiral je pisma dolomitskih plezalcev in vodnikov in od njih nabiral vsako sezono vse podatke. Vsi domači in tuji alpinisti so Bertiya brez dekreta priznali za kronista dolomitskega alpinizma. Berti je vse podatke preverjal še v tuji literaturi in se delu tako posvetil, da se je odrekel blesteči zdravniški karieri, ki so mu jo ponujali. Skrbno in eksaktno kronistično delo je nadaljeval vse do svoje smrti.¹⁰

Pred dvanajstimi leti je izšel prvi zvezek nove in znatno povečane izdaje Bertijevega vodiča o Vzhodnih Dolomitih, a kaj pravim: vodiča, ko pa je pred nami knjiga, celo književno veledelo, izvrstna mojstrovina, ki ji s področja po vrednosti ne vem za podobno, kam li za enako.¹¹ Prvo poglavje s sila zanimivimi, zelo dragocenimi podatki ima skromen naslov: Zapiski za zgodovino Vzhodnih Dolomitov. Tam čitamo pod geslom »od prvih prvi« (i primissimi) takole: »Leta 1802 je skušal kaplan Giuseppe Terza iz župnije Livinallongo v družbi štirih dolincev, od katerih sta še dva bila duhovnika, priti na Marmolado v Zapadnih Dolomitih. Na ledeniku je izginil v razpoko. Huda vest, ki se je strahoma razširila po dolinah, je za mnogo let zadržala vsakršen tak ali podoben podvig. Šele l. 1827 se je Valentin Stanig ohrabril, tvegati in dosegel vrh Clapsavona v Karnijskih Alpah, blizu meje do Vzhodnih Dolomitov.¹²

Znameniti italijanski alpinist, plodoviti alpinistični pisec Ettore Castiglioni¹³ omenja tole v opisovanju Clapsavona: »Prvi pristopniki na Clapsavon so bili domači lovci in častniki topografi, med katerimi se imenuje V. Stanig l. 1826«, in citira za vir »Österreichische Alpenzeitung« 1899, str. 288, ter še pristavi: »Prvi znani vzpon se vsekakor pripisuje G. Marinelliju, ki je prišel na vrh

⁹ Dr. H. Tuma v »Planinskem Vestniku« 1908, str. 92, 121.

¹⁰ »Planinski Vestnik« 1958, str. 566—567.

¹¹ Antonio Berti: »Le Dolomiti Orientali«, I. zvezek, III. izdaja, Guida dei Monti d'Italia, CAI — TCI, Milan, 1950. Celotno delo bo v novi izdaji obsegalo štiri zvezke. Drugi zvezek je izšel lani, ostala dva sta v pripravi, ti trije kot postumni spisi.

¹² Antonio Berti, n. m., str. 22.

Marmolada, najvišje gorovje v Dolomitih, ima dvoje glavnih vrhov: Punta di Penia, 3342 m, in Punta di Rocca, 3309 m. Ta poslednji vrh je leta 1860 kot prvi dosegel John Ball s še enim Angležem in z vodnikom domačinom. Punto di Penia je šele leta 1864, in to po ponovnih izjalovljenih poskusih, osvojil Dunajčan Paul Grohmann, slavni odkrivalac Dolomitov, njihov »kralj«, kot so ga s tem imenom še dolgo po smrti častili.

Penia ima ime po zadnji vasi vznožne doline Val Fassa, latinsko **pe-nia** pomeni: **nič več** (za to vasjo, više gori po dolini, ni več nobenega naselja).

¹³ Smrtno se je ponesrečil med vojno, ko je sredi zime v zelo mrzli in viharni noči, da ubeži fašističnemu preganjanju in se reši v Švico, skušal prekoračiti ledenik v visokem gorovju na ital.-švic. meji.

Clapsavona v družbi N. Salè dne 13. avgusta 1874«, za kar pa citira vire: »Cronaca Friulana« 1881, str. 35, in »Die Erschliessung der Ostalpen«, str. 550.¹⁴

Poglejmo, kaj nam povedo viri, ki se nanje Castiglioni sklicuje. Tako pravi dunajčan Lothar Patera, opisujoč v vznesenih besedah zamakljivi razgled s Crissina,¹⁵ med drugim: »Protivzhodu vzbuja našo pozornost Monte Clapsavon, ki se dviga iz travnatih vznožij v višino in ga je že 1826 obiskal Val Stanig.«¹⁶

Zaradi Castiglionijeve omembe, da bi bila »prvi znani vzpon« na Clapsavon napravila Marinelli in Sala dne 13. avgusta 1874, je predvsem poudariti, da je bil l. 1874 Stanič že 27 let mrtev, in da je bila ta okoliščina Castiglioni očividno neznana. Kajti če bi bil Castiglioni vedel, da 1874 Staniča že davno ni bilo več pri življenju, bi bil v spisu eno ali drugo varianto izpustil: ali tisto o Staniču s častniki topografi l. 1826, ali to o Marinelliju in Sali 13. 8. 1874. Po mojem bi bil s pridom izpustil to drugo. Kajti predvsem stoji glede podatkov iz »Cronaca Friulana«, da jih je na prazno uporabil. Tam le neki ing. Luigi Pitacco opisuje, kako so šli on pa Antonio Zattiero, planšar s planine Montemaggiore, in Romano Martinis iz Ampezza dne 16. 8. 1878 na Clapsavon iz Forni di Sopra čez tisto planino. Bila je gosta megla in sta Pitaccova spremeljalca prišla na vrh eno uro kasneje kot pa on sam. Sestop je bil po zelo strmem južnem robu. — V bistvu stoji samo to v Pitaccovem članku. Nikjer ni tam, sploh ni na mestu, ki ga Castiglioni citira, nobene besede o Marinelliju in Sali ali o kaki njuni turi na Clapsavon ali sploh o turi na dan 13. 8. 1874.¹⁷

Kar se tiče drugega vira, ki ga Castiglioni citira za Marinellijev in Salov vzpon na Clapsavon, je stvar takale: V znani zbirki »Die Erschliessung der Ostalpen« je svoj čas zelo čislani alpinist dr. Carl Diener z Dunaja napisal poglavje o furlanskih gorah. In tam stoji med drugim: »V gorah nad Saurisom so omembe vredni Clapsavon, Bivera in Tinizza, čeprav le-ti zaradi lahkega pristopa nimajo svoje posebne zgodovine o pristopih. Na Clapsavon sta iz Forni di Sopra skozi škrbino med njim in Bivero dne 13. 8. 1874 prišla prof. G. Marinelli in Natale Sala, a ne da bi se bila povzpela tudi na vrh Bivere.«¹⁸ Tako torej po spisu, ki ga citira Castiglioni. Toda vidimo tu, da je v njem Diener le hotel povedati, da sta bila Marinelli in Sala na Clapsavonu, ne pa tudi na Biveri, in da sta nanj prišla skoz ozko škrbino med obema vrhovoma. Ni bilo tukaj nič govora o kakem prvenstvu ali vrstnem redu v pristopih. Sicer pa je prav v zbirki »Die Erschliessung der Ostalpen« dobil Stanič nad vse pohvalno oceno, zasluženi ugled in spoštovanje. V vseh treh delih te odlične

¹⁴ E. Castiglioni—Silvio Saglio, n. m., str. 516—517. Tudi Julius Pock se sklicuje na »Cronaca Friulana«, 1881, ko piše: »Znano je, da sta bila prof. G. Marinelli in Natale Sala iz Forni di Sopra na Clapsavonu dne 13. 8. 1874«, (»Zeitschrift des deu. u. österr. A. V.«, 1897, str. 362).

¹⁵ Monte Crissin—Monte Schiavón, v Karnijski skupini Brentóni, med zgornjim Tilmentom in Piavo.

¹⁶ Lothar Patera: »Neue Turen in der Stéfano-Gruppe«, »Österreichische Alpenzeitung«, Organ des Österr. Alpenklubs, 1899, str. 288.

¹⁷ Ing. Luigi Pitacco: »Salite dei monti Antelao, Clapsavon e Pelmo, fatte in agosto e settembre 1878«, »Cronaca della Società Alpina Friulana«, I. letnik, 1881, str. 35—43.

¹⁸ Dr. Carl Diener: »Die Friaulischen Alpen«, v »Die Erschliessung der Ostalpen«, Prof. dr. E. Richter, III. zvezek, Deu. u. Österr. Alpen-Verein, Berlin, 1894, str. 546 i. sl., zlasti 550. — Čudno se mi zdi, da ni postavil Diener za Clapsavon nemškega imena Vesperkofel, posebno ker se je po njem razgledoval — kot kaže besedilo — prav iz Saurisa, nemškega jezikovnega otoka v furlanski Karniji. Čudno predvsem za Nemca Dunajčana na koncu prejšnjega stoletja.

alpinistične zgodovine se mu poklanjajo častni naslovi in imena. »Smeli prvoborec« (kühner Vorkämpfer), se tam o njem piše med drugim,¹⁹ in vseskozi se nam tudi v teh nemških knjigah pokaže Stanič kot človek, ki je dosegel uspehe in višine, ki bi jih ne bil mogel v tisti dobi noben drug doseči.

V znamenitem delu »Die Eroberung der Alpen« pripoveduje avtor o Staniču (Valentin Stanig), da je po gorah meril kote in višine ter nabiral rastlinje, da ga pa ni gnala v gore zgolj želja po znanstvenih študijah in dognanjih, temveč da je prav on, Stanič, prvi v zgodovini alpinizma, ki je v gorski svet hodil in silne vrhove osvaja predvsem iz navdušenja za lepoto gorá in iz čiste ljubezni do njih. — V tej knjigi je še razpredelnica s pregledom važnejših prvih vzponov v Vzhodnih Alpah in tam stoji v predelku »Karnijske Alpe« pod napisom »vrhovi«: Vesperkofel, pod napisom »leto vzpona«: okoli 1826.²⁰

Dvom, kolikor ga je povzročil Castiglioni z zmotno domnevo, da se prvi znani vzpon na Clapsavòn pripisuje Marinelliju in Sali 13. avgusta 1874 (imeni in datum so očitno povzeti po Dienerju), nam docela razjasni sam Marinelli. Takole je pisal: »Kaže, da je Clapsavon turistično zavzel že l. 1826 ali 1827 kanonik Valentin Stanič (Valentino Stanig), ki mu je prav ocenil višino, določivši mu jo za malo tako, kot je visok hospic na Velikem Sv. Bernardu. Mnogo kasneje, leta 1857, je prišel na Clapsavon Stur, ki ga je prvi barometriško izmeril (2468m), in končno leta 1874, dne 19. avgusta, iz Forni di Sotto, Giovanni Marinelli, ki je opravil drugo barometriško meritve.²¹

Iz vsega do tu povedanega in ker je tudi sam Stanič govoril, kot bomo kmalu videli, da je bil zares na Clapsavonu, je moči le zaključiti, da je bil on prvi na njem, in sicer l. 1826 ali 1827. V dvomu bi lahko še bili o njegovem pristopu na Bivero, ker nimamo nobenega sporočila, ki bi nam potrdilo Tumovo navedbo, da je bil Stanič tudi na Biveri in da je bil prav on na tem »odličnem vrhu Karnijskih Alp« prvi znani turist. Po sicer soglasnih podatkih v alpinistični literaturi so bili prvi na Biveri odvetnik Da Pozzo in Pietro Plotzer z dvema vodnikoma iz Saurisa dne 14. avgusta 1877.²² Marinelli je ugotavljal: »Prvi znani alpinistični vzpon na Bivero sta izvedla odvetnik Da Pozzo in Pietro Plotzer dne 14. avgusta 1877.«²³ Kasneje sta iz Saurisa prišla na Bivero 30. avgusta 1883 R. Bassi in Osualdo Plotzer.²⁴ Z vsem tem je v skladu, če so še pisali, da so vrh Bivere bili gotovo že prej kakor turisti dosegli domači lovci.²⁵

¹⁹ »Die Erschliessung der Ostalpen«, I. zvezek, str. 268.

²⁰ Wilhelm Lehner: »Die Eroberung der Alpen«, Grethlein & Co., Zürich—Leipzig, 1924, str. 101, 106, 712. — Zanimivo je, da so ne samo Nemci, marveč tu in tam celo sami Italijani, uporabljali za goro, ki je v besedi, nemško ime »Vesperkofel«, samo ali vsaj v zvezi s furlanskim »Clapsavon«. Tako poleg že imenovanih še n. pr. Julius Pock iz Innsbrucka v »Mitteilungen des deu. u. öst. A. V.«, 1894, str. 187; »Rivista Mensile« C. A. I., 1894, str. 440; povsod še sam Giov. Marinelli i. dr.

²¹ Giovanni Marinelli: »Guida della Carnia«, Società Alpina Friulana, Videm, 1898, str. 529. Prim. nesoglasje v datumu (13. ali 19. avgusta) in v navedbi izhodišča za turo (Forni di Sopra, Forni di Sotto). Castiglioni ni poznal tega pomembnega Marinellijevega dela. Morda ni vedel zanj, ali pa mu ni bilo dosegljivo. Zdaj ga ves Trst ne premore in komaj pri C. A. I. v Vidmu se je en sam izvod te dragocene knjige rešil iz bombnih napadov v zadnji vojni. Druga izdaja knjige je izšla postumno leta 1906 (Tumeč, G. B. Ciani) in tam stoji na str. 412 za Marinellijevo turo na Clapsavon datum 13. (ne 19.) avgusta 1874.

²² Dr. Carl Diener, n. m.; J. Pock v »Zeitschrift des deu. u. öst. A. V.« 1897, str. 362; poročilo »La Sezione di Tolmezzo nel 1877«, Videm, 1878; Purtscheller—Hess: »Der Hochtourist VIII«, n. m., str. 130; E. Castiglioni—S. Saglio, n. m., str. 518.

²³ Giovanni Marinelli: »Guida della Carnia«, 1898, str. 529.

²⁴ Isti, »Guida della Carnia«, II. izdaja, 1906, str. 413.

²⁵ E. Castiglioni—S. Saglio, n. m.

Saj ta gora, Bivera, močno dominira nad saúriško kotlino. Iz Saurisa di Sopra se nam kaže kakor silna bela gmota, ki se vzpenja iz zelenega vznožja, z na daleč vidnim, mogočnim rogom v vrhu. Povsem nerazumljivo je, da bi bila mogla Bivera še celega pol stoletja čakati, da so toliko kasneje kot na Clapsavon stopili nanjo. Bivera je višja kot Clapsavon, od njega izrazitejša iz bližine in iz daljave. Stanič bi bil mogel, ko je stal vrh Clapsavona, sestopiti v vmesno škrbino pa iz nje se povzpeti v dobre četrte ure še na Bivero. Zanj, ki je imel vendar za sabo legendarne podvige na Veliki Klek in druge imenitne vršace, ni mogel biti ta prehod ali preskok poseben problem ali celó vprašanje zaradi težavnosti. Res je imel takrat že kakih 52 let, toda zanj ta starost še dolgo ni pomenila, da bi bil kako že opešal ali celó onemogel, in le škof Slomšek se je čudil, kakšne gorske ture je »ostarlivi mož« še zmogel. Poleg tega vemo, da je Staniča, ki je v prejšnjih letih potoval najrajši sam, na gorskih pohodih, ki jih je nazadnje opravil, ko je že bil na Banjšicah, v Ročinju in zlasti v Gorici, spremljal Andrej Kumar, kasneje Štefan Humar, ki sta mu nosila težke aparate in merilne instrumente.²⁶ Zaradi Bivere pa velja, da so prvi pristopniki prišli nanjo, kolikor je po pisanih znano, celih 30 let po Staničevi smrti in komaj l. 1900 pišejo o turi s prehodom s Clapsavona na Bivero skozi ostro vrstino.²⁷

Kar smo mogli vedeti in izvedeti o Staniču, vse nam je dosti izčrpno podal Evgen Lovšin v svoji izvrstni monografiji. Dalo bi se le še pripomniti, da je po nesumljivih virih, ki jih imamo, od Karnijskih Alp in Predalp samo Clapsavon tisti, o katerem je Stanič sam pripovedoval in pisal. Čudno je le, da ni napisal in niti omenil Antonu Slomšku, ki mu je ob obisku v Gorici z oglejskega stolpa na široko razkazoval gore, na katerih je bil, in mu tudi imenoval Clapsavon, ali — kot je Slomšek kasneje pisal — Klepsafon, tedaj nikoli omenil, da je bil na tej gori od vseh prvi.²⁸ Zatorej bi ga bil Mlakar nekoliko krivično ocenil, če je o njem zapisal: »Zdi se mi, da je bil Stanič nekoliko — rekorderja.«²⁹

Ko je beseda o Karniji in Furlaniji ter o njenih gorah, je pač zaradi Staniča vredno še kaj spregovoriti. Lovšin poroča, da je našel v Levčevih zapiskih in drugih virih še razne podatke o Staničevih gorskih turah, tako da je bil Stanič tudi na Cavallu (pisano je Monte Cavallo) in na Pramaggiuru (pisano je Premaggiore).³⁰ Slomšek pa pravi v spisu o Staniču med drugim, da je Stanič še v svojih poznih letih prehodil »vse nar viši hribe po Belči, Bevci, Forlanih, po Koroškem ino Kranjskem«.³¹ In še Orožen piše, da je Stanič z nosačem Štefanom Humarjem prehodil in izmeril »vse važnejše gore v Karnskih in Julskih Alpah«.³² O obeh imenovanih, Monte Cavallo in Pramaggiore, ki sta sicer zares

²⁶ Evgen Lovšin: »Valentin Stanič, prvi alpinist v Vzhodnih Alpah«, Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, 1956, str. 28, 40, 42; Fr. Orožen: »Valentin Stanič, prvi veleturist«, P. V. 1907, str. 17.

²⁷ Tržačan Antonio Krammer, »In Alto«, Rivista della Sezione di Udine del C. A. I., 1900, str. 58

²⁸ Pisal je v svojem »Romanju na Sv. Goro« o »Clapsavonu v Karniji med Tolmezzom in Piavo«, kot nam o tem poroča Lovšin, n. m., str. 40—42, 48. Spisa samega nisem mogel dobiti. Redek izvod »Romanja na Sv. Goro« je imel pok. dr. Joža Lovrenčič, ki se mu je pa med vojno po hišnih preiskavah izgubil. — Gl. tudi Fr. Orožen, n. m., str. 50.

²⁹ »Janka Mlakarja izbrani planinski spisi«, I. zvezek, založilo Slov. plan. društvo, Ljubljana, 1938, str. 128.

³⁰ Evgen Lovšin, n. m., str. 40.

³¹ Evgen Lovšin, n. m., str. 42.

³² Fr. Orožen, n. m., str. 17.

»furlanska hriba«, bo še kasneje nekoliko govora. V ostalem pa ne vemo, izvzemši, kar je Tuma, in on edini, zapisal še za goro Bivero, za nobeno drugo Staničevo turo v samih Karnijskih Alpah, kot samo za Clapsavon — Vesperkofel, kakor sem to stvar skušal do tu obrazložiti.

In vendar, ne dà mi srce, da bi že končal s pripovedovanjem o Staniču v Karnijskih Alpah. O Staniču na Biveri, o njem kot prvem turistu na tej imenitni gori. Razmišljam in čedalje bolj se mi zdi, da ima Tuma prav, navzlic vsemu, kar so drugače pisali tujerodni pismouki. Ni nam oznanila razložil, ali kako, ob čem naj bi se bil motil, čemu naj nam bil pripovedoval, česar sam ni mogel zvedeti od nikogar, vedeti od nikoder. Ne, Stanič ni bil samo na Clapsavcnu. Ni z njega brez postanka cdbežal nazaj v dolino. Marveč je še malo naprej pogledal pa stopil z vrha dol v grozljivo škrbino, jo preskočil in se na drugi strani veselo zagnal na višjo, lepó vabljivo špico. Razen, razen če ga je zadržalo prehudo neurje. Ali pa je mislil, da ima Clapsavon najvišjo koto, da je ta vrh višji od svoje bližnje sosedu. Saj sta še mnogo kasneje za njim merila višine, Stur trideset let in Marinelli kmalu pol stoletja za njim. In še so prihajali vojaški maperji opravljat svoje službene dolžnosti. Tako vemo šele zdaj, da je Bivera 11 m od Clapsavona višja.

Še nekaj je, kar je treba pri vsem tem vzeti v misel. So li bila v Staničevem času že utrjena imena furlanskih hribov in gorá? Se jim je že takrat reklo tako, kakor jim pravimo danes? V rokah imam karto iz l. 1562,³³ v dobrem merilu, na njej ni zaznamovan Pramaggiore, zelo markanten, znamenit snežnik v Clautanskih Alpah (Karnijskih Predalpah, 2479 m). Domačini mu pravijo v tej dolini Pramaôr, v oni Premajour. Stanič je bil tudi na Pramaggiuru, kot je bilo že omenjeno, pa celò prvopristopnik, kakor mi okoliščine govorijo.

Na zgodovinski karti iz l. 1562 je veliki, na daleč znani Peralba (2693 m) imenovan Monte Sesis, po vznožni dolini Val Sesis, Zöttal. Drugega imena ta važna gora takrat še ni imela, važna zlasti zato, ker je med poglobitnimi oporišči starih triangulacij, bila je celò eno od oporišč v merjenju srednjega evropskega vzporednika, dokler je veljala za najvišji vrh v osrednji vrsti Karnijskih Alp, sploh vseh furlanskih gorá. Šele l. 1862 je meril višine Edmund Mojsisovics, dunajski geolog in paleontolog, ki je ugotovil, da je Peralba v Karnijskem glavnem gorovju po višini šele tretji vrh, za Cogliansom in Chianevate. Marinelli je ponovno meril, za njim so prišli še drugi in šele po vsem tem so za imenitno goro določili višino in takrat je Peralba dobil svoje ime, ki ga je obdržal do danes. Vsaj v slovstvu in v turistovskem svetu.

V Karnijskih Predalpah je zanimiv vrh Cimon del Cavallo, 2250 m, znan zaradi izredno razsežnega razgleda, saj se kot prva vzvišenina na jugu strmo dviga kvišku iz nepregledne ravnine, prav z velikega letališča v Avianu blizu furlanskega Pordenona. Ko pišejo o Staniču, imenujejo to goro Monte Cavallo.³⁴ Toda pri domačinih je gora redkokdaj Ciavàl,³⁵ večinoma ji pravijo Manera, kar pomeni v njihovem narečju kar pri nas sekira. Ali teh cavallov, konj, in še cavallinov ter cavallettov, konjičev, je v italijanskih gorstvih zelo veliko. Po vsem škornju so gore teh imen. En konj je celò doli na Siciliji. Da se gore vsaj

³³ »Una antica carta geografica del Friuli«, star zemljevid Furlanije, izvirnik v bakru, ličen posnetek s primernim posvetilom so poklonili videmski alpinisti leta 1902 za poročno darilo novoporočencema alpinistoma iz Vidma, Gaspare Nadich in Bianca Pigatti.

³⁴ Vsaj jaz mislim, da je bil Stanič prav na tem Cavallu, ker ko pišejo o njem, se zmerom omenja le Monte Cavallo, brez boljše označbe. Tako tudi Evgen Lovšin, n. m., zlasti str. 40. O kasnejši priložnosti se bom dotaknil tega vprašanja.

³⁵ Ital. cavallo, furl. ciavàl = konj.

v literaturi individualizirajo, so ti konji dobili vsak svoj prilastek. Ta nad Avianom, Staničev, je Cimón del Cavallo, Konjski špič nad Tabljem je Cavallo di Pontebba, v Karniji so še Cavallo di Sauris, Cavallo di Cervia, v mejnem grebenu Piccolo Cavallino (Kleiner Kinigat, 2671 m), v pogorju Grigne Sasso Cavallo, sicilski konj je Pizzo Cavallo itd.

Na Siciliji je velegora Etna, največji aktivni vulkan Evrope.³⁶ Mi vemo za grško ime te silne gorske gromade, v mestu ter posebno med izobraženci se čuje imenovati jo Mongibello,³⁷ a podgorci ji pravijo kratko la Montagna, gora. Mont Blanc ima v ljudstvu še danes več različnih imen, svoj čas se je pisal tudi Les Glacières (ledenice). Za Matterhorn, Mont Cervin, Monte Cervino, sem slišal v njegovem vznožju, v zgornji dolini Aosta, ime la Granta Becca, veliki kljun. Za slavne Cime di Lavaredo so po zemljevidih pisali Monte Bello, včasih Sasso di Tomiél in kdove kako še. Duranno je najlepša gora v Clautanskih Alpah. Prvi ji je stopil na teme, leta 1874, angleški kapetan kaj eksotičnega imena Utterson Kelsö. Okoli Duranna se je potem v opisih pristopov spletalo toliko lepe romantike kot za malokatero drugo goro. Tudi Kugy je Durannu s toplimi besedami celoma odprl svojo pesniško dušo.³⁸ In veste, kakšno ime ima pri dolincih Duranno, ta sončni velikan? Becco dell' Oca, gosji kljun.

(Se nadaljuje)

Zgodovina alpinističnega kluba SKALA

Zgodovina Turistovskega kluba Skala je bila napisana ob proslavi 40-letnice organiziranega alpinizma v Sloveniji, ki ga je ta organizacija utemeljila in razvijala vse dotlej, dokler ni moralo njeno delovanje prenehati. S tem je bil dan okvir orisa zgodovine in nakazan način, kako naj se prikaže pomen kluba in njegove dejavnosti.

To zgodovino, ki jo je napisal dr. Vladimir Škerlak, je objavljala Planinski Vestnik od avgustovske številke 1961. do marca 1962. Spis je zasnovan zelo široko, žal preširoko. Prvo desetletje obstoja Skale Škerlak še ni bil član kluba in tudi ne aktiven alpinist ter ni doživljal klubskega življenja ravno v času, ki je bil, lahko rečemo, klasična doba Skale, in je bil zanjo značilen silen dvig slovenske alpinistike in celotnega alpinizma.

Mogoče je, da napisana zgodovina zaradi gornjega dejstva ni stvarno prikazana, temveč enostransko. V spisu so veliko preveč poudarjena razna malenkostna trenja, nasprotstva, spori, ki so imeli interni klubski značaj in so se poravnavali med članstvom ali pa v odboru. V ta oris ne spadajo drobni, notranji ali celo administrativni dogodki, posebno še, če za celotno sliko klubske dejavnosti niso pomembni. Veliko premalo pa je poudarjena pozitivna stran Skale, njeno konstruktivno delo v klubu med članstvom in za široko javnost, njeni blesteči uspehi na alpinističnem področju ter njen strmi vzpon.

Kdor bere Škerlakovo zgodovino Skale in nima drugih virov, bi dobil popolnoma napačno in skaženo predstavo o tej organizaciji. Misli bo, da so bili skalaši častihlepni, prepirljivi in nedisciplinirani ljudje, pravo nasprotje pravilnemu liku alpinista; ideološko da so bili neenotno orientirani in neuravnovešeni, klub so izrabljali za svoj osebni sloves in slavo in za svoje gmotne koristi; s komolci so si krepko pomagali naprej brez ozira na slavno skalaško »tovarištvo«, odrivali so drug drugega, samo da bi sebe spravili v ospredje; veliko izmed njih in celo vodilni funkcionarji niso bili niti plezavci niti revni »šodrovci«, temveč preprosti nedeljski izletniki, ki so po izletu obvezno zavili v gostilno; dolgoletni predsednik Skale prof. Janko

³⁶ Višina variira, kakor pri vseh vulkanih. Leta 1900 je bila 3274 m, leta 1932 3263 m, leta 1937 3313 m.

³⁷ Iz arabskega Gibel Utlamat, arab. gebel = gora.

³⁸ »Aus dem Leben eines Bergsteigers«, 1925, str. 199–200.

Ravnik po svoji miselnosti ni bil alpinist in je bil nasprotnik plezanja, kritiziral je težke plezalne ture ter je propagiral markiranje potov; pod pritiskom članov plezavcev je pa pogosto menjal svoje ideološko usmerjanje v alpinistično smer, vendar se je vedno vračal nazaj k svoji konservativni estetski miselnosti; kolikor je bilo plezavcev, so zelo skrivali svoje plezavne načrte in so bili ljubosumni na vsako navezo, ki je razen njih preplezala kako prvenstveno smer; kriza Skale se je začela že kmalu po njegovem rojstvu, ko se je leta 1922. ubil v Turski gori Karleto Tauzher; Skala je postala smučarski klub z nekaj fotografi esteti in par redkimi plezavci, ki pa niso imeli pri klubu nobene besede, ampak so bili le nekaj malo pomemben privesek; Skala je izključevala iz svoje organizacije dobre plezavce alpiniste brez tehtnih razlogov; idejno je propadla že za časa izdelovanja svojega filma in pozneje še bolj v času gradnje koč na Voglu; matični klub si je bil s podružnicami stalno v laseh ter se je moral z njimi boriti za svoj prestiž; tudi s Slovenskim planinskim društvom je bila Skala vedno navzkriž: Že takoj po ustanovitvi Skale, pa tudi pozneje, ko je bil pod predsedstvom dr. Pretnarja ustanovljen akademski alpinistični odsek, ki je bil Skali huda konkurenca.

Bravcem Škerlakove »zgodovine« se bodo nehote vrivale take misli. Naj citiramo še nekaj odstavkov iz tega spisa:

Planinski Vestnik, leto 1961. št. 8. stran 372.: »Skala se spremeni iz kluba, v katerem je dosti smučarjev, v smučarski klub. V tem klubu je nekaj fotografov, tu pa tam celo kak skromen alpinist, toda tudi ta je pod nadzorom.«

Leto 1961. št. 8 stran 373.: »Ta zelo razgibana doba je namreč bila polna notranjih nasprotij in protislovij. Razplet vsega tega pa je bil deloma izrazito negativen. — Predvsem značilno nasprotje med smučarsko-tekmovalno, alpinistično in estetsko-kulturno miselnostjo.«

Leto 1961. št. 8. stran 373.: »Vse te teze in antiteze pa se niso rešile sintetično, temveč je zaradi njih nastala niti ne preveč skrita kriza, ki je z leti pod vplivom novih okoliščin postala tako huda, da se je resno pojavilo vprašanje, ali ima Skala še pravico do obstoja. — Vkljub vsemu temu pa so največji zunanji uspehi Skale sledili v naslednji dobi. Toda bili so le zunanji, notranjih protislovij niso rešili.«

Leto 1961. št. 8. stran 377.: »Uradno« stališče odbora do alpinistike je bilo negativno. Zapisana je izjava iz tega časa (5. X. 1922): »V Skali se goji tudi plezavstvo in to utegne škodovati ugledu kluba.«

Leto 1961. št. 8. stran 393.: »V smučarski dobi, ko je povprečen skalaš bil ljubljanski malomeščan, so skupni izleti postali družbena prireditev po formuli: navkreber — navzdol — gostilna — ples — vlak — domov.«

Leto 1961. št. 8. stran 395.: »Poseben problem v kadrovskih težavah Skale je tvorilo vprašanje članic. — Razlika med spoloma je povzročila težave v klubu. V klub je prišlo veliko oseb, ki jim je šlo le za družbo, ne pa za alpinizem. — Naval 'dam' je uničil prvotni špartanski način kluba. — Drugič: V zvezi z ženskami je prišlo do hudih sovraštvev. Nekatere alpinistke se med seboj niso razumele, točneje povedano, sovražile so se.«

Leto 1961. št. 8. stran 396.: »Leta 1935. je bil še en škandal, potem pa je to vprašanje nehalo obstajati.« Namreč v zvezi s klubskimi »damami«.

Leto 1961. št. 8. stran 399.: »Ravnika je poizkus, preusmeriti to borbenost mladine v kulturno delo, nujno moral ločiti od prav tistih skalašev, ki so tvorili idejno organizatorno jedro kluba.«

Leto 1961. št. 8. stran 401.: »Janko Ravnik je nadaljeval: 'Alpinistično udejstvovanje ni popolnoma zadovoljivo, ni bistvenega napredka'. Tedaj je Ravnik zapustil svojo dotedanjo protišportno 'linijo'. — 'Za skalaša mora biti alpinistika obvezna (!!) in člani morajo delati prvenstvene vzpone (!!), čeprav neznatne in lahke.' Po polemiki — se je profesor vrnil k svoji pravi miselnosti: 'Alpinizmu je treba dati znanstveno podlago' —.«

Leto 1961. št. 11. stran 633.: »Preden pa je odšel s predsedniškega mesta (namreč prof. Ravnik), je začel svojo zadnjo veliko in za Skalo skoraj usodno akcijo: Gradnjo koč na Voglu.«

Leto 1962. št. 1. stran 25.: »Posledica vsega tega je bila kriza Skale. Ta se je kazala v naslednjih oblikah: nasprotja med podružnicami in osrednjim klubom; stremljenje po razbijanju enotnosti v nekako federalistično ureditev; padanje delovne morale; iskanje gmotnega dobička od kluba; pomanjkanje pobude, izostanek akcij, razmah osebnih afer in splošno kapitulantstvo.«

Leto 1961. št. 11. stran 632.: »Iz tega se jasno vidi, v čem je bilo bistvo krize: V velikem zadovoljstvu skalašev s samim seboj in v njihovem strahu, da ne bi

novinec, nevreden njihove družbe, zmanjšal njihove vzvišenosti. — Na to so dobili nekaj novih članov, zelo jih je pa veselilo, ko so se te lahko spet znebili.»

Leto 1962. št. 1. stran 32.: »Da pa ni imela (Skala) vere v svoje poslanstvo in svojo bodočnost, to je bilo najhuje.«

Ni nam do tega, da bi zavračali vse netočnosti in nepravilnosti v Škerlakovem spisu, ker se nekatere pobijajo same s svojo paradoksnostjo. Zato se omejimo le na najpomembnejše in bistvene stvari.

Že razdelitev Skale na šest dob se nam ne zdi pravilna. Vse alpinistične panoge, ki karakterizirajo posamezne »dobe«, so se razvijale ves čas obstoja Skale vzporedno, niti ena ni zamrla v eni ali drugi dobi na korist druge, seveda je prevladovala sedaj ta sedaj druga, vendar ne toliko, da bi to upravičevalo gornjo razdelitev.

»Markacijska doba« je popolnoma nebitvena za Skalo. Čeprav se je markiranje potov vleklo več let v zvezi s SPD, je bilo to le zapuščina prejšnje nealpinistične dobe, ko se je SPD borilo za naš nacionalni obstanek. Te zapuščine se Skala ni mogla otresti preko noči, posebno še, ker je SPD pri zaznamovanju potov zelo potrebovalo pomoči skalašev, zlasti v slabo obiskovanih in neobdelanih področjih.

Škerlak trdi, da je Skala kopirala svoje markacijsko znamenje (bel krog z rdečim kolobarjem) po avstrijskem vzorcu. To ni točno. Ta znak je nastal kot plod dolgih razpravljanj na številnih sejah markacijskega odseka, s sodelovanjem pok. Alojzija Knafeljca kot zastopnika SPD. V Avstriji je uporabljala isti znak sicer avstrijska armada v prvi svetovni vojni za označevanje vojaških potov, ne pa avstrijska gorniška društva. Skalaško znamenje je pa nastalo na naših tleh popolnoma samostojno in ne kot kopija tega avstrijskega vojaškega znaka.

Nerazumljivo nam je, zakaj Škerlak ravno zadnjo »dobo« Skale imenuje alpinistično. Saj je Skala svoj največji vzpon v alpinistiki dosegla v prvih desetih letih obstoja, v svoji »klasični« dobi. Zadnja leta Skale pred drugo vojno so bili pa doseženi alpinistični uspehi v okviru kluba zelo skromni in pičli, pomembnejših prvenstvenih vzponov v tem času sploh ni bilo.

Klub Skala je bil v začetku družba mladih, idealnih in podjetnih fantov, ki so stremeli za sprostivjo in borbo v gorski naravi ter za obogatitvijo svoje duševnosti v tej dejavnosti. Svoje ideologije si niso ustvarili z neplodnimi pisarniškiimi in kavarniškiimi debatami, temveč z drznimi podvigi v gorah, s plezanjem, gorskim smučanjem ter zimsko alpinistiko. S tako dejavnostjo v naših Alpah je Skala izvršila veliko vzgojno delo, večje kakor bi ga dosegla z raznimi tečaji in predavanji, za katere ji je manjkalo v začetku izkušenj in organizacijskih prijemov.

Nesmisel je, kar trdi Škerlak, da je Skala postala iz alpinistične smučarska organizacija (citat spredaj). Vedeti moramo, da je bil smučarski šport kakor alpinizem po prvi svetovni vojni pri Slovencih še v povojjih. Preje so smučali pri nas le posamezniki (pri tem mislimo seveda le na športno smučanje), ki so prinesli smuči iz avstrijske vojske, in pa skupina »Drena«, ki je bila pa tudi zelo maloštevilna. Obedve pomembni športni panogi (alpinistika in smučanje) v Sloveniji sta se pravzaprav spočeli, razvijali in kuhali v majhnem kotličku, ki mu je bilo ime Turistovski klub Skala. Razumljivo je, da je bilo pri tem kljub majhnemu številu skalašev veliko idej, predlogov, akcij itd. in da je pri tem prišlo tudi do trenj in nasprotstev, brez katerih ne gre, če je pri stvari udeležena razborita mladina. Vendar pri tem ni šlo za bistvena načelna nasprotstva, saj se je večina skalašev, ki so gojili športno smučanje s tekmami, udeleževala v zimski, pa tudi v plezalni alpinistiki. Ta trenja, pri katerih sta bila sporna samo način in sredstvo, ne pa bistvo in smoter, so samo izostrila mišljenja in zblížala razne struje v skupnem delu, ne pa jih razdvojila ali celo ogrožala obstoj Skale.

Neresna je nadalje Škerlakova trditev, da je smučarstvo ogrožalo zimsko alpinistiko pri Skali. Ravno nasprotno je res: z razvojem smučarstva so postali dostopni skalašem grebeni in stene naših gora. S smučmi se je povzpel skalaš do njihovega vznožja, nato pa si je s cepinom in derezami utrl pot do zasneženih vrhov.

Resneje smo se začeli skalaši poglobljati v alpinistično ideologijo, tako v etično kakor estetsko, šele pod predsedstvom prof. Janka Ravnika. Ravnik je bil idejno orientiran v moderno alpinistično smer. Izvršil je veliko plezalnih vzponov v Savinjskih in Julijskih Alpah, čeprav ne najtežjih in prvenstvenih, posebno pa se je udeleževal v alpskem smučanju in zimski alpinistiki. Napravil je veliko visokogorskih smučarskih tur v zimskem in pomladanskem času, presmučal vse naše gore, zlasti Julijske Alpe in Karavanke; v družbi s Kvedrom in Ogrinom je preplezal severozahodni greben Jalovca pozimi. Ravnik je bil med drugimi skalaši tudi organizator alpskega in športnega smučarstva. Ni hotel, kakor trdi Škerlak, preusmeriti borbenost

mladine v kulturno delo, temveč povezati njeno športno dejavnost s kulturno alpinističnim delom.

Škerlak trdi v svojem spisu, da je bila gradnja koče na Voglu, katere iniciator je bil Ravnik, usodna akcija za Skalo. Za to trditev ne najdemo nikjer utemeljitve. Tudi Skala, čeprav strogo alpinistična organizacija, je imela pravico postaviti si svojo postojanko, kjer bi imeli člani svoj dom. Seveda je bilo treba značaj in obseg te postojanke prilagoditi gospodarskim okoliščinam.

Velike prednosti koče na Voglu so bile: razmeroma lahek dostop od Bohinjskega jezera; uporabnost koče v vseh letnih časih, zlasti v zimskem in pomladanskem; krasni tereni za alpsko smučanje, treninge, slalom; s kočo na Voglu so bili povezani smučarski tereni na obsežni Komni preko Rodice in Črne prsti s smučišči na Jelovici (Ratitovec); vsa ta širna alpska smučišča, dotlej neznana širši športni javnosti, so se s kočo na Voglu odprla in postala zanjo dostopna; pomemben je bil tudi estetski moment; podobnega mesta, kakor je Rjava skala, kjer je stala skalaška koča, s takim pogledom na Bohinjsko jezero in na Triglavsko skupino, ne najdemo nikjer v naših gorah.

Ta veliki greh z gradnjo koče na Voglu je po mnenju Škerlaka zakrivil prof. Ravnik. Skalaši mu tega nismo zamerili. Ravnik je slikovni poet Bohinja, nad to pravljico dolino je hotel imeti tudi skalaški dom; saj je bil s Skalo pravtako povezan kakor z Bohinjem, svojim rodnim krajem. Po našem prepričanju ni napak ukrepal. O tem govore gornja dejstva.

Prof. Ravnik je izrazito umetniška narava (glasbenik, komponist, umetnik-fotograf). Zaradi tega je razumljivo, da je bila tudi pri delu v Skali močno poudarjena estetska komponenta s planinsko fotografijo, kakor tudi etična v smeri znanstvene alpinistične dejavnosti, kar tako zelo boče dr. Škerlaka. Če je pa kot starejši skalaš in predsednik včasih grajal mlade, neugnane plezavce, ki so dostikrat res veliko tvegali pri težkih plezavnih vzponih ob pomanjkljivi tehniki in sredstvih, je to storil le v šaljivem tonu in v mili očetovski obliki, toda vedno »primus inter pares«, prvi med enakimi, da mu tega nihče ni mogel zameriti. Ni moglo biti tu govora o različnih ideologijah. V Skali so se ob različnih značajih, temperamentih, poklicih, duhovnih kvalitetah, ob različni starosti članov razvile posamezne zvrsti in stopnje napredne alpinistične miselnosti, to pa imamo tudi v vsaki drugi delavni organizaciji, posebno pa v alpinističnih. Razumljivo je, da mladina stremi za ostro borbo in ekstremnimi alpinističnimi dejanji, starejši pa plezajo umerjeno in preudarno ter kritično opazujejo mlajše tovariše. Umetniki iščejo v gorah estetskih momentov, lepih prizorov in nastrojeh, sociologi in filozofi etičnih vrednost. Vse skupaj pa veže enotna misel o globoki etični vrednosti alpinizma. Tako je bilo takrat v Skali.

Seveda so bila tudi pri Skali nasprotstva in trenja, kakor že omenjeno, ki so neogibna v vsakem aktivnem društvu. Vendar je ostrina spora v govoru čisto druga kakor v pisani besedi. V zapisnik morajo priti tudi nasprotstva in besedni dvoboji. Ta zapisnik je pa le zaupen dokument, namenjen samo članstvu, ne pa široki javnosti. Če se vsebina takega zapisnika objavi javno, izzveni tak spor veliko ostreje, da, celo sovražno. Izrečena beseda je veliko milejša, včasih samo šaljivo pikra. V tem pogledu je Škerlak veliko pogrešil.

V tem smislu je razumeti tudi Kvedrovo kritiko skalaškega filma, ki jo Škerlak zelo napihuje, čeprav sam priznava, da ni bila naperjena osebno proti Ravniku in drugim filmskim delavcem. Škerlakovo pisanje pa vendar napravi mučen vtis. Vsi skalaši vemo, da je bila Kvedrova kritika tovariška in ne sovražna. Zato ta stvar, med mnogimi drugimi, ne sodi v pisano zgodovino.

Ravno tako ne sodijo v javnost izstopi in celo izključitve članov z navedbami imen. Zgodovina, kakor naj bo objektivna in kritična, mora biti pisana tudi s taktom in občutljivo, zlasti če gre še za živeče ljudi, ki so prizadeti. Škerlak se ni samo pregrešil proti temu pravilu, ampak so tudi nekateri razlogi, ki jih navaja za izstopi in izključitve članov, napačni. Tako je tov. Gnidovec izstopil iz drugih razlogov, kakor jih navaja Škerlak, Debelakova in Deržaj nista bila izključena zaradi nezgode v Triglavski steni, temveč zaradi druge zadeve. Sodimo, da o teh stvareh ni umestno tu razpravljati.

V 8. številki Pl. V. letnik 1961, navaja Škerlak, da se Skala ni odzvala prošnji Zveze slovenskih tabornikov leta 1925., da bi jim skalaš predaval o alpinizmu. Ne vemo, ali je ta trditev točna in če je Skala imela razlog, da se prošnji ne odzove, ali pa je pozabila nanjo. Po današnji presoji bi bila to napaka Skale, vendar se nam zdi neumestno tako malenkostno stvar kritizirati po 37 letih. Značilno je za Škerlakov

stil, da take drobne — recimo — nepravilnosti izvrta in jih servira v jubilejni številki Planinskega Vestnika.

Dr. Klementa Juga odpravi Škerlak na nekem mestu svojega spisa na kratko, da ni bil duševno uravnovešen. Jug se je kot filozof v svoji stroki še zelo mlad uveljavil s samostojno miselnostjo in svojskimi tezami, ki jih je upošteval domači, pa tudi mednarodni znanstveni forum. Dvomimo, da bi bil Škerlak upravičen izrekati tako kategorično sodbo o Jugu, našem alpinističnem vzorniku.

Dr. Henrik Tuma je v slovenskem alpinizmu tako velika osebnost, da se nam zdi Škerlakovo pisanje o njem na nekaterih mestih skrajno neumestno. Nesmiselno je kritizirati Tumovo knjigo »Pomen in razvoj alpinizma« sedaj po 30 letih in pobijati njegove trditve. Vsak človek, ki veliko dela, dela tudi napake; kdor pa nič ne dela, tudi napak ne dela in ga imamo lahko za filozofa. Napake, ki jih očita Škerlak dr. Tumi, pa niti ne sodijo v alpinistično področje in za njihovo kritiko ne bi smelo biti prostora v zgodovini alpinističnega kluba.

Skrajno netaktno in neprijetno proti Tumi obravnava Škerlak konflikt zaradi članka Debelakove o nezgodi v triglavski steni. Tudi ta stvar ne sodi v »Zgodovino Skale«, ker je zgolj osebna zadeva, za razvoj Skale nebitvena. Delež dr. Tume je v našem alpinizmu tako velik, njegovo delo tako zaslužno in pomembno, da smatramo Škerlakovo pisanje za omalovaževanje njegovega dela in blatenje njegovega spomina.

Škerlak v svojem spisu precej obširno citira mnenje dr. Rajka Ložarja o Jugu, Tumi in Tumovi knjigi, seveda je kritika negativna. Ne moremo si zato misliti, da bi Škerlak vsaj delno ne simpatiziral z Ložarjevim mnenjem. Med drugim citira Ložarja, češ da Jug ni bil reformator, temveč deformator in plitek ideolog ter poleg Tume najslabši zagovornik alpinizma. Rajko Ložar je za nas zelo nezanimiva oseba, niti ni bil alpinist in zato njegovega mnenja ne upoštevamo. Ne moremo se izogniti misli, da je bil Tumov in Jugov nasprotnik bolj zaradi svetovno-nazorskih diferenc kakor zaradi nasprotne alpinistične miselnosti.

Pri obravnavanju skalaške publikacije »Naš alpinizem« polemizira Škerlak z Albionom Torellijem, ki je napisal uvodni ideološki članek. V članku naj bi bil opredeljen uradni alpinistični nazor klubovih članov — alpinistov. To mnenje pa je temeljito zgrešeno, ker je članek izšel pod Torellijevim imenom in po vsej vsebini ni to, kar meni Škerlak, temveč zgolj razmotrivanje pisca o tem, kakšno vrednoto mu alpinizem pomeni, s čimer pa kak alpinistični nazor še zdaleka ni zajet. Zato je nesmiselno, postavljati ta »nazor« v nasprotje z drugim nazorom, ki naj bi bil po Škerlakovem mnenju edino pravilen, pri vsem tem pa tega svojega nazora sploh zadostno ne opredeljuje. Članek je bil napisan pred 30 leti. Ali je pravilno, da se presojuje idejne osnove takratne dobe po merilih sodobne družbene ureditve in njenih idejnih osnov? Vprašanje, ali je alpinizem šport ali ne, je rešil dokončno šele čas in z njim združene spremembe, ki so — posebno še pri nas — zares velike. Zato so tudi ta razglabljanja po 30 letih odveč.

V 9. številki Pl. V. 1961 stran 483 citira Škerlak sicer neobjavljeno mnenje marksistične skupine (menda študentske) o »Našem alpinizmu« in o sodobnem alpinističnem nazoru. Iz citiranega je razvidno, da je ta skupina sploh odklonila sodobno alpinistiko, češ da je dosti dela in borbe v razrednem in socialnem boju, zakaj bi mladi ljudje tvegali svoje življenje v gorah za »namišljene ideale«. Čas je pokazal, da ta politična skupina s svojim ozkim gledanjem ni imela prav, saj propagirajo in podpirajo alpinizem danes vse socialistične države.

Ko piše Škerlak v svojem spisu o odnosih glavnega odbora Skale do podružnic, v tem pisanju kar mrgoli samih nasprotstev in konfliktov. Seveda je prišlo med osrednjim odborom in podružnicami sem ter tja do trenj, vendar so bila le kratka in prehodna. Škerlak vsak malenkosten spor napihne v afero in »škandal«. Posebno podrobno razpravlja o sporih ljubljanskega odbora s savinjsko podružnico. Člani bivših odborov ljubljanske in savinjske Skale vemo, da je bilo razmerje med obema skupinama tovariško in iskreno. Savinjska podružnica je pritegnila veliko mladine in jo zainteresirala za alpinizem, predvsem mladino iz Gornje Savinjske doline, kjer ni bilo podružnice SPD. Ta mladina bi se sicer ne vključila v nobeno drugo gorniško organizacijo. Pri tem delu je podružnico moralno krepko podpiral osrednji klub v Ljubljani. Pri sprejemanju neprimernih ljudi v članstvo savinjske podružnice, kar trdi dr. Škerlak, da je očital osrednji odbor podružnici, je šlo za eno samo osebo. Ta stvar se je hitro uredila.

Netočna je Škerlakova trditev, da so bile leta 1931 politične razmere med Savinjčani napete in da se je podružnica že tedaj morala braniti pred Nemci in njihovimi slovenskimi somišljeniki. Pač pa je po okupaciji Avstrije vznemirjal savinjsko po-

družnico poizkus skupine članov nemškega športnega kluba («Ski — Klub») iz Celja, ki pa so bili po rodu Slovenci, da bi se včlanili v Skalo. Njihov sprejem je bil soglasno odklonjen. Podružnica je ostala zavedno slovenska do okupacije.

Škerlak navaja spore med savinjsko podružnico in osrednjim odborom tudi po letu 1935 in očita temu odboru birokratske odnose do podružnic; ti spori naj bi se vedno bolj zaostrovali. V resnici so bila to le majhna nasprotstva, ki pa nikakor niso vplivala na medsebojne tovariške odnose niti ne na število članstva, ki je ostalo neizpremenjeno; tudi aktivnost podružnice v teh letih ni popustila. Leta 1939 se je število članstva res nekoliko znižalo, to pa zaradi izločitve nekaterih članov, ki niso bili alpinistično aktivni.

Škerlak zelo obširno obravnava tudi odnose Skale do SPD. Popisuje nadvse vse mogoče in nemogoče spore in nasprotstva. Med drugim očita Skali, da pri spremembi osrednjega odbora SPD leta 1930, ki jo je vodil klub, ni postavila za svojega predsedniškega kandidata dr. Tuma. Skala je imela ta namen, vendar je Tuma na sestanku Skalašev v Narodni kavarni dne 28. marca 1930 to kandidaturo odločno odklonil, češ da se bori za preusmeritev SPD v alpinističnem smislu, ne pa za predsedniško mesto. Poleg tega je bil dr. Tuma član Skale ter bi že radi tega ne bila umestna njegova kandidatura. Skala bi se s tem izpostavila očitkom, da sili svoje ljudi na vodilna mesta v osrednjem odboru SPD. Dr. Tuma je bil osebnost z visoko etiko. Vkljub svojim velikim delovnim uspehom je ostal vedno skromen, daleč od osebnih koristi in časti.

Nadalje očita Škerlak Skali, da ni lepo ravnala z dr. Franom Tominškom, češ da je bil pošten in delaven človek. Skala je zelo visoko cenila dr. Tominška, njegove zasluge za slovensko gorništvost in njegovo nacionalno borbo proti ponemčevanju naših gora. Zato je hotela obdržati v odboru SPD dr. Tominška kot predsednika, kot odbor-nika pa še Janka Mlakarja in Maksa Hrovatina, ves ostali odbor pa izmenjati, ker ni bil sodobno alpinistično usmerjen in je bilo sodelovanje z njim nemogoče. Dr. Fran Tominšek je bil ravno na pobudo Skale ponovno izvoljen za predsednika, 26. junija 1931 je pa sam odstopil, nakar je bil izvoljen za predsednika dr. Pretnar, ki ni bil skalaš.

Dr. Tominšek je kmalu potem spoznal, da Skala ni hotela z reorganizacijo škodovati SPD. Udeležil se je proslave 10-letnice Ravnikovega predsedovanja maja 1932 leta in je imel daljši govor, v katerem je med drugim dal priznanje Skali za reorganizacijsko delo v SPD. V sejhnih zapisnikih Skale je ta interna slovesnost gotovo zabeležena in bi jo Škerlak moral omeniti v svojem spisu, ker je važna za odnose med obema organizacijama.

Neosnovana je Škerlakova trditev, da je »zmaga« v SPD zelo veliko stala Skalo, t. j. »napredno idejo«. Z reorganizacijo v SPD je želela Skala ustvariti boljše pogoje za napredno usmeritev slovenskega gorništvost, in to seveda tudi na osnovi tesnega sodelovanja z SPD. Če bi si lastila Skala monopol za slovensko alpinistiko, ne bi reorganizirala SPD. Zato tudi ni videla ob ustanovitvi akademskega alpinističnega odseka SPD konkurenčne organizacije, ravno tako ni štela izvenskalaških plezalnih navez za konkurenčne. Odbor kluba se je zavedal, da je vse takratno alpinistično delo in udejstvovanje plod njegovega dolgoletnega snovanja in truda, da je treba to delo složno gojiti in v tem pokretu tovariško sodelovati, če je hotel doseči še nadaljnje uspehe. Skala se je tudi zavedala, da je Jugoslavija imela za mejaša nemško državo. Avstrijski in nemški alpinisti so že pred prvo svetovno vojno in po njej zelo radi obiskovali naše gore, plezali v njih in delali tudi prvenstvene vzpone. Odkar smo imeli lastno državo, nam ti ljudje politično niso bili več nevarni, pač pa lahko prestižno, saj so napravili precej prvenstvenih vzponov še po prvi svetovni vojni. Zaradi tega je Skala stremela za složnim delom z vsemi organizacijami in skupinami na alpinističnem področju. Prizadelo nas je, če je tuja naveza preplezala prvenstveno smer v naših gorah; veselili smo se pa vsakega prvenstvenega vzpona, ki so ga izvedli naši ljudje, čeprav niso bili skalaši.

Odnosi Skale do SPD so bili zmeraj korektni, za časa predsednika dr. Pretnarja pa prav prijateljski in prisrčni. Klub je sodeloval z osrednjim odborom SPD na vseh alpinističnih področjih in koordiniral z njim svoje delo.

Ko piše Škerlak o »alpinistični dobi« Skale, razpravlja o »ideologiji« te dobe, ki naj bi bila čisto svoja. Ta ideologija, ki jo utemeljuje celo s Freudovo psihoanalizo, je Škerlakovo subjektivno naziranje in nikakor ne sodi v zgodovino Skale.

Škerlak trdi o Tumovi knjigi »Pomen in razvoj alpinizma«, da bi jo lahko skrčil na eno petino njenega obsega. Mi pa trdimo, da je Škerlakova »Zgodovina A K Skale« veliko preobširna in razvlečena, da se spušča v nebistvene podrobnosti in celo

do ravni banalnih marenj, ki resnega bravca ne zanimajo. Njegova izvajanja postavljajo včasih skalaše in klub samo v slabo in napačno luč. Značilno za ta spis je, da pretirava vse negativne, čeprav nepomembne pojave pri Skali; stil je pogosto prav nedostojen.

Škerlakova »zgodovina« ni dosledno pisana v časovnem redu in zaradi razvlečenosti in razmotrivanj o nepomembnih drobnjarijah izgublja glavno nit dogajanja, tako da bravec nima nobenega pregleda.

Neumestna so Škerlakova ideološka nasprotovanja izvajanjem dr. Tume in Torelija ter njegovi pravopisni in slovnični popravki. Vse to ne sodi v zgodovino, temveč kvečjemu v poseben članek, če že hoče polemizirati s trditvami, napisanimi pred 30 leti. Zgodovina mora biti pisana stvarno, jedrnato, kritično in predvsem objektivno.

Dr. Škerlak je zbral obsežen zgodovinski material o Skali, vendar ga ni nepristransko obdelal. Prav je, da bi se oteli pozabi zgodovinski podatki o Skali. Skalaši, ki smo dajali piscu podatke, pa zdaleka nismo mislili, da bo napisal to »zgodovino« v tako izkrivljeni obliki. Njegovega spisa ne moremo šteti za zgodovino, temveč le za neobjektivno kritiko Skale.

Naša dolžnost je, da pristavimo k Škerlakovi »Zgodovini A K Skale« te svoje pripombe, da dobi čitatelj, ki ni doživljal dobo Skale, vsaj kolikor mogoče verno sliko o tem alpinističnem klubu.

Ne nameravam se spuščati v polemiko in je s temi vrsticami stvar za nas končana.

Joža Čop l. r.

Adi Keržan l. r.

Tine Kocmur l. r.

Danilo Martelanc l. r.

prof. Janko Ravnik l. r.

Boris Šega l. r.

Albin Torelli l. r.

Franjo Vilhar l. r.

ing. Lojze Žumer l. r.

dr. Mirko Kajzelj l. r.

Edi Keržan l. r.

prof. Marjan Lipovšek l. r.

Drago Korenini l. r.

Andrej More l. r.

Ciril Praček l. r.

Stanko Ravnik l. r.

Milan Šporn l. r.

Franc Torkar l. r.

Uroš Žigon l. r.

dr. Vlado Kajzelj l. r.

Milan Kham l. r.

Cene Marinko l. r.

Egon Planinšek l. r.

Stane Predalič l. r.

Janko Skerlep l. r.

dr. Stane Tominec l. r.

prof. Ciril Velepčič l. r.

Uroš Župančič l. r.

Na vrhu Stola

(Za nov Prešernov planinski dom)

UROS ZUPANCIC

Slovenski narod se že sedaj načrtno pripravlja na pomembno planinsko obletnico. Saj smo Slovenci izrazito alpski narod. To dovolj jasno izražamo s preko 55 000 aktivnimi planinci, plezavci in alpinisti, ki so vključeni v aktivno delo stotih planinskih društev, 25 alpinističnih in številnih mladinskih planinskih odsekov.

Planinska zveza Slovenije je sredi priprav za svoj sedemdeseti življenjski in delovni jubilej.

Odveč bi bilo tu na tem mestu govoriti o naši planinski zgodovini.

Triglavski prijatelji iz bohinjske Srednje vasi so bili prvi. V Bohinju so se rodili, živeli in delali naši planinski pionirji.

Toda čas je zahteval novih dejanj. Sosedje so v svojem nenasitnem pohlepu vedno bolj grabežljivo segali s *kljukastimi* prsti po našem veličastnem gorskem svetu. Hoteli so spreminiti in izmalčiti podobo teh gora. Pod vsemi mogočimi krinkami in naslovi so neprenehno in vztrajno odtujevali našo zemljo.

Piparji so predstavljali prerod Triglavskih prijateljev, oni in za njimi vsi ljubitelji gora so do prve svetovne vojne odigrali v naših gorah vidno in pomembno narodno obrambno vlogo.

»Kot čuvarji Tvojega groba smemo postaviti nad zibelko Tvojega rojstva Prešernovo kočo«. Pod tem geslom so planinci iz Kranja ob navzočnosti tisoč ljubiteljev gora 31. julija 1910 otvorili in izročili svojemu namenu Prešernovo kočo na Malem Stolu 2098 m.

23. julija 1892 na vrhu Stola: »Vzdramimo se«!

»Tuja roka zaznamuje pota, postavlja koče in napravlja na slovenskih tleh le nemške napise in kažipote.« Najbolj aktivni piparji so se na vrhu Stola odločili, da z besedo in dejanji ne nehajo preje, dokler ne bodo ustanovili močne slovenske planinske organizacije. Nadpipar Hauptman, Škof, Korenčan in drugi so se odločili in zaklicali vsem slovenskim ljubiteljem gora »Vzdramimo se!«. Le par mesecev je moralo miniti v letu 1892 in že v mesecu septembru je bilo na več pripravljajlnih sestankih sklenjeno, da se 13. novembra izvoli pripravljajlni odbor. 10. januarja 1893 pa se je vršil v Ljubljani tudi že ustanovni občni zbor Slovenskega planinskega društva.

Še istega leta sta bili ustanovljeni podružnici SPD tudi v Kamniku in Mozirju oziroma Gornjem gradu.

Skromne nemške in nemškutarske nižje ležeče planinske postojanke so naglo dobivale za sosede višje ležeče in ponosne slovenske planinske postojanke, tudi Trutzhütte imenovane.

Kronist tedanjega časa je moral že 15. julija 1894 z zanosom in radostjo zapisati »Odpira prva koča se planinska, raduje vsa dolina se bohinjska!« Že v drugem letu svojega obstoja je slovenska planinska organizacija slavila prvo pomembno zmago in uspeh. Mallnerjeva koča pod Črno prstjo (1343 m) je dobila prvo kljubovalno kočo. Orožnova koča na Črni prsti (1349 m) je bila prva Trutzhütte!

Pod geslom, ki je bilo tedaj udarno geslo vseh slovenskih ljubiteljev in obiskovavcev gor, »Slovenski planinski svet Slovincem« in »Nobene pedi slovenske zemlje tujcu brez boja«, so ljubitelji gora s krvavimi žulji, znojem in upognjenih hrbtov nadelovali in zavarovali zelo gosto mrežo planinskih poti in z lastnimi skromnimi sredstvi gradili po naših gorah planinske postojanke. Že v prvih dveh letih so slovenski planinci zaznamovali in zavarovali 175 planinskih poti. Leta 1895 so slavili slovenski planinci na samem vrhu Triglava pomembno zmagoslavje, postavili so na najvišjem vrhu Aljažev stolp, leta 1896 pa je bila slovesno izročena svojemu namenu Kredarica, Triglavski dom, kot protiutež in Trutzhütte današnji Planiki

Prešernova koča na Malem Stolu (2089) zgrajena 1910, povečana 1928, pogorela 20. februarja 1942.

in Staničevi koči. Najbolj ogrožene in izpostavljene pa so bile zelene, cvetoče in razgledne Karavane. Prva slovenska planinska postojanka v Karavankah je bila zgrajena leta 1904 — Kadilnikova koča na Golici kot protiutež nižje ležeči nemški Spodnji koči. Toda Stol, najvišji vrh Karavank še ni imel svoje slovenske planinske postojanke.

31. julija 1910 na Malem Stolu (2098 m)

Na iniciativo neutrudnih planinskih pionirjev prof. dr. Ivana Frischaufa in Franca Kocbeka se je vršil v Kranju 16. avgusta 1899 ustanovni občni zbor šeste samostojne podružnice SPD z nalogo, da deluje v dve smeri, da nadaljuje in markira ter zavaruje slovenske poti v Grintovcih in Storžiču in v mejah možnosti zgradi tudi planinsko postojanko na Storžiču, nekje na Bašeljskem sedlu. To misel so planinci iz Kranja leta 1904 dokončno opustili in sklenili, da zgrade in postavijo na Stolu slovensko planinsko postojanko, kjer je bila mnogo bolj potrebna kot kjer koli.

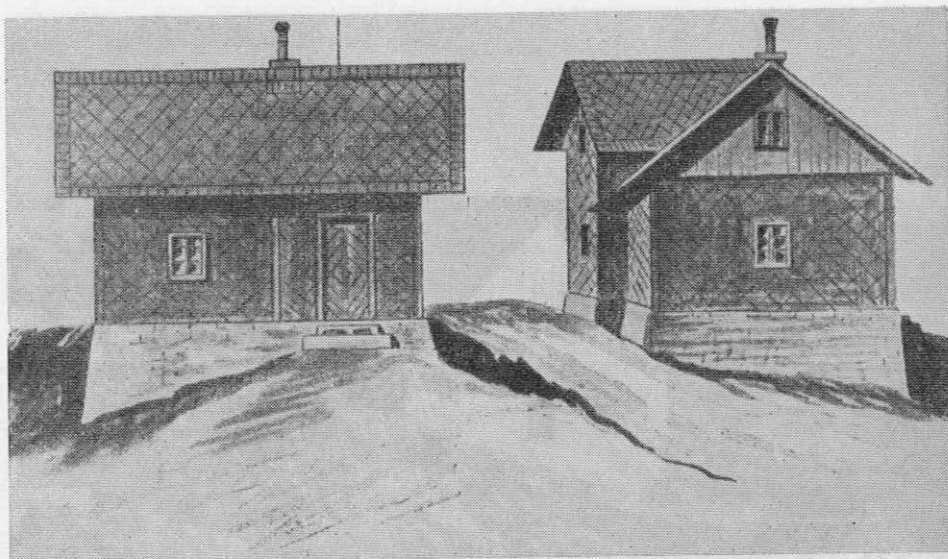
31. julija l. 1910 so ob navzočnosti tisoč ljubiteljev gora in obiskovavcev Stola slovesno izročili svojemu namenu Prešernovo kočo na Malem Stolu.

Zmagoslavje je pripelo do viška, ko so kočo otvarjali in izročali svojemu namenu: »Kot čuvarji Tvojega groba smemo postaviti nad zibelko Tvojega rojstva Prešernovo kočo!«.

Vedno večji obisk Stola in razglednih Karavank je terjal, da so Prešernovo kočo na Malem Stolu leta 1928 znatno povečali in preuredili. Tudi tega slavlja se je udeležilo preko 600 navdušenih planincev.

20. februar 1942 na Stolu

Jeseniška četa štiridesetih prvoborcev Cankarjevega bataljona se je v ledeno mrzlih februarjskih dneh leta 1942 zadrževala v Baragovih kočah pod Stolom. Globok sneg, leden mraz; slaba obleka; nezadostna oprema, pomanjkljiva oborožitev. Domači izdajavci so s preko 2000 dobro hranjenimi, obutimi, toplo oblečenimi in dobro oboroženimi Nemci napadli četo prvoborcev v zori 20. februarja. Komandant Polde

Prva Prešernova koča na Malem Stolu, ki je bila leta 1928 povečana.

Stražisar je z ostalimi borci ocenil položaj in se odločil za umik pod skrajno težkimi in nevarnimi pogoji preko vrha Stola na koroško stran.

Živanu, Slovenku, Romiju, Tomažu, Čiru, Vasji in drugim je kazala pot proti vrhu Stola. Ves dan od ranega jutra do poznega popoldneva so prvoborci uspešno odbijali napade prodirajočih Nemcev in domačih izdajavcev. Nabojev je občutno primanjkovalo. Na pragu Prešernove koče je ta dan popoldne padel prvoborec Jože Koder iz Nemškega rovta v Baški grapi, ki se je pridružil partizanom v decembrski vstaji v Dolini. Matija Verdnik — Tomaž je ugotovil na koroški, severni strani še več tesno strnjenih sovražnih obročev.

Noč je prvoborcem jeseniške čete Cankarjevega bataljona omogočila proboj iz tesno strnjenega obroča.

Spustili so se v Žingarsko dolino za hrbet okupatorju in domačim izdajavcem. Jeklena udarna pest gorenjskih partizanov ni bila uničena v februarских dneh leta 1942.

Na vrhu Stola pa je ostal Jože Koder kot mrtva straža, kres na pogorišču Prešernove koče pa je kazal prvoborcem pot skozi zasede.

Leta 1962

Letos so prvoborci v februarских dneh skupaj s planinci in alpinisti na Stolu počastili spomin prvoborca Jožeta Kodra in istočasno tudi dvajsetletnico bitke. Ob tem je prav iz vrst prvoborcev izšla misel, postaviti na Malem Stolu (2089 m) nov Prešernov planinski dom.

Pobuda prvoborcev je naletela pri organizacijah ZB kranjskega okraja, še prav posebej pa med planinskimi društvi Kranja, Mojstrane, Križ, Tržiča, Bleda, Jesenic, Radovljice, Javornika in Koroške Bele na vsesplošno pritrjevanje. Prepričani smo, da bodo ta polet prvoborcev, planincev in alpinistov, članov ZB pozdravili tudi vsi ljubitelji in obiskovavci Stola. Moralno in materialno pomoč so ponudili tudi delovni kolektivi in gospodarske organizacije na Gorenjskem.

Prvi turni smučarski pohod od Sedmerih jezer v Krmo

FRANCE ZUPAN

Običajno je vsako pomlad komisija za alpinizem pri Planinski zvezi Slovenije priredila takoimenovano ocenjevalno smučarsko vožnjo za alpiniste in planince, ki je bila enkrat pod Storžičem, drugo leto na Vršiču, tretje leto spet kje drugje. Proga je bila zakoličena, kot je to navada na smučarskih tekmah, ob vratcih so stale kontrole in da je vsa stvar dobila gorski značaj, so bili različni deli proge označeni: nekje so bili »plazovi«, drugod »megla«, »pečine« in na koncu je bil običajno »ledenik«, kjer se je bilo treba navezati in kjer smo običajno tudi popadali, ko se nam je vrv zapletla med smuči. Spominjam se, da sem menda leta 1957 — pod Storžičem na nekem takem »ledeniku« zlomil smuči...

Tekmovanje je bilo vsako leto dobro obiskano, zahtevalo je od prirediteljev obilo požrtvovalnega dela in dobre volje in dajalo veliko veselja vsem nastopajočim, gledavcem pa tudi dovolj zabave.

Vendar — nekateri nismo mogli preko občutka, da se na takih tekmovanjih pravzaprav le igramo nekaj, kar naj bi bilo alpsko turno smučanje in to na standardnih progah, medtem ko so nad nami in vse naokrog ležala v pomladanskem snegu prekrasna pobočja resničnih gora in kjer ne bi bilo treba ne vrat ne etiket: Tam bi se dalo izvesti nekaj podobnega v pravih visokogorskih okoliščinah in tja končno alpinisti in planinci tudi spadamo.

Sedanja komisija za alpinizem je to idejo v letošnjem letu spravila v življenje in sklenila, da priredi v pomladi 1962 smučarski turni pohod Sedmera jezera — Hribarice—Velo polje—Bohinjska vratca—Krma, v najlepšem delu naših gora, po klasični zimski smeri. Namesto ocenjevalne vožnje. Nova misel je naletela na ugoden sprejem in prijavi je bilo veliko, menda preko sto. Zaradi nenavadnih poznih snežnih padavin pa je bilo treba prelagati datum in tako je nazadnje padel na 6. maj 1962. Precej neugoden čas, kot se je takoj pokazalo, saj je večina prijavitelcev zaradi prvomajskih praznikov morala ostati na delu, nekateri pa so se komaj vrnili domov s prvomajskega praznovanja. S te strani smo imeli smolo, vendar kot v nadomestilo pa so bile snežne razmere tako idealne, da bi težko našli boljše.

Dne 5. maja, v soboto zvečer so se v koči na Sedmerih jezerih zbrali prijavitelci. Vsega skupaj je bilo 39 entuziastov, ki so prinesli svoje dilce od Savice spodaj v Bohinju preko kopne Komarče do koč in ta dan, oziroma popoldne napravili 1000 metrov vzpona. V koči so se ta večer zbrali poleg udeležencev pohoda tudi naši vztrajni visokogorski smučarji, med njimi dr. Lev Bebler, Mirko Fettich in načelnik komisije za alpinistiko Janko Mirnik — pogovor je tekkel o snegu in vremenskih razmerah.

Udeležencem pohoda je vodja Tone Jeglič razložil namen in način tega prvega turnega pohoda na smučeh, ki ni namenjen tekmovanju, ampak naj predvsem dokaže možnost varnega in organiziranega smuka v Krmo preko Hribaric.

V ta namen so bili tudi udeleženci razdeljeni v več grup. Prvo je vodil Ciril Praček z Jesenic, ki je bil tudi izbran za vodnika na čelu, ki naj daje pravi tempo. Drugo grupo Peter Ferjan z Jesenic, tretjo France Zupan iz Ljubljane in četrto Tone Jeglič iz Ljubljane. Vsaka grupa bo predstavljala celoto za sebe, vsak smučar mora priti na cilj skupaj s svojo skupino. V primeru, da se nekdo iz skupine ponesreči, ga skupina sama oskrbi in spravi v dolino. Za težje primere sta imela namen poskrbeti Janez Krušič in Makovec iz GRS Jesenice, ki sta imela v nahrbtniku reševalno improvizacijo, s katero se dajo sestaviti reševalne sani iz ponesrečenčevih smuči in palic in kar je še važnejše, take sani se tudi razmeroma hitro in varno krmarijo po pobočjih.

Naprošena sta bila, da hodita oziroma se smučata povsem na koncu kolone, kot zadnja, in tako poskrbita za varno zaščito in pomoč eventualnim ponesrečencem.

Vsem udeležencem je bila tudi razložena smer pohoda z najnujnejšimi številkami višin. Začetek pri Savici na 660 m nadmorske višine, nato vzpon preko Komarče do koč pri Sedmerih jezerih, 1683 m, kjer je večerja in prenočišče. Naslednje jutro vzpon na Hribarice 2357 m in z njih spust na Velo polje — približno 1700 m. Z Velega polja vzpon na Bohinjska vratca, na 1979 m in od tam smuk v Krmo, dokler je sneg — cilj je koč na Zasipski planini, 893 m. Torej v celoti dokaj lepe številke, vsega skupaj drugi dan okoli 1800 višinske difference v smuku (da ne govorimo o kilometrih)!

Vsako je že zvečer pripravil opremo in drugo jutro ob petih je dolga kolona že krenila v mrzlo jutro. Temperatura je padla pod ničlo in sneg je bil zmrznjen, tako da se je dalo zelo prijetno hoditi po Dolini sedmerih jezer proti Hribaricam. Ciril Praček je na čelu ubral tempo, kakršen je primeren za ljudi, ki nosijo smuči na rameh: lagoden, počasen in enakomeren, tako da smo po dveh urah in pol popolnoma sveži prišli na tisti konec Hribaric, odkoder drži pot samo navzgor... Sam Praček je nekoč v svoji knjigi o smučanju napisal: »Ni važno, kako hitro pride smučar gor, važno je, kako hitro pride dol...« Stavek je seveda veljal za smučarje tekmovalce v času, ko še ni bilo žičnic ob tekmovalnih progah, vendar si ga velja zapomniti tudi za visokogorske turne smučarje. Spočit in primerno ugrete smučar vozi navzdol tudi po težkem terenu neprimerno bolj varno kot tisti, ki je z mehкими koleni prisopihal na vrh in utrujene mišice in kite ne drže kosti več tako močno in varno kot spočite.

Mi smo na vrhu Hribaric po kratkem počitku v sončni kotanji navezali smuči. Jutro je bilo primerno hladno, sneg odličen, vendar smo sklepali, da je sonce sneg na vzhodni strani Hribaric verjetno že močneje prijel. In tako smo stali na vrhu, na začetku enega najlepših spustov pri nas, ki drži s Hribaric v Velsko dolino. Skupina za skupino se je spustila po začetni strmini in sledilo je fantastično uživanje po brezkončnih pobočjih in oblinah v smuku na Velo polje. Sneg idealen, bi lahko rekli v telegramskega slogu, sončno jutro ob osmih, malce ojužen sneg, kjer tudi malo slabši smučarji vozijo kot Toni Sailer — oziroma vsaj zdi se jim tako. Na krajših predih smo govorili v superlativih in kaj ne bi! Najstarejši udeleženec, Drago Korenini z Jesenic, je spet enkrat dokazal, kaj pomeni stara alpška šola v strminah! Tudi smeha ni manjkalo ob bravurah in če si postal in se ozrl nazaj na pobočje, si na njem lahko videl črne pike, ki se v lepih vijugah spuščajo po strmini — pod tabo, v smeri proti Velemu polju pa so drveli drugi v dolino, prav zadnja, še visoko pod sedlom pa sta se vozila Krušic in Makovec kot skrbna čuvaja...

Ko smo se po dolgem smuku spet zbrali na ravnem, na Velem polju, smo bili menda med najsrečnejšimi ljudmi na svetu — toda! Radi bi seveda, da bi se stvar ponovila in tu so se prijavele kar naenkrat kratke debate o žičnici. V tem trenutku menda nobeden ne bi imel nič proti njej in potegnili bi se še enkrat do Hribaric, od katerih pa nas je ločilo že kake tri ure krepke hoje... Tako pa je ostala ta vožnja edina, neponovljiva in nam bo prav zaradi tega ostala tako dolgo v spominu. Z žičnico pa bi bila samo ena izmed mnogih in se ne bi splačalo niti govoriti o njej. Plačali bi še en listek in bi se odpeljali... in tako smo modrovali, ležeč brez srajc na kopnih straneh stanov na Velem polju, sami, sami v tem bodočem visokogorskem centru. Nikjer žive duše, nikogar od onih, ki čutijo takšno potrebo po »rekreaciji«, da bi se zaradi nje bili pripravljene celo pripeljati z avtomobilom na Velo polje. Vso letošnjo pomlad so se smučali tod okrog samo stari, dolgoletni obiskovavci gorkega sveta in visokogorski smučarji, ki poznajo ta svet še izpred vojne.

Po izdatnem lenarjenju na soncu pa se je bilo treba dvigniti. Čakalo nas je spet okoli 300 metrov vzpona, s smučmi na ramah na Bohinjska vrata, ki so 1979 metrov visoka. Med potjo smo se seveda morali oglasiti v Vodnikovi koči, ki je bila ta dan še odprta. Opisovanje tega, kaj smo tam popili, ne spada v poročilo o turnem pohodu in tako lahko samo poročam, da smo ob 12 uri na vrhu Bohinjskih vrat spet navezali smuči na noge. Pred nami je bil smuk v Krmo, malce strm na začetku, nato pa po zasneženih pobočjih in meliščih pod Draškimi vrhovi. Sneg — odličen, čeprav malce težji. Smučali smo prav do kamnitega odloma, malo višje nad »Debelo bukvo« v Krmi in zadnji konec do kočice na Zasijski planini smo premerili peš, s smučmi na ramah, povsem zadovoljno stopajoč sredi cvetočega resja in sveže ozelenelih dreves. Ura ni bila niti dve popoldne, ko smo bili na Zasijski planini, in tam smo lahko opazovali parado osebnih avtomobilov in njihovih prebivavcev, ki so na zeleni trati igrali badminton. Tudi zdrava zabava, toda za nas, ki smo pravkar še risali vijuge po belih pobočjih brez konca in kraja, ni imela pravega mika. Žal nam je bilo samo za tovariše, ki so jih dolžnosti zadržale doma in ki smo jih pogrešali: Sreča je večja, če jo lahko deliš še z drugimi.

Ne vem, kaj je bilo, ali lep dan ali tak odličen sneg ali občutek tovarštva, ki nas je tako harmonično združeval na tej turi: Štajerce, Jeseničane, Ljubljance ali enostavno vpliv gora, da smo čutili, da ta prvi pohod — bolje smuk — ni bil povsem običajna zadeva, običajno tekmovanje ali pohod. Začeli smo nekaj novega, nov način udejstvovanja v gorah, ki ima pri nas gotovo bodočnost zaradi svojih športnih, vzgojnih in estetskih vrednot.

Prvi turni smučarski pohod od Sedmerih jezer v Krmo.

In za konec seveda sledi stvarna bilanca, oziroma par tehničnih pripomb: Ta pohod je pokazal, da se da v ugodnih snežnih razmerah, za konec tedna izvesti prečenje Julijskih Alp na smučeh in da so sprejeli tak način ljudje z navdušenjem. Naglica ni potrebna¹, niti ni to prevelik napor in nevarnih mest ni. So strmi odstavki, ki pa se lepo iztečejo in tudi eventualni so manj nevarni kot recimo na Vitrancu (ki pa jo vsem kandidatom za turno smučanje v gorah najtopleje priporočam). Ruta je seveda izpostavljena plazovom, toda ne v stabilnih snežnih razmerah, kakršne se dajo poiskati. Oprema čim lažja, mislim tu brez nepotrebnih stvari, ki pa jih ljudje presenetljivo radi nosijo s seboj. Ves pohod smo nekateri napravili v smučarskih čevljih s trdim podplatom, kakršne izdeluje na primer Alpina in ki so namenjeni pravzaprav za alpiniste in vzpenjače, se pa v gorah tudi za hojo preko Komarče in drugje prav odlično obnesejo. Smuči — terenske, z robniki in s hitro maso, sicer je smuka v malo južnejšem snegu moka. Voski, maže za smuči in obraz, sončni naočniki, rokavice, elastični povoji, povoj za prvo pomoč, obliži za žulje, kogar žulijo čevlji. Psi v bistvu niso potrebni, ker je običajno izhojena gaz. Vendar kdor jih ima, jih lahko nese s seboj. Vezava za smuči: Najidealnejša bi bila Avčinova varnostna naveza, kadar bo v prodaji, ker varuje nogo popolnoma. Obnesejo se tudi ostale sodobne vezi.

Udeležba na takem pohodu ni obvezna, kdor pa se pohoda udeleži, mora zavestno vzeti nase tudi nekatere dolžnosti. Niso težke, toda disciplina je pri takem pohodu nujna stvar: smučarska skupina pomeni isto kot naveza v steni. Smučarske večšine in vijuganje posameznikov so sicer z veseljem sprejete, važnejše pa je v gorah tovarištvo. Pozimi in v snegu pa še prav posebej.

¹ Zelo toplo smo sprejeli tudi potezo organizatorjev, ki so za prevoz od Zasipske planine do kolodvora v Mojstrani preskrbeli motorno vozilo in nam tako prihranili pešačenje po cesti v dolini. Povsem udobno smo tudi prišli skoraj 2 uri pred odhodom vlaka ob 17.10 iz Mojstrane.

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE O VELEM POLJU

Upravni odbor Planinske zveze Slovenije je na svoji seji dne 28. 2. 1962 obravnaval informacijo, ki sta jo odboru posredovala predsednik UO PZS Fedor Košir in član UO PZS dr. Miha Potočnik, ko sta poročala o sestanku na Turistični zvezi Slovenije dne 11. I. 1962, kjer je tov. Čop podrobno obrazložil projekt *Triglavskih žičnic*. Upravnemu odboru so pa znani v glavnem tudi drugi projekti pod imenom *Velo Polje* in vsa razprava okrog njih v našem tisku. Upravni odbor je soglasno ugotovil, da *planinskim interesentom mnogo bolj ustreza projekt »Triglavske žičnice« z dostopom iz Krme kot pa projekt »Velo polje« z dostopi iz Rudnega polja ali Voj. Zaradi tega se UO Planinske zveze Slovenije bolj ogreva za izvedbo projekta Triglavske žičnice in ga odločno postavlja pred vse druge.*

1. Večina planincev se zaveda, da je določena tehničarja tudi v gorah — na primernih in skrbno izbranih krajih, ob upoštevanju vseh razlogov varstva narave in njenih znamenitosti neizbežna. Tehnika naj planin ne razvrednoti in ne degradira in iz njih tudi ne izrine dosedanjih obiskovavcev, temveč naj se v naravo z velikim čutom odgovornosti primerno vključi ter omogoči tudi še številnim novim obiskovavcem, ki bi sicer da tega sploh ne prišli, neskajljeni užitek prvobitne in nedotaknjene gorske narave. Je pa po drugi strani odločno tudi za to, da se nekateri predeli našega alpskega sveta še prav posebej skrbno varujejo pred vsemi nepremišljenimi in preveč nasilnimi posegi in je pri tem mnenja, da so na primer taki predeli: vrh Malega in Velikega Triglava, Dolina sedmerih jezer, Martuljek in ves svet med Triglavsko Bistrico in Savo Dolinko do izliva Pišnice pri Kranjski gori in po Vel. Pišnici do Krnice in Kriške stene ter prek Kriških podov do Luknje, Mala Pišnica, Zadnja Trenta in podobno. Blizu tem predelom je tudi Velo polje s svojo floro, favno in klasično prvobitnostjo; mnogi sodijo, da bi tudi kompleks Velo polje slej ali prej moral biti vključen v *Triglavski narodni park* in njegov varstveni režim.

2. Projekt *TRIGLAVSKE ŽIČNICE* aktivizira brez škode za prirodovarstvene, estetske, čustvene in druge interese doslej planinsko in turistično skoraj docela povsem neaktiven in zaradi slabe oz. dolgotrajne dostopnosti zanemarjen predel Zgornje Krme in okolice Staničeve koče. Njegova aktivizacija ne samo, da varstvenih in planinskih interesov bistveno ne prizadeva, temveč kot posrečena dopolnitev vključuje in povezuje v planinski in turistični promet doslej neizkoriščen predel, ki bo z nameravanimi žičnicami skladno šele prav oživil že obstoječe planinske instalacije (planinske koče — predvsem Staničevo, ki se sedaj renovira in povečuje, in Kredarico — in planinska pota ter edinstvena smučišča v Zgornji in Spodnji Krmi, pod Ržjo, okrog Staničeve koče, na Triglavskih Podih in Zelenem snegu). Prostora — doslej neizrabljenega — okrog Staničeve koče je dovolj za letni in zimski turizem (tudi za dodatne objekte, ki na tej lokaciji sploh ne bi motili), v neposredni bližini so lahko dosegljivi doslej prav redko obiskani in izredno slabo v planinski promet ter eksploatacijo vključeni vrhovi: Rjavina, Rž, Vrbanova špica, Begunjski vrh, Cmir — in seveda že sedaj množično obiskana Kredarica ter Triglav. Vzpon na kak vrh in razgled z njega pa je za vsakega izletnika, turista ali planinca po navadi glavna privlačnost ter cilj. Doslej običajni in že tradicionalni tok planinskega prometa (Vrata — Kredarica — Triglav — Bohinj — preko Hribaric in Doline sedmerih jezer oz. Velega polja in obratno z odcepi v Trento) z nameravanimi tehničnimi instalacijami — razen na Kredarici — bistveno ne bo prizadet in ne moten; nasprotno, dostop iz Krme z žičnico do podov in vrhov okrog Staničeve koče ga bo samo skladno ter brez pomembnih zapletov zelo posrečeno dopolnil in razširil še na znaten krog ljudi, ki jim naš gorski svet s pešačenjem na stari klasični planinski način iz kakršnikoli že razlogov sicer ni dostopen. Takega priliva in povečanja častilcev gora se planinska organizacija lahko samo veselila, čeprav seveda mora računati tudi z negativnimi pojavi in neveselostmi, ki pa ob primernih ukrepih ni treba, da bi dosegle obliko in dimenzijo Krvavca.

3. Gradnja nove ceste z Rudnega polja na Velo polje okrog Tosca bi po mnenju UO PZS razen ogromnih težav z zimskimi in spomladanskimi plazovi in zameti okrog Tosca predstavljala nesorazmeren in estetsko nevzdržen poseg v podobo tega predela, saj že sedaj vstrelitev pastirske poti za dogon živine v pobočje Tosca pred-

stavlja tudi iz Bohinja in zlasti od Bohinjskega jezera dobro vidno, povsem neskladno nasilno rano, ki kvari sicer edinstveno veduto in bo še desetletja obtoževala svoje avtorje. Razen tega menimo, da bi parkirni prostori s stotinami motornih vozil, hrupom in umazanijo in drugimi nevšečnostmi motorizacije itd. na Velem polju preveč degradirali edinstveno lepoto in tišino Velega polja, čigar okolica pa je razen tega tudi neprecenljiv botanični vrt vseh vrst naše redke in najdragocenejše alpske flore, ki bi bila ogrožena in nepopravljivo izpostavljena uničevanju. Tega problema pa ob projektu Triglavskih žičnic sploh ni!

4. Tudi planinskemu gospodarstvu — oskrbi najvažnejših planinskih postojank, zlasti najvišjih in najoddaljenejših: Staničeve koč, Triglavskega doma na Kredarici pa tudi Planike — bi varianta Triglavskih žičnic prav dobro služila. Prav tako pa Gorska reševalna služba (GRS) glede na pogoste nesreče v severni triglavski steni in v najbližji okolici žičnice presoja kot neposredno olajšanje njenega dela in kot bistveno skrajšanje reševalnih transportov v dolino.

5. Nekateri pomisleki so bili izrečeni ob projektu, da se žičnica spelje od Staničeve koč na Triglavsko pod (nad Tominškov studenec) in od tam na Kredarico ter s Kredarice po južni strani Rži nazaj v Zgornjo Krmo (Pršivec). To pa glede na to, da se žičnica tesno približa samemu vrhu Triglava (kar je sicer po eni strani tudi ena njenih velikih atrakcij) in s tem nekako permanentno izziva nadaljnjo tehni-zacijo. Tendenci, da bi se žičnica speljala morda še na sam vrh Triglava odločno nasprotujemo tudi zaradi tega, ker sam plato Kredarice okrog Triglavskega doma ni posebno obsežen in bi ob velikem obisku in navalu, ki ga projektanti pričakujejo, nastali najrazličnejši nevšečni problemi, ki so znani že od drugod. Ne bi smeli predvidevati nobenih obsežnejših gradenj raznih objektov na Kredarici, katere glavna značilnost naše najvišje, v trdih nacionalnih bojih z Nemci izbojevane visokogorske planinske postojanke in neposrednega izhodišča za turo na sam vrh Triglava naj ostane kolikor le mogoče neokrnjena.

Priznavamo pa, da je v dokončni zamisli Triglavskih žičnic ena ob bistvenih postavk prav krožna pot preko Kredarice, ki ima spet prednost v pogledu rentabilnosti in dobrega funkcioniranja vsega sistema. Menimo, da prav te prednosti (ob določnem in iskrenem upoštevanju planinskih interesov in morda celo sentimentalnosti, da je *Kredarica tradicionalen »planinski«* teren prve vrste) veliko presegajo in pretehtajo naše pomisleke, za katere smo vsekakor prepričani, da jih bodo projektanti znali pravično oceniti in primerno, kar se le da, upoštevati. Tako torej tudi *trasi čez Kredarico ne nasprotujemo*, temveč samo s poudarkom *opozarjamo, da smo na tem mestu kot planinci* (v klasičnem in sedanjem smislu) *najbolj občutljivi*. Zato bi si tudi želeli, da bi imeli pri podrobnejšem načrtovanju ureditve Kredarice in še pred njeno realizacijo (kot organizacija ne samo kot posamezniki) ves vpogled in vso možnost soodločanja.

občni zbori

PD HRASTNIK. Delo PD Hrastnik je bilo v glavnem usmerjeno v dokončavanje izgradnje in opreme planinske postojanke na Kalu. Dom na Kalu je opremljen sodobno, je prijeten ter nudi ugodje vsem prijateljem narave. Ogromno pomoč pri dogradnji doma kakor tudi pri opremljanju ter preskrbi z jedili in pijačo so nudila domača podjetja.

Dom je imel v minulem letu velik promet. Po vpisni knjigi (obiskovalcev je bilo več, a niso vpisani) je postojanko obiskalo 4378 ljudi, od tega tudi nekaj inozemcev. V domu je letovalo preko

poletja 32 rudarskih družin, tri skupine otrok.

V društvu je včlanjenih preko 850 ljudi. Razveseljivo je dejstvo, da se je število članstva povečalo nasproti prejšnjemu letu za 148, predvsem je priliv članstva iz vrst mladine. Po starosti članov se deli skupno število na 535 starejših članov, 81 mladincev in 219 pionirjev.

V čast proslave 20-letnice vstaje jugoslovanskih narodov je društvo organiziralo veliko jubilejno proslavo na Kalu.

V okviru društva deluje tudi GRS postaja in markacijski odsek. Slednji je ob-

novil vse markacijske znake na poteh v območju svojega teritorija in premarkiral zasavsko transverzalo.

AO ima 8 članov in pripravnika. Organizirali so trening v stenah Velikega Kozja, plezali preko slovenske smeri na Triglav ter izvršili 16 plezalnih vzponov v pogorju Durmitorja v Črni gori. Udeležili so se tudi alpinističnega tabora v Vratih ter polnoštevilno sodelovali na občinskem prazniku Hrastnika in na »planinskem dnevu«. Vlaganje finančnih sredstev v izgradnjo postojanke na Kalu pa jim je onemogočilo organizirati odpravo v Avstrijo v pogorje Visokih Tur.

Mladinski odsek deluje v polnem obsegu na osnovni šoli I. Cankarja. V lanskem letu pa je bil tudi organiziran na šoli narodnega heroja Rajka. Ob izdatni podpori matičnega društva so organizirali izlet na Golico, Čemšeniško planino, Kum, Lovrenc, Kozje, Janče nad Jevnico, na Kal in Mrzlico. Poleg teh organiziranih je bilo še več manjših izletov, skupaj s starši in posamič. Organizirali so tudi planinsko štafeto za rojstni dan maršala Tita ter se na sestankih seznanjali z nalogami odseka. Zasavsko transverzalo dela ca. 40 mladih planincev, ki jo bodo tudi v kratkem dokončali.

Ena izmed glavnih nalog propagandne komisije je bilo pridobiti čimveč članov, kar ji je delno tudi uspelo. V načrtu so imeli 6 avtobusnih izletov v razne kraje. Zaradi premajhnega števila prijavljenih sta uspela le dva izleta, in sicer v Kumrovec—Bohor in v Logarsko dolino in Okrešelj.

Predstavniki PZS je v znak priznanja za ves vložen trud pri izgradnji planinske postojanke na Kalu poklonil predsedniku društva tov. Slavu Šentjunc srebrni častni znak PZS z diplomom, tov. Albin Platinovšek in Rudi Predovnik pa sta prejela častno značko za prehojeno zasavsko planinsko transverzalo.

Za novega predsednika društva je bil ponovno izvoljen tov. Šentjunc.

PD RAVNE NA KOROŠKEM. 7. redni občni zbor PD Ravne na Koroškem se je vršil v združni dvorani v Kotljah. V minulem letu je upravni odbor na svojih sejah največ razpravljal o vprašanju gradnje planinske postojanke na Naravskem travniku. Da bi se delo bolj pospešilo, je bil ustanovljen gradbeni odbor, ki pa ni zadovoljivo opravil zaupanih mu nalog. Delno je bilo krivo pomanjkanje obljubljenih finančnih sredstev, kakor tudi premajhna zainteresiranost samih članov odbora. Iz programa dela je bila izvršena delno odcepna pot do gradbišča, postavljena je bila gradbena uta, dodeljeno

in odmerjeno je bilo zaproseno zemljišče in preskrbljeno 150 cm³ lesa. Za vsa letošnja pripravljana dela so določili 3 700 000 dinarjev, poleg udarniškega dela članov planinskega društva. Sprejet je bil sklep, da bo moral vsak član prispevati obvezno 20 ur prostovoljnega dela pri gradnji postojanke.

Vidne uspehe s svojim delom je imel mladinski odsek. Vodniški seminar, ki ga vsako leto organizira KO MO PD mežiške in dravske doline, je uspešno zaključilo osem vodnikov. Skupno 10 vodnikov pa je še vedno premajhno za 300 članov, kot jih šteje odsek. Glavna oblika dela v odseku je bilo v organiziranju izletov. Udeležili so se izleta na Poštarski dom, na Jankovec, Sleme, pohoda po poteh XIV. divizije, izleta na Tujzlov vrh, kjer so tudi tekmovali v orientacijskem teku in zasedli lepo mesto. Poleg tega so se udeležili tudi izleta na Uršljo goro, Smrekovec, Hom, Peco itd. V sodelovanju s PD Ravne so se udeležili tudi izleta v Julijske Alpe.

Uspešno so delovali tudi člani alpinističnega odseka. Njihova bilanca prikazuje 11 letnih in 20 zimskih vzponov. Po težavnosti jih je bilo 26 od V. do VI. težavnostne stopnje. Predstavniki odseka se je udeležil alpinisti v Bolgariji, kjer so bili tudi navezani prijateljski stiki z bolgarskimi, poljskimi, madžarskimi in češkimi alpinisti. Omeniti moramo tudi, da imajo v svojih vrstah dva plezavca, ki jih je PZS izbrala za kandidata za naslednjo himalajsko odpravo. Zelja članov odseka, da bi društvo organiziralo odpravo v inozemstvo, ni bila uresničena.

Glede na to, da se v vsakem delovanju društva nizajo uspehi in neuspehi, je potrebno omeniti porast članstva za 182 članov (skupaj 936 članov).

Zanimanje članov društva za skupinske izlete je bilo precej slabše kot druga leta. Organizirani so bile trije izleti in to na Krvavec, v Julijske Alpe in v Logarsko dolino.

Društvo je imelo težave tudi v upravnem odboru. Zaradi preobremenjenosti je bil razrešen funkcije dosedanji predsednik, njegov namestnik pa je zbolel. Delo je prevzel tov. Stropnik, ki je bil na tem občnem zboru tudi soglasno izvoljen za novega predsednika društva.

PD JANEZA TRDINE MENGEŠ. To planinsko društvo deluje že deseto leto. Od 142 članov v letu 1952 je število članstva naraslo v 10 letih na 661 članov. Zlasti je poraslo število članstva mladinskega odseka, ki šteje več kot 400 članov. Delovno področje tega odseka je šola v

Mengšu, Mostah in ostala mladina Mengša, Most, Trzina in Loke. Da je delo lahko zadovoljivo potekalo, je bilo precej odvisno tudi od učiteljev, čeravno so bili po službeni dolžnosti zelo zaposleni. Za zgled je treba omeniti mladinsko sekcijo v Mostah, ki je dosegla prav lepe uspehe. Delo mladinskega in propagandnega odseka se je prepletalo. Izleti za mladino so bili trije, in sicer na Menino planino, na Veliko planino ter preko Konja na Koroško in dalje čez Planjavo, Kamniško sedlo v Kamniško Bistrico ter na Jošt nad Kranjem. Udeležili so se tudi smučarske ocenjevalne vožnje pod Storžičem in dosegli kar dober rezultat. Po svojih predstavnikih so se udeležili centralne proslave v Titovih Užicah, v Vratih ter sodelovali v koordinacijskem odboru z MO Kamnika, Domžal in ljubljanskega okraja.

V glavnem je delovanje društva slo-nelo na gradnji depandanse pri obstoječi postojanki na Gobavici. Postavljena je bila betonska plošča, nabavljena je bila salonitna kritina, les in ostali gradbeni material. Za to delo so člani društva prispevali številne prostovoljne ure. Delo ni potekalo, kot je bilo v načrtu, to pa predvsem zaradi tega, ker niso prejeli obljubljenega kredita od občinskega ljudskega odbora.

I. R.

PD OLJKA POLZELA. Članstvo se je povečalo za 61 novih članov, tako da šteje sedaj društvo 361 članov. Od tega je 197 članov, 104 mladincev in 60 pionirjev. Na množičnih izletih so si člani ogledali Logarsko dolino, Okrešelj in Krvavec. Od izdanih 30 transverzalskih knjižic ima en član obdelano planinsko transverzalo, dva člana pa zasavsko planinsko transverzalo.

Da je izletništvo nekoliko nazadovalo, je krivda predvsem v tem, da je društvo razpoložljiva finančna sredstva vlagalo predvsem v gradnjo postojanke na Oljki. V glavnem so bila napravljena naslednja dela: razdrli so staro strešno konstrukcijo, dvignili zid, postavili novo strešno konstrukcijo z novo streho, popolnoma so izdelali 21 prostorov s finim ometom in beljenjem; vgradili so okna in vrata, napeljali elektriko. Pričakuje se, da bo že letos lahko postojanka nudila gostoljubje. Težave so imeli z nadzorom gradnje kot tudi z ureditvijo lastništva postojanke.

Alpinisti začetniki so se udeležili pozikusnega plezanja v severni steni Rinke ter sodelovali na tečaju PZS v Vratih.

Mladinski odsek društva je kljub delu na gori Oljki organiziral več izletov kot na Paški Kozjak, Sleme, Smrekovec, Mo-

zirsko planino, Zasavsko hribovje, Koroško, Ojstrico, Planjavo, Brano, Okrešelj in Krvavec.

Ob zaključku občnega zbora se je predsednik društva zahvalil za materialno pomoč, ki so jo nudile gospodarske organizacije na območju Polzele tj. Garant, Tovarna nogavic, OLO, ObLO in Kmetijska zadruga Polzela.

PD BOHINJSKA BISTRICA. V preteklem poslovnem letu je imelo PD Bohinjska Bistrica največ uspeha na gospodarskem področju. Po opustitvi koč na Rovtarici se je povečal pomen Koče dr. Mencingerja. V lanskem letu so elektrificirali kočo ter nabavili nov radijski aparat, gramofon, plošče in zvočnik. Koča posluje rentabilno, vendar ti dohodki ne zadostujejo za povečavo koč.

Društvo šteje po vpisu novih članov sedaj 346 organiziranih planincev. Iz sestava članstva je razvidno, da je v društvu včlanjenih 200 članov, 82 mladincev in 64 pionirjev. V treh zelo uspešnih predavanjih so članom prikazovali lepote Triglavskega pogorja, znamenitosti Etiopije in slikovitost podmorskega življenja Rdečega morja.

Člani alpinističnega odseka so preplezali številne plezalne ture kakor: Debeljakovo varianto, Aschenbrenerjevo smer v severni steni Travnika, Hudičev steber v Prisojniku, steno Kogla, Copov steber, Jugov steber, severno steno Draškega vrha itd. Udeležili so se tudi alpinističnega tabora v Vratih, zbora alpinistov na Celjski koči, eden pa je kot instruktor sodeloval v plezalnem tečaju v Vratih.

Markacijska dejavnost je potekala pri markiranju poti na vrh Bače in preko Ravharske planine na Črno prst. Mladinska sekcija pa je markirala pot od Bohinjske Bistrice k izviru Bistrice.

Zaradi pomanjkanja vodilnega kadra mladinski odsek ni zaživel. Težave so imeli tudi pri prirejanju skupinskih izletov. Izveden je bil izlet z avtobusom na Mangrt čez Sorško planino, Trento in Vršič. Glavni vzrok, da ne morejo organizirati skupinskih izletov, je v različnem delovnem času članov društva.

PD ŽERJAV. Na občnem zboru mladinskega odseka so najprej ugotovili, da se je število članstva povečalo za 70 pionirjev in 12 mladincev. Skupno šteje članstvo mladinskega odseka 112 pionirjev in 94 mladincev. Odsek je deloval v povezavi s koordinacijskim odborom MO PD Mežiško-dravske doline in ob finančni po-

moči matičnega društva. Člani odseka so se udeležili tabora koroških planincev na Smrekovcu, zaključnega pohoda po poteh XIV. divizije in velikega partizanskega slavlja v Ribnici na Pohorju itd. Udeležili so se tudi več izletov s 174 udeleženci. Organizirali so tudi 4 predavanja, ki so bila dobro obiskana.

Gospodarski odsek se je v lanskem letu trudil, da bi v koči na Smrekovcu nudil čim boljšo postrežbo in ugodje številnim prijateljem narave. V ta namen je bila urejena cesta Kramarica—Smrekovec, napeljana elektrika v kletne prostore, popleskali so lesene dele v kletih, delno so obnovili sanitarije ter izvršili razna druga manjša popravila. Za razvedrilo gostom so nabavili televizor in radio. Koča je rentabilna.

Markacijski odsek je obnovil markacije na področju PD Žerjav. Namestili so nove kažipote na vseh potrebnih križiščih. Delo odseka je bilo prav zadovoljivo, saj so s skromnimi finančnimi sredstvi opravili precej dela.

Delo propagandnega odseka pa je skraj v celoti zamrlo. Po premestitvi predsednika odseka ostali člani niso imeli interesa za sodelovanje in delo v odseku. Da ne bi to dejavnost povsem opustili, je delo prevzel sam odbor društva in skušal vsaj nekoliko realizirati program. Organizirali so nekaj predavanj ter sklenili preskrbeti večje število spominčkov, na katerih je simbol Smrekovca, povečati sodelovanje s turističnim društvom, večkrat menjati razglasno desko in še povečati število članstva. Sedaj je vključenih v društvo 520 članov in mladincev.

Vprašanje ustanovitve alpinističnega odseka so rešili tako, da se bodo alpinisti vključili v kordinacijski odbor, finančna sredstva pa bodo prispevala društva po svojih zmogljivostih in po številu vključenih alpinistov.

PD SLOVENSKA BISTRICA. Kot v preteklih letih tako je tudi v letu 1961 PD Slov. Bistrica posvetilo največ pozornosti novemu Domu pri Treh kraljih, da bi se le-ta razvil v lepo turistično in planinsko postojanko. Z izgradnjo ceste v tem letu bo promet doma nedvomno precej porastel. Obisk se je že povečal napram lanskemu letu za 25 %, kar dokazuje, da postojanka postaja vedno bolj priljubljena. Zaradi izgradnje ceste je društvo opustilo dograditev doma in svojo djeavnost usmerilo predvsem na ureditev notranje opreme.

Mladinski odsek je deloval v sodelovanju s propagandnim odsekom. Organizirali so razne akcije kot Titovo štafeto

in proslavo ob dnevu mladosti, taborjenje mladincev pri Treh kraljih, udeležili so se tudi otvoritve partizanske bolnice Jesen, smučarskega pohoda od Areha do Treh žebelj, smučarskega pohoda na Mozirsko kočo, kot tudi vseh sestankov koordinacijskega odbora MO. Delo odseka je bilo otežkočeno predvsem zaradi slabega finančnega stanja društva. Na občnem zboru so tudi izrazili željo, da bi mladinski odsek bolj samostojno deloval, vključil v svoje vrste čimveč mladine in uspešno deloval.

Delo propagandnega odseka je bilo nezadovoljivo iz objektivnih in subjektivnih razlogov. V komisiji sta delala samo dva člana, ki sta delovala skupno z ladino. V začetku poslovanja so organizirali udeležbo na vseh proslavah in manifestacijah in redno mesečno menjali zidno omarico. Slednje pa je kasneje zastalo predvsem zaradi pomanjkanja propagandnega materiala. Težava je bila tudi v tem, da so poedini člani upravnega odbora smatrali, da je glavno delo te komisije pobiranje članarine.

Alpinistični odsek ni pokazal napredka. Čeprav je društvo vložilo nekaj sredstev za nabavo rekvizitov, alpinisti še niso zadostno opremljeni. Pa tudi sami alpinisti niso pokazali prave volje do dela.

Markacijski odsek je svojo nalogo kaj slabo opravil, saj so bile vse planinske poti zelo slabo markirane.

PD LITOSTROJ. Dejavnost PD Litostroj je usmerjena na propagiranje in razvoj športnega alpinizma med člani kolektiva in na izgradnjo in vzdrževanje lastne planinske postojanke na Soriški planini. Zaradi lepe lege in prijaznega okolja je veliko ljudi obiskalo to kočo, ki pa s svojimi razpoložljivimi kapacitetami ni mogla več nuditi potrebnega ugodja. Taka situacija je nujno narekovala izgradnjo restavracije za cca 110 gostov v jedilnici. Iz poročila gradbene sekcije je razvidno, da so se pripravljala dela zavlekla do avgusta. Ko pa bi morali začeti z gradnjo so pa ostali brez potrebnih finančnih sredstev. Tako je gradnja restavracije za nekaj časa splavala po vodi. S prostovoljnim delom in z dobavo montažnih elementov škofjeloškega podjetja Jelovica so uspeli postaviti novo jedilnico kot prizidek k stari koči. Istočasno so izvršili tudi rekonstrukcijo kuhinje. Postavili so peč, ki nudi prijetno ugodje premočenim planincem, istočasno pa služi tudi za peko kruha in ob velikem navalu za peko mesa. Nad novo prigrajeno jedil-

nico so dobili nove prostore za oskrbnika in upravne posle.

Stroški gradnje prizidka kot tudi stroški nove opreme izkazujejo vrednost din 1 612 850.

Finančni pregled poslovanja planinske postojanke na Soriški planini je pokazal, da je znašal bruto promet približno pet milijonov. Tak porast prometa skriva v sebi velike napore in požrtvovalnost posameznih članov odseka. Po osebni požrtvovalnosti se je posebno izkazal načelnik odseka tov. Viki Pogačnik, ki je dobesedno žrtvoval sleherno uro svojega prostega časa.

V lanskem letu so zaradi boljšega dela koordinirali delo s kadrovskim sektorjem podjetja Litostroj. Dobro urejeno poslovanje te planinske postojanke vsekakor potrjuje, da je bil cilj pravilno postavljen ter dosežen namen, da počitniški dom Litostroj in hkrati tudi planinska postojanka zadovoljuje vse člane. Delovni program odseka pa še ni bil popolnoma realiziran in to iz raznih vzrokov. Nujno bodo morali urediti vprašanje vode, elektrifikacije, preureditev kuhinje in razne druge probleme.

Po organizacijskem sestavu je razvidno, da je povečano članstvo sestavljeno iz 334 starejših članov, 60 mladincev in 16 pionirjev. Čeprav so večkrat razpravljali o ustanovitvi mladinskega odseka, ta doslej še ni zaživel.

Glede na slabo udeležbo na predavanjih v lanskem letu niso organizirali nobenega predavanja. Organizirali so zelo dobro obiskane skupinske izlete kot na Nanos, Golico, Češko kočo pod Grintovcem, Begunjščico, Mangrt, Triglav, Storžič ter se udeležili proslave 40 letnice TK Skale v Vratih. Obenem so vodili redne nedeljske izlete na planinsko postojanko na Soriški planini.

S članki v tovarniškem glasilu in v dnevnem časopisju, s društvenimi novicami v propagandni omarici so seznanjali člane z društveno dejavnostjo.

Alpinistični odsek šteje 5 članov in dva pripravnika. V lanskem letu so opravili skupno 49 vzponov in to 12 zimskih in 37 letnih. Poleg navedenih vzponov vzponov so opravili tudi precej tur v visokem in srednjem gorskem svetu. Uspehi so bili doseženi tudi pri organiziranju že tretje alpinistične odprave v inozemstvo. Tako so opravili nekaj uspešnih vzponov v Centralnih Alpah in sicer v skupini Mt. Blanca. Poleg udejstvovanja v gorah so člani odseka sodelovali pri organiziranju skupinskih izletov in pomagali s prostovoljnim delom pri povečanju koč na Soriški planini. Težave od-

seka so zlasti v tem, da je stara oprema dotrajala in ni več uporabna. Zlasti pa se čuti pomanjkanje mladih članov, ki naj bi se vključili v delo odseka.

PD RUŠE. Delo društva je lani potekalo v znamenju 60 letnice ustanovitve PD Ruše. Društvo je populariziralo svojo dejavnost s prispevki v lokalni oddaji Radio Maribor, v dnevniku Delo in s članki v Večeru. Organizirali so tudi proslavo ter razstavili bogato zbirko posnetkov, ki so pričali o delu društva od ustanovitve pa do danes.

Društvo je s svojimi 1109 včlanjenimi planinci številčno zelo močno društvo. Veliko zanimanje so člani pokazali za predavanja, ki so jim prikazovala lepote gorskega sveta.

Narašča tudi zanimanje za obhod planinske transverzale. Dnevnik ima 219 članov in preteklo leto je kot tretji član društva dokončal transverzalo tov. Vanč Dogenik.

Delo markacijskega odseka je potekalo v obnovitvi poškodovanih markacij na že markiranih poteh. Izdelali so 90 smer-nih napisnih tabel.

Glavna naloga gospodarskega odseka je bila oskrba postojanke Ruška koča in Koče nad Šumikom. Čeprav je bila koča nad Šumikom otvorena 30. 9. 1954. kot prvo povojna planinska postojanka na Pohorju, so jo morali zaradi najemne pogodbe prepustiti Gozdnemu gospodarstvu Maribor.

Ruško kočo je obiskalo 6970 obiskovavcev. V koči so člani društva izvršili razna manjša popravila na mizarških, elektro in vodovodno instalacijskih delih ter nabavili nekaj potrebne posode.

Zanimanje za lepote planin je vodilo mladino po poteh slovenske transverzale ter v gorstvo Prokletij, kjer so občudovali svojevrstni gorski svet. Posebno skrb je odsek posvetil mladinskim vodnikom. Več vodnikov je opravilo nadaljevalne tečaje, 8 kandidatov pa je pripravljenih za nove mladinske vodnike. Oblikovanje lika mladinskega vodnika šteje odsek za eno svojih najvažnejših nalog.

Namesto dosedanjega predsednika društva, ki je zaradi preselitve iz Ruš opustil svojo funkcijo, je bil za novega predsednika izvoljen ing. Vojko Ozim.

PD PTUJ. Čeprav je Ptuj daleč od planinskega sveta, je še vedno živa dejavnost PD Ptuj.

Društvo ima v svojem sestavu 300 članov. Najbolj navdušena za planinsko dejavnost je mladina, ki pa nima vodni-

kov. Na šoli v Dornavi so organizirali pododbor mladinskega odseka, ki je priredil več enodnevnih in dvodnevnih izletov v bližnjo in daljnjo okolico. Enake uspehe bi lahko dosegla tudi ostala mladina, če bi imela potrebne vodnike. Omeniti je potrebno, da je društvo že precej denarja žrtvovalo za tečaje mladinskih vodnikov, tendar so le ti po končani srednji šoli odšli na študij v večja mesta in ostalo je spet vse po starem.

Društvo je za svoje člane organiziralo dve predavanji in izlete na Triglav, Dončko goro in Peco. Izletov bi bilo lahko več, če bi društvo razpolagalo s potrebnimi finančnimi sredstvi. Da pa bi lahko nudili čimveč ugodnosti svojim članom, so sklenili koordinirati delo s sorodnimi organizacijami, ki imajo enake cilje kot npr. turistična društva in taborniki.

PD VELENJE. Delovanje društva je bilo v glavnem usmerjeno na reševanje problemov finančnega značaja, ki so se pojavljali v zvezi s postojanko Paški Kozjak. V preteklem letu so s finančno pomočjo gospodarskih organizacij kraja izvršili razna adaptacijska dela.

Društvo ni uspelo v lanskem letu organizirati nobenega masovnega izleta, uspelo je le predavanje o Himalajski ekspediciji.

Izmed 544 članov je v društvo vključenih 144 mladincev in 150 pionirjev. Ti mladi člani so organizirali več izletov, ki so bili dobro obiskani. Starejši so prehodili pot od Okrešlja do Slemena nad Šoštanjem ter izvedli več manjših izletov. Mlajša skupina planincev pa je prehodila pot po Pohorju. Izvedli bi še več izletov, ko bi le imeli vodiče.

Omeniti moramo tudi markacijski odsek, v katerem sodelujejo tudi pionirji in mladinci. Prav pridno so obnavljali markacije iz Pake na Kozjak in iz Doliča, preko Jošta in Špika k postojanki. Na novo so markirali pot iz Dobrne na Špik. Postavili bi še več kažipotov in bodrilnih tablic, pa jim je zmanjkalo barve.

Za predsednika društva je bil izvoljen tov. Alojz Penšek.

PD CERKNO. Gospodarsko delovanje PD Cerknovega obsega upravljanje Koče na Poreznu, Doma na Črnem vrhu, Zavetišča na Robidenskem brdu in na novo odprtega zavetišča v Ravnah.

Obisk koče na Poreznu je bil v lanskem letu večji kot prejšnja leta.

Večji obisk planincev zaznamuje tudi Dom na Črnem vrhu. V želji, da bi se planinci čimbolje počutili v njihovem

domu, so izvršili razna adaptacijska dela, ki pa povsem še ne zadovoljujejo.

Sestavili so poseben odbor, v katerem bodo sodelovala društva in organizacije in bo skrbel za popolno preureditev postojanke. Zavetišče na Robidenskem vrhu kot tudi zavetišče v Ravnah je s primerno oskrbo pritegnilo večje število gostov, med njimi tudi nekaj inozemcev. Opustili pa so zavetišče na Bevkovem vrhu. Markacijski odsek zaupanih mu nalog ni opravil. Zaradi tega so markacije v zelo slabem stanju in jih bo potrebno temeljito obnoviti.

Čeprav je izmed 269 članov društva 139 mladincev in pionirjev, še vedno ni organiziran mladinski odsek.

PD GORJE. PD Gorje šteje 703 člane, od tega je 92 mladincev in 268 pionirjev. Delovanje mladinskega odseka je bilo omejeno predvsem na delo s pionirji, medtem ko z mladinci razkropljenimi po raznih učnih in delovnih mestih ni bilo prave povezave. Člani odseka so se udeležili republiškega tekmovanja v alpinistični vožnji pod Storžičem, pohoda po zasavskem predelu, taborili so na Poljanah ter se udeleževali raznih planinskih praznovanj skupno z ostalimi starejšimi člani. Posamezniki so v poletni sezoni obiskali z domačimi še druge vrhove kot Kriške pode, Debelo peč, Triglav, Trento, Vitranc, Zasavje in Karavanke. Sodelovali so tudi v tekmovanju za Milovanovičev memorial na Jelovici. Pri tem je dosegla prvo mesto ženska ekipa.

Društvo ima v svoji oskrbi dve postojanki in sicer Dom Planika in Kočo na Doliču. V lanskem letu so prekrili celotno ostrežje. Delo je bilo zelo naporeno in deloma nevarno zaradi pomanjkanja zaščitnih sredstev. Nabavili so tudi precej nove opreme.

Dom Planika je zabeležil v lanskem letu obisk 4230 ljudi, medtem ko je Dolič obiskalo 4631 ljudi. Za tako visok obisk gostov pa postojanka na Doliču seveda ne zadošča.

Poročilo markacijista je govorilo o tem, da so bile obnovljene vse zimske markacije in očiščena pota ob začetku sezone. Prihodnji plan dela je velik ter bo vsekakor zahteval precej finančnih sredstev.

Društvo ima težave predvsem s pridobivanjem osebja za postojanke v poletni sezoni.

Za posebno požrtvovalnost in prizadevanje sta bila odlikovana tov. Matija Klinar in tov. Alojz Jan.

Za novega predsednika društva je bil ponovno izvoljen tov. Matija Klinar.

alpinistične novice

VTK memorial.

27. V. 1962 so se ob plošči Vavpotiču, Tomincu in Kovačiču (ponesrečili so se 29. V. 1950) zbrali planinci, da počaste spomin vseh, ki so se ponesrečili v borbi z goro. V imenu Akademskega planinskega društva je spregovoril ing. Stane Jurca, nakar se je pričelo tekmovanje v veleslalom za pokal VTK.

Na progi, dolgi 900 m z 29 vratmi je tekmovalo 72 tekmovalcev, med njimi tudi 6 deklet. Tekmovanje je vodil naš znani smučarski delavec Marjan Magušar.

REZULTATI:

Posamezno — planinke:

1. Majda Marinko (Lj-matica) . . . 1,17.0
2. Lojzka Praček (Jesenice) . . . 1,17.1
3. Vera Kodrič (Javornik) . . . 1,17.8

planinci:

1. Aleš Guček (Lj-matica) . . . 0,59.8
2. Fric Detiček (Kranjska gora) . . . 1,02.2
3. Edo Tekavec (Akademsko PD) . . . 1,02.7

Alpinisti:

1. Vinko Švab (AO Trzič) . . . 1,01.1
2. Janko Krmelj (AO Trzič) . . . 1,02.3
3. Franci Mrak (Kranjska gora) . . . 1,03.9

Ekipno — planinci:

1. Železničar I. 3,19.5
2. Akademsko PD I. 3,28.9
3. Železniki II. 3,31.5

alpinisti:

1. AO Trzič 3,18.5
2. Akademski AO 3,55.2
3. AO Jesenice 3,55.3

Prehodni pokal je že tretjič zaporedoma osvojil AO Trzič, s čimer ga je prejel v trajno last.

Tekmovanja so se udeležili člani PD: Kranjska gora, Jesenice, Javornik, Radovljica, Kranj, Železniki, Trzič, Ljubljana-matica, Litostroj in organizator tekmovanja Akademsko planinsko društvo.

Franci Savenc

novice iz mladinskih odsekov

Mladinski planinski tabor na Kozjaku

V počastitev Dneva mladosti je 12 in 13. maja 1962 priredil mladinski odsek PD Obrtnik V. tradicionalni mladinski planinski tabor za mlade planince Štajerske in Koroške na planinskem domu Kozjaku. Mladinski odsek PD Obrtnik je slavil ob enem tudi majhen jubilej — 5 obletnico obstoja. Tabora se je v velikem številu udeležil koordinacijski odbor Koroške s svojimi odseki, MO Celje, MO Slov. Bistrica, MO Oplotnica, MO Poljčane, MO Ruše, mariborska planinska mladina in predstavnik Občinskega komiteja LMS Maribor-Center, skupno nad 130 mladincev. Zagodlo pa jim je vreme.

Na predvečer se je v sklopu tabora vršila tudi redna seja KO za mariborsko območje, člani KO Koroške so nam ob pogovoru o delu z mladino dali dragocene napotke. Ob tabornem ognju so

mladi planinci plesali kolo in prepevali planinske in narodne pesmi. V nedeljo ob 9 uri dopoldne je načelnik MO tov. Vili Peršak otvoril tabor in v kratkih besedah opisal petletno delo odseka. Sledilo je orientacijsko tekmovanje po Kozjaku, ki se ga je kljub slabemu vremenu udeležilo 22 tročlanskih ekip. Zmagala je ekipa MO Oplotnica in prejela prehodni pokal, ostale ekipe pa spominske diplome. Po končanem tekmovanju je ob bližnjem spomeniku borcem NOB spregovoril zbranim mladincem prvoborec na Kozjaku tov. Leo Zalaznik in jim živo opisal NOB na tem področju. Za govorom sta sledili še deklamaciji, polaganje venca, nato pa so skupno zapeli partizansko pesem.

V zgodnjih popoldanskih urah so se mladinci pričeli razhajati.

Danilo Škerbinek

KRASNY DOMOVA (1962) in ZA KRASNY DOMOVA (1961) sta dve češki turistični reviji po naslovu skoro enaki, po vsebini ne daleč vsaksebi. Prvo ureja dr. A. Cernik, drugo Jiří Dvorak. Prva je bližje našemu pojmovanju turističnega glasila, druga se vsebinsko bolj povezuje s planinstvom in alpinizmom. V tej drugi je za vsakega planinca zanimiv in poučen članek o Kavkazu z naslovom »Nepozabno«, v katerem Stibor Strharsky opisuje kavkaški greben od Dombaja do Sulachata, Alibekski slap in Bjelalo Kajo, kavkaški Matterhorn. Po sliki sodeč primerjavi res ne gre oporekati. Dalje se je revija spomnila na češki vzpon preko severne stene Eigerja in prinesla nekaj originalnih Kucharjevih snimkov. Sicer pa so zvezki, ki so pred nami, močnejše orientirani v prikazovanje folklornih in etnografskih vrednot, ki naj češkemu turizmu pomenijo istočasno mik in kulturnovzgojno obogatitev potovanja. Značilno je izredno veliko število člankov o kulturnih spomenikih.

T. O.

SLOVENSKA GEOGRAFSKA LITERATURA PO LETU 1950. Ne mislim naštevati vsega, kar je bilo v geografiji pri nas v zadnjih letih napisanega. Tega ni malo. Hoteli bi opozoriti le na tista dela, ki z geografskega gledišča obravnavajo alpski in predalpski svet in bi zato utegnili zanimati tudi planince. Nekatere od teh so že našla prostor v tej rubriki (Ivan Gams »Snežni plazovi v Sloveniji v zimah 1950—1954«; Drago Meze »Lednik na Triglavu in na Skuti«; Ivan Gams »Pohorsko Podravje«, na preostala pa bi prav ob kratkem pokazali na tem mestu.

Daleč na prvo mesto spadajo štiri zasetne knjige (zvezki) Antona Melika, v katerih je podal regionalnogeografsko sliko Slovenije v okviru etničnih meja. Življenjsko delo, za katero je ob zaključku dobil avtor leta 1961 Kidričevo nagrado. Knjige je izdala Slovenska matica. Vse imajo skupni naslov: Slovenija, geografski opis, II., opis slovenskih pokrajin. Planincem najbližji je vsekakor 1. zvezek z naslovom »Slovenski alpski svet«, Ljubljana 1954, str. 607, kjer so zajete celotne slovenske Alpe z vmesnimi dolinami in kotlinami, s Celovško kot največjo; tej je posvečeno tudi največ prostora. Tri leta kasneje je izšel drugi zvezek »Štajerska s Prekmurjem in Mežiško dolino«, str. 595, že leta 1959 pa tretji zvezek »Posavska Slovenija«, str. 595.

Zadnji, t. j. četrti zvezek z naslovom »Slovensko Primorje« je izšel leta 1960 in obsega 547 strani. Vsi štirje zvezki so bogato ilustrirani s številnimi fotografijami in kartogrami. — Isti avtor je obogatil slovensko geografijo še z nekaterimi drugimi pomembnimi deli, po katerih bodo radi segali tudi planinci. Tako je leta 1950 pri Slovenski akademiji znanosti in umetnosti (SAZU) izšlo izredno pomembno in iskano delo »Planine v Julijskih Alpah«, str. 302, za katero mu je bila podeljena Prešernova nagrada. V njej je v monografski obliki obdelano naše najpomembnejše alpsko gorstvo, s posebnim poudarkom na planinsko-pašniškem gospodarjenju. Številne fotografije in šest barvnih kartografskih prilog še povečajo vrednost knjige. — Podobno tematiko je obdelal v razpravi »Izvenalpske planine na Slovenskem«, ki je izšla v Geografskem zborniku IV-1956, str. 275—306. — Monografija zgornje Soške doline z naslovom »Bovec in Bovško« bo izšla v najnovejši številki (VII) Geografskega zbornika, ki je v tisku. — Z razpravo »Nova geografska dognanja na Trnovskem gozdu«, objavljeno v Geografskem zborniku V-1959, str. 5—26, je posegel tudi v predalpski svet. — Razvoj porečja Soče v davni obravnava v razpravi z naslovom »Pliocenska Soča« v Geografskem zborniku IV-1956, str. 129—156. — V Geografskem zborniku VI-1961, str. 287—332, je objavil »Vitranc, Zelenci in Bovško-geomorfološke študije iz Zahodnih Julijskih Alp«. — Problematiko poledenitve v naših Alpah pa razčiščuje v dveh razpravah: »Nova glaciološka dognanja v Julijskih Alpah«, Geogr. zbornik II-1954, str. 5—47, in »Nekaj glacioloških opažanj iz zgornje Doline«, Geogr. zbornik III-1953, str. 299—318.

Med samostojnimi geografskimi knjigami, ki so v tem času izšle, bi poleg že omenjenih opozorili še na dve, ki bi verjetno zanimale tudi planince, to sta: Vladimir Klemenčič »Pokrajina med Snežnikom in Slavnikom — gospodarska geografija«, str. 197, Ljubljana 1959, in Milan Šifrer »Porečje Kamniške Bistrice v pleistocenu«, str. 208, Ljubljana 1961; obe sta izšli pri SAZU. Prva prikazuje in analizira sedanje in preteklo gospodarsko stanje obsežne pokrajine med Snežniško kraško planoto na vzhodu in kraškim Čičarijskim hribovjem na jugovzhodu, druga pa poledenitev, nje sledi in posledice v velikem delu Kamniških Alp, ki pripa-

dajo porečju Kamniške Bistrice, pa v hribovitem svetu podgorja in v kotlini do izliva Bistrice v Savo.

Večina geografskih razprav izhaja v društvenem glasilu, t. j. v Geografskem vestniku, in v Geografskem zborniku, ki ga izdaja SAZU. Iz Geografskega vestnika naj opozorimo na tele prispevke: Rudolf Badjura »Slovensko in nemško geografsko sedlo«, XXII-1950, str. 138 do 172; Milan Šifrer »Obseg zadnje poledenitve na Pokljuki«, XXIV-1952, str. 95 do 114; Janko Tavčar »Razvoj planinskih poti v naših Alpah«, XXIV-1952, str. 145 do 176; Franc Planina »Podor na Javorščku«, XXIV-1952, str. 190—193; Vladko Fajgelj »Planine v vzhodnem delu Savinjskih Alp«, XXV-1953, str. 123—166; Alfonz Pirc »Gospodarski pojem planina v Sloveniji«, XXVI-1954, str. 89—112; Stanko Polajnar »Dolina Kokre«, XXVII-XXVIII-1955-1956, str. 209—262; Polde Oblak »Jelovica — poglavja iz prirodne geografije«, XXXI-1959, str. 3—18; Vital Manohin »O nastanku in ohranitvi snežišč in ledenikov v gorah«, in Ivan Gams »Se o nastanku in ohranitvi snežišč in ledenikov v gorah«, XXXI-1959, str. 130 do 140; Ivan Gams »O višinski meji naseljenosti, ozimine, gozda in snega v slovenskih gorah«, XXXII-1960, str. 59—70; Milko Kos »O nekaterih planinah v Bohinju in okoli Bleda«, XXXII-1960 str. 131—140; Drago Meze »Nekaj o hribovskih kmetijah v Gornji Savinjski dolini«, XXXII-1960, str. 157—173; Stanko Polajnar »Agrarnogeografske značilnosti Cerkljanskega hribovja«, XXXII-1960, str. 183—190. — V Geografskem zborniku, ki je začel izhajati leta 1952 in nima revial-

nega značaja, pa naj poleg že imenovanih opozorim še na sledeče razprave: Ivan Gams »Človek na zemlji Slovenjgriške kotline«, I-1952, str. 33—74; Vladimir Klemenčič »Agrarna geografija Tuhinjske doline«, I-1952, str. 75—120; Janez Planina »Soča — monografija vasi in njenege področja«, II-1954, str. 187-249; Milan Šifrer »Dolina Tolminke in Zalašce v pleistocenu«, III-1955, str. 253—298; Milan Šifrer »Obseg pleistocenske poledenitve na Notranjskem Snežniku«, V-1959, str. 27—84; Ivan Gams »Snežišča v Julijskih Alpah«, VI-1961, str. 241—270; Milan Šifrer »Snežišča v Kamniških Alpah«, VI-1961, str. 271—286.

Več geografskih člankov je raztresenih po lokalnih revijah in zbornikih, zlasti v redno izhajajočih Loških razgledih in Celjskem zborniku. Tu naj omenimo dva prispevka Franceta Planine v Loških razgledih: »Kako se je razvila loška pokrajina«, I-1954, str. 47—54 in »Blegoš in kraji pod njim«, III-1956, napisan v počastitev 50-letnice organiziranega planinstva na loškem ozemlju, ter prispevka Dragota Mezeta v Celjskem zborniku 1960: »Prebivalstvo Gornje Savinjske doline«, str. 5—67 in »Gostota naseljenosti in agrarna obljudenost Gornje Savinjske doline«, str. 68—79. Tudi v našem glasilu je bilo v zadnjih letih objavljenih nekaj člankov, ki bi jih lahko označili za informativno geografsko-potopisne, med njimi obsežni prikaz dr. Vovka »Karnijske Alpe in Karnija«, Fr. Planine »Prečnici čez Loško pogorje« in Mezetovi »Sprehodi po Gornji Savinjski dolini«.

D. M.

razgled po svetu

HAUTE ROUTE je znamenita alpska smučarska tura, od Zermatta do Chamonixa, ki je zaposlila smučarje tudi za več tednov z najlepšimi visokogorskimi doživetji. Zdaj se bo »industrializirala,« če se bo ponavljal podvig neke ameriške fotistke, ki je to reprezentativno smučarijo opravila v enem dnevu in to s pomočjo letala, brez jelenje kože, brez nahrbtnika, brez prenočevanja na pogradih, brez kuhanja in brez nočnih maršev. Haute Route je pilot Geiger na ljubo Amerikanci in njenim dolarjem spremenil v serijo smučskih spustov in nekaj kratkih prečenj. Evo kako: Odhod iz Zermatta ob 8,30 z vzpenjačo na

Schwarzsee, nato spust na 200 m razlike proti ledeniku Zmutt. Od tu z letalom v četrto ure pod vrh Tête Blanche. Sledi smuk na Col de Berrol in na ledenik Arolla, kjer nastopi spet letalo in odnese smučarko na Col de Breney med Pigne d'Arolla in Mt. Blanc de Cheillon. Odtod sledi spet smuk na Chanrion in Val de Bagne. Tu se vkrca smučar na letalo in leti do Plateau du Trient v vznožju Aiguille du Tour. Ob 15,30 uri s smučmi na Col du Tour v Refuge Albert I in Village du Tour. Ob 17,35 sta oba junaka, pilot in smučarka, že v restoranu, potem ko je v 9 urah smučarka prevalila 4000 m višinske razlike. Kaže,

da si turistična industrija prav nič ne beli glave, ali je tak smučarski polet v skladu z letalskimi predpisi. Zamiže pa tudi drugi, celo planinske sekcije se vdajajo in zabeležujejo spet nov pojav v gorah: kombinirane letalsko-smučarske ture.

VREME IN NEVARNOST PLAZOV je treba poznati, seveda ne samo teoretično, ne samo s smučarske piste in ne samo iz knjig. Na vreme in plazove se dobro razumejo domačini, v novejšem času pa je v Alpah organizirana posebna služba. V Švici, na priliko, je treba klicati le telefonsko številko 162 in že imate vsak hip vremensko prognozo in lavinski bilten. To dvojce po vsem svetu razširja tudi RTV. Natančnejša poročila dajejo v Alpah lavinski inštituti, gorska reševalna služba pa se vedno bolj povezuje z javno varnostjo, ki ima stalno dežurno službo. Spričo množic, ki drve v gore, je gotovo prav, da se reševalna služba naslanja na varnostne organe. (prim. o tem članek ing. P. Šegule, ki bo izšel v PV).

SEVERNA STENA MATTERHORNa pozimi prvič preplezana. Zgodilo se je to 3. do 4. februarja 1962, posrečilo se je švicarski navezi v Almen-Etter. 21. do 22. dec. 1961 sta isto poizkusila dva, 7. — 10. januarja 1962 štirje in so morali sestopiti iz višine 3800 m zaradi neurja. Tudi poskus od 21. do 24. januarja se je ponesrečil, vse brez žrtev. Pač pa so bile žrtve novinarji, ki so objavljali slike Matterhorna in pri tem razglašali vzhodno steno za severno. Kje pa je rečeno, da se žurnalpinist ne sme ponesrečiti in zakaj ne strokovno!

Štirje plezalci so bili Hiebeler, Kinshofer, Mazeaud in Krempke. Iz Zermatta so 14. jan. odšli s smučmi in prvo noč prenočevali na koči Hörnli. 15. januarja ob devetih so začeli plezati ledeno vesino in v višini 3600 m postavili bivak. Naslednji dan so prečili do velikega ozebniča in neugodno bivakirali v višini 3750 m. Transiztor jih je obvestil, da se bliža slabo vreme. Odločili so se, da sestopijo. Spuščali so se v raztežajih po 100 m in v enem dnevu dosegli kočo, čeprav se je vrv v enem raztežaju zataknila in je moral Kinshofer s Prusikovo zanko vso pretelovaditi. 18. januarja so v dobri kondiciji prišli v Zermatt. Imeli so navadne »duvets«, vestone, pač pa specialne čevlje, ki so se obnesli v Eigerju (Hiebeler-Kinshofer). Prav zaradi obeh eigerjevcev je stvar dobila veliko publiciteto, večjo kot ostali poskusi.

Severna stena Matterhorna je nekaj dni nato pritegnila še tri mlade Avstrij-

ce, Sedlmayerja in brata Hubra. Prišli so do višine 4200 m, tu pa so se morali iz stene umakniti, potem ko so bile glavne težave že za njimi. Ti trije niso imeli niti vestonov niti takih čevljev kot Hiebeler. Guido Tonella pravi, da je njihovo dejanje večje od Hiebelerjevega, ker so računali bolj s hitrim napredovanjem kakor pa z varnostjo. Sedlmayer je izredno utrjen, pa brez posebnih izkušenj v Zahodnih Alpah, Matterhorn so poznali vsi trije z normalne poti. Primerjajo jih s Tonijem in Fr. Schmidom, ki sta z bicikli prišla v Zermatt iz Münchena, pred 30 leti, dva dni nato pa v silnem neurju prišla preko severne stene Matterhorna kot prva — brez žurnalpinizma. Bilo je to 1. avgusta 1931.

Matterhorn je sploh postal zadnja leta za plezalce izredno privlačen, njegova severna stena se uvršča med velike preizkušnje. Kdor jo ima za seboj, lahko računa vsaj z evropskim renomejem. To vedoč sta sem prišli tudi obe prvaški navezi iz Vzhoda, Čeha Kuchař in Zibrin in Poljaka Biel in Mostowski. Poljaka sta plezala severno steno Matterhorna 21. in 22. avg., Čeha pa 23. in 24. avgusta lani. Ta dan je šlo čez severno steno Matterhorna 22 plezalcev. Stena je zdaj že dvakrat preplezana tudi pozimi. Po švicarski navezi von Allmen-Etter je prišla čez tudi avstrijsko-nemška naveza (Krempke-Schlömmmer, Bittner-Kauschke in Siegert) 3. in 5. II. 1961 z dvema bivakoma. Krempke iz Hiebelerjeve naveze je torej po nekaj tednih spet poskusil in uspel. Oba zimska vzpona presojajo kot izredno velik uspeh.

VASI ZA ODDIH so poseben pojem v avstrijski turistični industriji. Ministrstvo za tujski promet in trgovino je za take »rekreacijske« vasi nedavno proglasilo 99 krajev, v katerih je zajamčen mir in kmečki milje, brez posebnih atrakcij. Morda z eno samo: priznana tradicijo avstrijskega letovišča s podeželsko gostilno, pensionom in privatnimi sobami.

NOČNI PLEZALNI VZPONI niso še posebna tekmovalna panoga, vendar se že po malem uvajajo. Buhlov skrivni nočni vzpon čez severno steno Watzmanna pozimi, z eno pomarančo v žepu, je že skoraj pozabljen. Zdaj je 16 let star fant iz Ženeve, domovine znanega Vauchera, v začetku decembra 1961 preplezal ponoči zahodno steno Salève, eno najtežjih smeri v okolici. Ta mladec ima za seboj severno steno Drujev, Bonattijev steber v Malem Druju, vzhodno steno Velikega Capucina in še nekaj podobnih. — Pravijo: Kdor ima rad hribe,

bi moral priti dvakrat na svet. Pri takemle početju pa bi se vendarle vprašali, kaj bo fantu ostalo za po dvajsetem letu?

ING. PIERO GHIGLIONE je še vedno predmet planinskega tiska. Primerjajo ga Whymperju in Coolidgu, prisojajo mu osebnost, kakršna bi bila primerna za sodoben roman, opisujejo njegovo čudaštvo, vztrajnost, neukrotljivo energijo, treznost — nikdar ni ne kadil ne pil — in optimizem. Posebej tisti zadnji, ko je l. 1959 po treh letih vdovstva zasnubil in oženil svojo tajnico, 77 let star dvajsetletnico. To najbrž ni bil optimizem niti treznost, a zgodilo se je nakljub obema. Nekaj ur po poroki, to smo že poročali, je odletel v Peru. Bil je egocentričen kot Whymper, jeznorit pa spet mehak in pohleven. Bil je lastnik delnic Fiata in pivovarne, bogat in prav toliko skop. Kako je mešetaril z nosači, v svoji vili v Courmayeuru, če je vabil na čaj, štel koščke sladkorja gostom pred očmi. Dr. Wyss Dunant, sedanji predsednik CAS, ne more pozabiti, kako je pokojnik skoparil pri nakupu avtomobila v Nairobiju. Na drugi strani pa je podaril CAI 20 milijonov lir za gradnjo zavetišča. Na ustih je imel svoj večni: »Koliko to stane?« in »Jaz nimam časa«. Klub takim lastnostim je bil ljudem simpatičen. Kakor da bi ga bil gonil v hrib demon, kakor da bo le tam gori našel mir in nezgrabljivo srečo, kakor da bo le tam pozabil na vse, kar ga je grizlo.

Ubogi Piero, pravi Marcel Kurz, kljub vsemu!

MT. PANDIT NEHRU se od lani dviguje v Tian-Šanu. Blizu 7000 m visoko doslej neimenovano koto so po indijskem premieru imenovali georgijski alpinisti, ko so se nanjo povzpeli 9. sept. 1961. Tako poročajo iz Moskve. Spriče napestosti med Kitajsko in Indijo utegne takle gorski krst v višini 7000 m imeti svoj politični prizvok. Isti vir poroča v »Scarpone«, da so se v Sian Kiangu na Mt. Pobeda ponesrečili trije kavkaški alpinisti, po imenu sodeč Georgijci: Medzmaziasvil, Kuhkianidze in Gabliani.

DETEKTOR za iskanje zasutih v plazju so preizkusili v Švici to zimo. Priprava sloni na principu gradiometra in se seveda obnese, če ima ponesrečeni s seboj majhen magnet (v nahrbtniku, v čevlju itd.) Magnetometer je pritrjen na ročniku in je zvezan z registrirnim instrumentom, transistoriranim, na baterije. Če magnetometer pride v bližino ponesrečenega z magnetom, bo registrir-

ni instrument to gotovo signaliziral. Že zdaj so izdelali pripravo, ki »seže« 3 m globoko. Instrument izkorišča posebne lastnosti atomskega jedra. Prosti protoni se lahko polarizirajo. Pri merjenju se izklopi umetno narejeno magnetno polje, prosti protoni začno krožiti okoli drugega magnetnega polja, v našem primeru okoli zemeljskega magneta. To gibanje je signal, ki se v registrirni pripravi ojači in ovrednoti.

HUASCARAN v Peruju je postal svetovno znana gora 10. jan. 1962, ko je z njegove zahodne strani zgrmel ledeniški odlom in potegnil za seboj ogromne snežne mase, ledeniško grobljo, zemljo, blato in zasul dolino Raurahirco, ki smo jo v našem listu ob opisih vzponov na Huascarano nekajkrat omenili. Deset vasi je zasul ta veletok groze, ki je pridrvel v dolino z brzino 250 km/h. Pri tem opozarjamo na miniaturo take katastrofe, kakor jo je prav tako letos opazoval s Travnika v Jelenjem žlebu pod Poljskimi devicami Jože Vršnik (poročilo bo izšlo v PV) in na mnogo večjo l. 1895 v Švici z Altela. V Peruju so ocenili plaz na 12 milijonov m³, v Švici 4,5 milijone m³, za Robanov kot je ob takih dimenzijah težko kaj reči.

BONATTIJEVA SMER z zgornjega platoja Freney v Mt. Blancu spada po svoji direktni izpeljavi med najlepše v Mt. Blancu. Najprej teče po ozebniku nad Freney, nato po severnem steburu, izstopi pa na grebenu Brouillard, kjer se ta združi z grebenom Peuterey. — Znana voie Major, ki sta jo prva preplezala l. 1928 Franck S. Smythe in prof. Graham Brown, je lani preplezal Smytheov nečak Anthony Smythe. — 25. ponovitev P. Walkerja v Grandes Jorasses je pripadla 50-letnemu Maierju in Niederbergerju, povprečno najstarejši nemški navezi, ki je še aktivna. — V montblanškem masivu sta dva Angleža Clough Sutcliffe v treh dneh prečila Aiguilles de Chamonix. Začela sta s Tour Rouge, Grands Charmoz naredila po severovzhodnem grebenu, preko Grépona na severni vrh Blaitière po Spencerjevem ozebniku, sestopila po jugovzhodnem grebenu du Fou, obšla Lepiney in Chevalier, sestopila s sedla Caiman in preko vzhodne stene Caimana prišla na Aig. du Midi.

FRISON-ROCHE je po svoji knjigi znan tudi pri nas. Je predsednik sindikata vodnikov in v Franciji zelo cenjen kot vodnik in pisatelj. Zdaj je dobil visoko odlikovanje (Legion d'Honneur vi-teške stopnje). Za gorniške zasluge je

dobil odlikovanje tudi dr. Lagarde za več najtežjih vzponov v montblanskem masivu in v Valiških Alpah. Novo visoko odlikovanje je dobil tudi Maurice Herzog.

NOVINARSKI DOKUMENT o prvem vzponu na Mt. Blanc je izšel v *Mercure de France* 4. novembra 1786, tri mesece po vzponu, napisal ga je M. Th. Bourrit iz Ženeve. Zdaj so odkrili še en tak dokument. Claire Engel je v *Journal Polytype des sciences et des Arts* 18. sept. 1786, šest tednov pred notico v *Mercure*, zabeležil vzpon Jacques Balmata in dr. Michela Paccarda. Sodijo, da je Englovo notico redigiral sam dr. Paccard. Notica pravi na koncu: »Želja po spoznanju in opazovanju, ta najplemenitejša strast, vzpodbuja človeka k najdržnejšim dejanjem. To krepostno prizadevanje daje človeku neskončno sladko radost, človeku naporov nikoli ni žal. Edini cilj mu je ta, da bi razsvetlil človeštvo in razširil carstvo znanosti z množico izsledkov.«

Balmatova vloga v notici stoji močno v senci.

MONT JANNU čaka letos na Francoze. Visok je 7710, vzdiguje se v vzhodnem Nepal. Ogletovali so si ga že l. 1958, naskočili l. 1959 pod Francovim vodstvom in se umaknili 300 m pod vrhom. Letos je nad ekspedicijo prevzel pokroviteljstvo sam de Gaulle, organizator je FFM, pomožni organizator CAF, udeleženci Lionel Terray kot vodja, Paul Keller kot pomočnik vodje, Andre Bertrand, Jean Bouvier, René Desmaison, Maurice Lenoir, Pierre Leroux, Robert Paragot, Jean Ravier, Yves Pollet-Villard, René Vernadet kot operater. Torej sami najboljši vitezi gora, francoska gorniška reprezentanca zadnjega desetletja. Na Jannu bodo šli tudi zoolog Dreux, geolog Remy, zdravnik Guy de Haymin. Ko to pišemo, je ta ekipa že sredi dela. Februarja so odšli iz Francije, konec marca so prišli v bazo. Prodirajo po južni strani in jugovzhodnem grebenu kot l. 1959. — Po zadnjih poročilih so uspeli.

TUNIS je konec l. 1961 prepovedal delovanje CAF na svojem ozemlju. CAF je bil v Tunisu ustanovljen l. 1884, ko je nastala kartažanska sekcija (section de Carthage). Sekcija je delovala do l. 1912. L. 1941 so ustanovili tuniško sekcijo, ki je 20 let združevala kakih 100 članov. Pred proglasitvijo neodvisnosti se je sekcija preimenovala v »prijateljico« CAF. Nekaj tednov pred tuniško prepovedjo sta se v Primorskih Alpah

smrtno ponesrečila dva znana, starejša francoska alpinista, oba močno povezana s francosko kolonialno dejavnostjo, Henry le Breton, univerzitetni profesor prava, in Maurice Fourastier. Prvi je predaval več let na juridični fakulteti v Alžiru, v podobni službi pa je bil tudi na Madagaskarju, v Indokini in Kambodži, nazadnje pa na juridičnem inštitutu v Nizzi. V l. 1930 — 1940 so ga šteli med najboljše francoske alpiniste. Podobno Fourastiera, ki se je rodil l. 1901 v učiteljski družini v alžirskih hribih. Tudi sam je postal s 23 leti šolski upravitelj v Alžiriji. Na počitnice je najraje zahajal v Haute Dauphinée. Tu ima več prvenstvenih smeri. Začel je z znano po ozebniku. Z v severni steni La Meije, nadaljeval v Ailefroide, Vallon des Etages, Pelvoux, Plat de Selle. Nekrolog, ki mu ga je napisal znani Frenedo, govori o njem kot predsedniku šeste stopnje. Direktni vzpon na Aig. Dibona je še danes med najtežjimi smermi v Alpah. 20 prvenstvenih smeri ima tudi v Alžiriji (Džurdžura). Izkazal se je tudi v zadnji vojni, general Juin sam ga je ranjenega evakuiral iz Italije. Šest let je bolehal, nogo bi mu morali amputirati. Atlet v njem je zmagal, po sedmih letih je spet prijel za cepin.

CHRISTIAN BONINGTON je v februarški številki glasila CAF izčrpno opisal vzpon na Nuptse (7879 m). Južna stran Nuptse kaže s Pumorija tako razbrazdano lice, da jim je jemalo pogum, ko so se po ogledih zbrali v samotnem Thyangboče, komaj 15 km stran od stene. Joe Walmsley, elektrotehnični inženir iz Manchesterja, je bil vodja. L. 1957 je vodil ekspedicijo na Mašerbrum in odnehal komaj 60 m pod vrhom. Dennis Davis je bil že dvakrat v Himalaji, l. 1955 v Rollwallingu, l. 1957 na Annapurni IV in na Distaghil Sar. Simon Clark in John Streetly sta se pravkar vrnila iz Andov, slednji je stopil na teme Pumasilla. Bonington sam je bil na Annapurni II l. 1960, preplezal je jugovzhodni steber Druja in direktno v Veliki Cini. Brown, Benjamin v ekipi, je s 24 leti preplezal Pointe Walker, Trebor Jones pa zahodno steno Blaitière. Devet alpinistov in šest šerp. Med temi je bil Taši, ki se je pred vojno udeležil ene izmed ekspedicij na Everest. Leta 1955 je bil nosač na Dhaulagiriju in kot tak prišel na najvišji tabor. L. 1960 je bil z Boningtonom na Annapurni. Poleg tega izkušenega veterana je bil z njimi Navang Dorje, ki je l. 1960 stopil na teme Dhaulagiriju in je znan po svoji vrvni tehniki.

Angleške ekspedicije so znane po pedantnem izboru moštva, tako sahibov kot šerp. Nedvomno je uspeh na Nuptseju pripisati ne samo srečnim okoliščinam, ampak tudi moštvu, ki se je med seboj skladalo in se trpelo tudi v hudih preizkušnjah. Slike, ki jih Bonington priobčuje, kažejo, da je nastopila pri vrhnjih himalajskih navezah že nova stopnja himalajizma: Ne iščejo samo najlažjega pristopa na vrh, ampak že izbirajo smer, ki je »alpinistično« več vredna, mikavnejša, napornejša. Boningtonova ekipa je postavila 8 taborov in premagala več detajlov z naklonino 45°, tudi v višini nad 7000 m, kjer je taka strmina toliko težja, pravo plezanje, escalade splendide, pravi Bonington. Ni bilo težjih monotonih maršev, bilo je težko in celo tehnično zanimivo plezanje. Takih vzponov hrani Himalaja še na stotine.

ARLBERG imenujejo smučarski paradiz. Leži v višini našega Krvavca in je pravo mesto hotelov. Prvo gostišče je bilo zgrajeno že l. 1386, l. 1732 so že trasirali cesto preko sedla, l. 1824 pa so jo tudi zgradili. Ta je izgubila svoj pomen, ko so naredili železniški predor med St. Antonom in Langenom, danes pa je najvažnejša relacija spet moderna avtocesta, ki je spričo modernih snežnih plugov prevozna tudi v najhujši zimi. Od l. 1907 dela arlberška smučska šola. V Arlbergu je doma prof. Krickenhauser, oče moderne avstrijske smučske tehnike.

Nekoč majhna vas St. Anton ima danes 2000 stalnih prebivalcev in je razvila veliko turistično industrijo. Na razpolago je blizu 2000 postelj. Na vse strani so speljane žičnice, ona na Galzig ima 780 m višinske razlike. Snežne razmere so izjemne, dolgi spusti in piste dovršeno urejene, poleg tega množica izletov na vrhove do 3000 m, golih, neporaslih od Arlberga do vrha. Arlberg primerjajo po vsem, tudi po zabaviščih, francoskemu smučarskemu eldoradu — Val d'Isère. In ker smo že pri smučanju, opozorimo na vztrajno prizadevanje tehnikov, kako bi smučarja spričo vedno večje brzine, ki jo dopušča moderna smučska tehnika in oprema, obvarovali pred specialnimi poškodbami, ki so jih po vojni vsako leto zaznamovali vedno več. To prizadevanje opisuje Pierre Truchet (La Montagne 1962, februar) in sklepa: Smučar mora biti v dobri fizični kondiciji, obvladati mora tehniko in imeti mora dobro opremo, vse troje, če hoče, da bo varno drsel z jeklenimi stopali po strminah. Izbral bo najmoder-

nejše čeljusti, stremena in vezi. Tehniki so poskrbeli za statistiko smučarskih poškodb in s povprečnimi pokazatelji dokazujejo, koliko manj nesreč se zgodi, če smučar upošteva zgoraj naštetih tri pogoje.

GRAND CHARMOZ je veliko ime za vse, ki gredo v Zapadne Alpe. Severno steno sta marca 1962 preplezala dva chamoniška vodnika Audibert in Payot, sekundiral jima je smučar Jean Fanton. Zimski vzpon je trajal pet dni in štiri noči. Z žičnico so se potegnili proti Aig. du Midi in prvič bivakirali na prvem skalnem skoku. Naslednji dan so morali zaradi plazov smer jemati bolj levo od normalne letne smeri. Vzpon so opravili, ne da bi poskrbeli za žurnaliste. Francozi to posebej omenjajo, lahko si mislimo, da navkljub nekaterim zimskim vzponom, ki so jih pospremile najbolj bučne fanfare dnevnega in magazinskega tiska.

EVROPSKO ŠPORTNO INTEGRACIJO napoveduje Maurice Herzog v de Gaullovi vladi. Imenuje jo športno konfederacijo, ki naj bi uredila vprašanje amaterizma in profesionalizma, finančnih sredstev za vrhunske športnike in njihova tekmovanja. Ukvarja se z mislijo, da bi v Strassbourgu že l. 1963 deloval evropski eksperimentalni športni center, odprt tudi za Afrikance. M. Herzog kot fanatičen alpinist misli pri tem tudi na alpiniste. K temu razmišljanju so ga nagnile težave, ki so nastale pozimi 1962 pri mednarodnih tekmah v Chamonixu. Pravi, da do kaj podobnega v Evropi ne sme več priti.

ŠVABSKO EKSPEDICIJO V ANDE 1961 so podprli DAV, sekcija DAV Bavorske, Kempten in Alm, sekcija Reichenstein ÖAV, švabska alpinistična »gilda«, mesto Stuttgart, mesto Ulm, predsednik dežele Württemberg in nemška privatna industrija. Vsi skupaj niso zmogli toliko, da bi večina stroškov ne ostala na ramenih udeležencev.

Ekspedicije so se udeležili Kurt Bogner iz Kemtena, Erdmann iz Stuttgarta, Kämpfe iz Ulm, ostali so bili ameriški Nemci dr. Hechtel, Don Liska in Christian Schiel. Rendez-vous za vse je bilo mesto Lima v Peruju, kamor so prileteli z vseh strani. Bera vrhov je bila spričo lahkega značaja ekspedicije kar velika: Okšapalka (5881 m), Nevado Uta (5875 m), Copikalki (6400 m). Zadnji je tretji najvišji vrh v Cordillera Blanca.

Istčasno je bila v Andih tudi nemška ekspedicija pod vodstvom Horsta

Wellsa. Srečno je prišla na vrh Siule Grande (6356 m), pri vzponu na Siula Ciko (6850 m) pa so se smrtno ponesrečili Jordan, Wolf in Albrecht.

Še hujšo nesrečo je doživela belgijska ekspedicija na Groenlandiji. Poročali smo že, da je Belgija izgubila svoje najboljše alpiniste. Smrtno se je ponesrečil vodja ekspedicije J. Duchesne, A. Fouquet, J. Alzetta in Nadina Simandel. Slednja dva sta spadala v najvišji razred evropskih alpinističnih asov. Nadina je bila stara komaj 22 let, po rodu Čehinja, begunka.

RAKOVA ŠPICA je s svojo direktno zahodno steno prišla v svetovno alpinistično literaturo. Plezala sta jo Ruedi Solenthaler in Emil Weishaupt poleti 1960 in poročala o tem v Bergkameradu, zabeležena sta v ÖAZ. Naši plezalcı o tej stvari še niso spregovorili, vsaj v našem glasilu še ne. Nova smer je v letu 1960 zabeležena tudi v Višu (Jof Fuart, Wischberg), severni raz. Plezala sta G. Petelin in A. Tersalve.

NANGA PARBAT je gora, ki Nemce neprestano mika. Lani njihov vzpon po Diamirski strani ni uspel, prišli so le do 7150 m, vendar so izsledili nove možnosti. Zato bo letos dr. Herrligkofer kljub vsem nerodnostim, ki so se zvrstile pred leti okoli njegove osebe, povedel novo ekspedicijo na Nanga Parbat. Moštvo je močno, med drugimi sta v njem tudi Siegfried Löw (28 let) in Toni Kinshofer (27 let). Ostali: Anderl (46 let), Mannhardt (22 let), Sturm (26 let), Erdenkäufer (27 let) in Schmidbauer. Torej povprečno zelo mlada ekspedicija. — Ne odjenja pa tudi ne srednja generacija pri 50 letih. Tako je bil lani na delu Heini Harrer na Novi Gvineji in prišel na 5100 m visoki vrh Carstenz. Na Gvineji se bo mudil skoraj eno leto. Njegov soplezalec iz Eigerja 1938 Heckmair bo letos v Cordilleri Blanci, potem ko se je lani vrnil iz Ruvenzorija. Nemci bodo letos tudi v Hindukušu in sicer sekcija Bamberg pod vodstvom Seppa Zieglerja. Avstrijsko nemško moštvo se mudi letos na Groenlandiji, to pot manj znana imena in ne več z Gselmannom na čelu. — Torej kar mimogrede pet ekspedicij, ko se še lanske niso vrnile. V svetu postaja ekspedicijem po svoje že množičen.

PUCAHIRCA CENTRAL si je izbrala torinska sekcija zato, da »dokaže klasičen smisel za visokogorske ture.« Italijani govore o »veličastni zmagi« z vsemi atributi, kakršnih smo navajeni, kadar proslavljajo uspehe svojih eks-

pedicijskih moštev. Zanimiva je ugotovitev, da za take uspehe niso potrebni »sestogradisti« in akrobati, marveč le moške z veliko voljo in nezljomljivim zaupanjem. Tako je izjavil Giuseppe Dionisi, vodja ekspedicije. Omenimo samo nekaj njihovih ciljev nad dolino S. Cruz: Nevado Taulliraja (5830 m), Nevado Bergamo (58810 m), Nevado Pucahirca Sud (6100 m). Udeležence so izbrali iz alpinistične šole »Giusto Gervasutti«, same instruktorje, vendar sama neznana imena brez mednarodne reputacije.

Načrt za znanstveno delo ekspedicije so napravili razni inštituti: Higieniski in profilaktični laboratorij v Val d'Aosta, Fiziološki inštitut v Torinu, mednarodni znanstveni zavod »Angelo Mosso« na Monte Rosa, geološki inštitut v Torinu in petrografski zavod v Padovi. Ekspedicija je imela obenem namen proslaviti 100-letnico društva Unita d'Italia v Peruju. Piemontezi so torej dali svoji ekspediciji alpinistične, znanstvene in politične cilje.

KNJIGO O SPITZBERGIH je izdal znani himalajec ing. Fritz Moravec. Ze naslov je mikaven — Gefahren und Gefährten (Nevarnosti in tovariši). Pravi, da pomeni v alpinistični publicistiki pravcati oddih, ker ni sledu o himalajistični šabloni, ki pomeni že pravo literarno môro spričo njene množine.

NEKAJ PODATKOV IZ ZIMSKEGA VZPONA NA MATTERHORN preko severne stene (3. do 6. febr. 1962). Vzhodna in severna stena Matterhorna gledata na Zermatt, zato je o plezalcih, ki se podajo v ti dve steni, težko reči, da se požvižgajo na »publicity«, da jim ni nič do tega, če kdo zanje ve in o njih piše, saj ni dvoma, da so iz tega visokogorskega mesta hotelov dnevno obrnjeni daljnogledi v to goro vseh gora, edinstveno goro na svetu.

Zimski vzpon na Matterhorn l. 1962 je za današnje razmere res izjema. Morda bi ravno s tem rad ujel svoj delež publicitete. Plezalcı niso imeli s seboj novinarjev niti izposojene opreme niti podpore od raznih sekcij in tvrdk. Komaj toliko so imeli, da so prenočili v Zermattu, pri prvem obisku Zermatta so pa spali na seniku.

Za zimsko opremo so vzeli s seboj čevlje iz Eigerja, po dva vestona na osebo, Zdarskega spalno vrečo, čevlje za bivak in kuhalnik. Vsi trije so imeli cepin-kladivo. Na kočji Hörnli sta jih na čaj povabila oba Švicarja, ki nista uspela, von Allmen in Etter. Vstali so

ob dveh, ob prvem svitu so bili pri vstopu v steno. Svetili so si s čelnimi svetilkami, ki so se dobro obnesle. Zaradi slabe vremenske napovedi so vsi trije in oba Švicarja odstopila. Dva dni nato je prišel v kočo Hörnli Hiebeler z dvema tovarišema. Do pravega kontakta ni prišlo. Pri čaju pa je Hiebeler ponudil svoje brašno, češ da odstopa od plezanja, ker ne prenese tekmovanja v steni. Malo so se spogledali, naslednje jutro 3. febr., pa so spet rili v snežišče, ki se z ledenika vleče prav pod steno. Bili so von Allmen, Etter, Hiebelerjeva tovariša Krempe in Schlömmmer, in trojica Bittner, Kauschke in Siegert. Bilo je —23° C.

Trojica je v steni v nelahkem snegu in ledu napredovala z enako brzino kot dvojica v navezi. Kauschke pravi, da je ta način plezanja pozimi zadosti varen (eden pleza naprej, nato pa varuje ostala dva, ki plezata 3 do 5 m vsaksebi istočasno). Tako so plezali pozimi direktno v severni steni Velike Cine in druge zimske VI. V prvi tretjini stene sta kot radovedna ptiča blizu njih priletela dva aviona, radovedneži v njih so jim klicali in mahali. Nato je prišel prvi bivak. Eden je lahko sedel, drugi se je moral zadovoljiti z visečo mrežo,

eden pa je stal. Kuhalnik so postavili na nahrbtnik, obešen na varovalni klin. Kauschke, ki je vso noč stal, ni sezul derez.

Naslednji dan sta jih Švicarja in oba Avstrijca pustila za seboj, ker so se držali letne smeri. Vreme ni kazalo dobro. Švicarja sta iz previdnosti sestopila, vendar nista dosegla takoj kočice Solvay. Vseh sedem je prebilo viharno noč. Siegertu je vihar odnesel Zdarskega vrečo in prebil je noč v sami spalni vreči. Naslednji dan so se navezali v peterno navezo in v viharju in strupenem mrazu dosegli križ na vrhu Matterhorna ter takoj pobegnili v greben Hörnli. Ko se je mračilo, so bili že kakih 100 m nad kočico Solvay. Tu sta jih čakala Švicarja s čajem, nato pa so drug drugemu negovali ozeble in zmrzle prste na rokah. Še nekaj spustov z vrvjo, Hörnlihütte, posebna gondola iz Zermatta nalašč za njihovo evakuacijo, špalir, pogostitev, novinarska gneča, vprašanja, predvsem eno: »Zakaj ste vendar šli v tak mrzaz?« Nato zdravnik, injekcije, obsevanja, dva dni počitka, nato München in bolnica. Vsekakor eno od velikih gorniških dejanj zadnjega časa.

PRISPEVKI ZA ZLATOROG

članarina za čas od 1. 4. do 30. 6. 1962	din 46 490
vpisnina	din 29 685
prispevki od prireditev	din 13 825
PD Radeče — bloki	din 1 200
dr. Fran Kolarič — Lund, Švedska	din 2 050
Sajovic Mojca — Ljubljana	din 1 000
dr. Maks Miklavčič — Ljubljana	din 750
Vitko Jurko — Dol pri Hrastniku	din 1 000
	<hr/>
	din 96 000

STROŠKI VZDRŽEVANJA UPRAVNE ZGRADBE

v času od 1. 4. do 30. 6. 1962	din 16 850
--	------------

SKLAD DOMA ZLATOROG

stanje sklada 31. 3. 1962	din 8 698 553
zbrano do 30. 6. 1962	din 96 000
stroški vzdrževanja	din 16 850
	<hr/>
	din 8 777 703

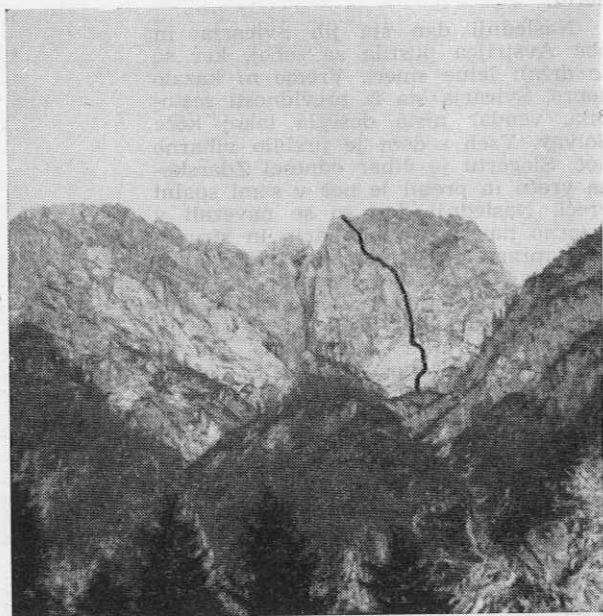
Iz uprave Planinskega Vestnika. Tov. Julijana Kočevar, članica PD Dol pri Hrastniku, je naklonila 2790 din kot podporo PV. Uprava lista se ji lepo zahvaljuje.

Transverzalcem!

Planinska kočna na Poreznu bo zaprta, dokler društvo ne dobi primerne oskrbnice. Kontrolni žig do tedaj dobite pri tov. Milanu Laharnarju v Cerknem.

Kontrolni žig PD Postojna ni več potreben, odkar je bila transverzala podaljšana do morja.

Iz kartoteke prvenstvenih vzponov

Severna stena Debele peči (desni del)

Prva plezala Tone Jeglič in Aleš Kunaver z bivakom avgusta 1953.

Dostop: Iz kočice na Zasipski planini po lovski poti pod steno, 2 uri.

Opis: Vstop po širokem žlebu (levo star klin) in po njem navzgor do slabega stojišča nad grmičkom (k). Težavna prečnica desno na rob in navzgor do grape. Po njej in levo okoli roba pod previsni del stene. Po izredno težavni poči (bloki, luske) navzgor. Ko poč izgine, po slabih razpokah navzgor (k,k, zagvozde), mimo treh votlin v vznožje kamina. Po kaminu do previsa, ki ga obideš na desni. Se raztežaj desno navzgor in levo proti vrhu stebra. Ko prideš zopet v težji teren, prečnica desno do dveh votlin v ozek kamin in po njem na vrh stebra. Levo po krušljivem terenu v grapo, ki jo zapre previs. Malo desno navzgor, nato proti levi na široko strmo polico. Po njej okoli roba in po lažjem terenu na rob stene.

Sestop: Na Lipanska vrata in po poti v Krmo, 3 ure.

Ocena: V, z nekaj mesti VI. Čas plezanja 10 ur.

Mirnik, Viktor Meglič in Milan Sara.

Dostop: Iz Tamarja po poti proti Jalovcu in po meliščih navzgor do kota med Sitami in Travnikom uro in pol.

Opis: Vstop raztežaj levo od kota. Po izliza-nih plateg navzgor. Previsen pas obideš na desni. Po nagnjenih plateg do sistema žmul, ki jih prekinjajo previsi. Preko in levo po lažjem svetu na veliko gredino v sredini stene. Dalje lažje na rob stene.

Ocena: Spodnji del mestoma V, zgornji III. Višina stene 600 m, čas plezanja ponavljajcev 6 ur.

Sestop: Po grebenu na Site in po južnih pobočjih na Jalovško škrbino. Dalje po markirani poti v Tamar 3 ure.

Severna stena Sit – varianta med direktno in smerjo Belač-Zupan.

Prva plezala 15. 9. 1959 Boris Kambič in Davor Ribarovič.

Dostop: Isti kot pri smeri Mirnik-Meglič-Sara.

Opis: Po smeri Kočevar-Herlec do velike kotanje. Po polici desno do plitkega žleba. Po njem navzgor in desno pod slabo izobljkovan stolp (k). Po kaminih navzgor v žleb in desno več raztežajev po lažjem gruščnatem svetu na polico. Levo in preko plati v kot. Po njem v smer Belač-Zupan. Dalje po tej smeri 5 raztežajev na rob stene.

Sestop: Po južnih pobočjih na Jalovško škrbino in po markirani poti v Tamar 2 in pol ure.

Ocena: IV. Čas plezanja 8 ur. Višina stene 500 m.

Pojasnilo k sliki:

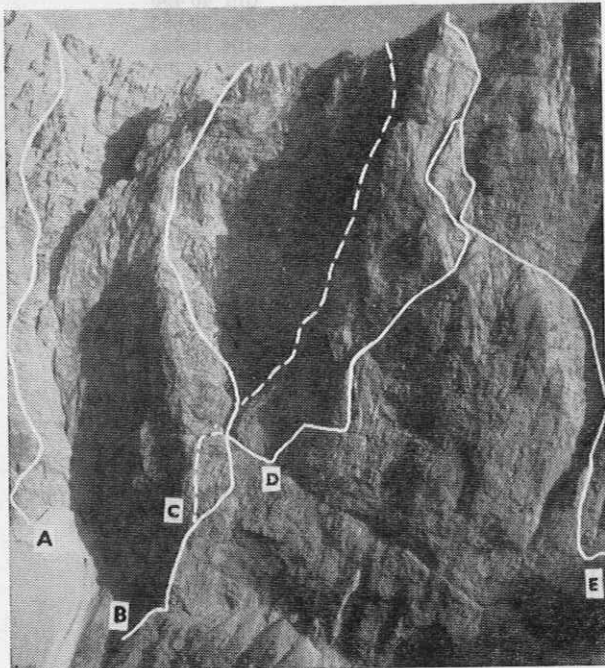
A smer Mirnik-Meglič-Sara

B smer Kočevar-Herlec

C direktna smer

D varianta Kambič-Ribarovič

E smer Belač-Zupan

UVOZNO IN TRGOVSKO PODJETJE

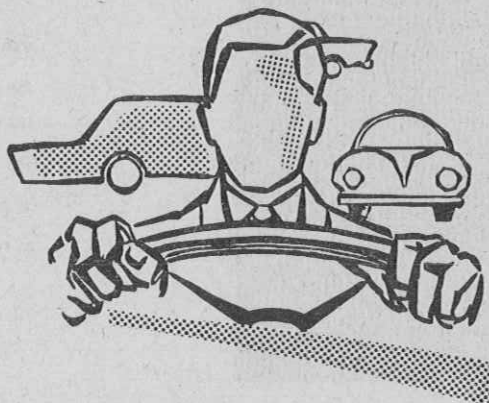
»SLOVENIJA AVTO«

LJUBLJANA, Prešernova cesta 40

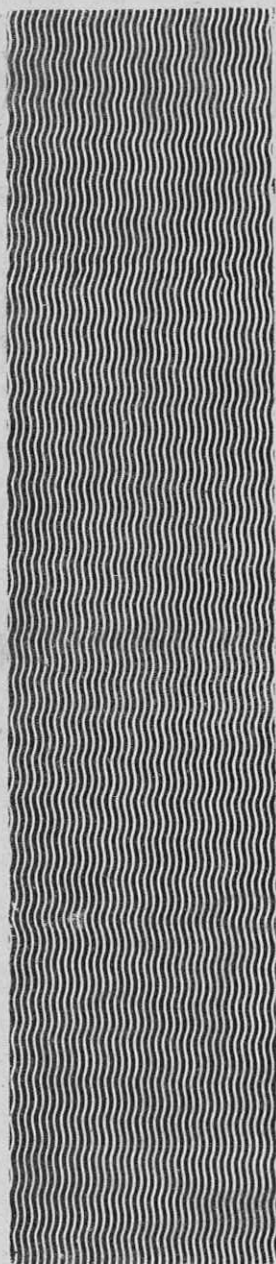
UVOZ — IZVOZ

TRGOVINA NA DEBELO IN DROBNO

z motornimi vozili vseh vrst,
rezervnimi deli,
avto-moto gumami,
splošnim in električnim
avtomaterialom,
bicikli ter gradbenimi stroji
domače proizvodnje

Tovarna dokumentnega in kartnega papirja

Telefon: Radeče 81-950

Tekoči račun pri NB Trbovlje 600-29/1-11

Brzjavi: Papirnica Radeče

Železniška postaja: ZIDANI MOST

PROIZVAJA:

vse vrste brezlesnih papirjev
in kartonov
specialne papirje
surovi heliografski
in foto papir
paus papir
kartografski
specialni risalni »Radeče«
papirje za filtre itd.

IZDELUJE:

vse vrste kartic
za luknjanje v standardni velikosti
in tisku
Po želji izdeluje kartice
v posebnem tisku
v rdeči, modri ali sivi barvi

R A D E Č E P R I Z I D A N E M M O S T U

Āovarna dušika Ruše

PROIZVAJA IN DOBAVLJA:

Karbid

za avtogeno varjenje, razsvetlavo in acetilensko kemijo

Apneni dušik in nitrofoskal – Ruše

za gnojenje

Ferokrom suraffine

za jeklarsko industrijo

Elektrokorund

za bruse in brušenje

Kisik in acetilen

za rezanje in varjenje kovin

Taljeni magnezit

za elektroizolacijo

Brzovjavni naslov: Azot Maribor, telefon: Maribor 80-108 in 80-128, teleprinter: 03312

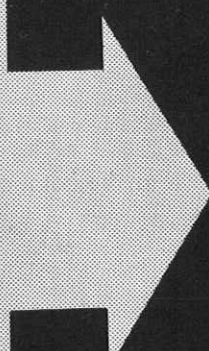
Železniška postaja: Ruše – Industrijski tir. Tekoči račun: NB Maribor $\frac{604-11}{1-185}$

ŽELEZARNA JESENICE

SLOVENIJA

dobavlja vse od gredlja

okroglo, polokroglo, kvadratno, ploščato, šestoglato, osemoglato in tračno jeklo
debelo, srednje, tanko in fino pločevino
vlečeno, luščeno in brušeno jeklo
debelo, srednjo, tanko in fino žico
hladno valjane trakove — od zelo širokih do finih cevi od 1/8"—3"
bodečo žico in pohištvene vzmeti
žičnike
elektrode za avtogeno in elektro varjenje

do plemenitih jekel